

1971 **6**

planinski vestnik

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK LXXI

Ing. Pavle Šegula	Zapis ob pretrgani navezi	253
Dr. Stanko Cajnkar	Na oni strani Karavank	255
Danilo Cedilnik	Zametena gaz	260
Ludvik Zorzut	Smo omajali piščal	261
Dr. Matjaž Kmecl	Pred največjim triglavskim praznikom	262
Ing. Bojan Pollak	Steber vežice	266
Stane Plavštajner	V Norveške gore nas je gnalo	271
Ivan Kotnik	Začarani v Romsdalshornu	277
Rajko Pavlovec	Ekslibrisi med planinci	280
Stane Zwölf	Spomini ob petindvajsetletnici PD Postojna	284
	Društvene novice	287
	Alpinistične novice	296
	Varstvo narave	297
	Iz planinske literature	298
	Razgled po svetu	299

Naslovna stran: Clusijev svišč (*Gentiana clusii*) Wulfenov jeglič (*Primula wulfeniana*)

Poština plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. – Glavni urednik: Prof. Tine Orel, naslov: 61111 Ljubljana – pošta 11, p. p. 38, odgovorni urednik: Stanko Hribar. – Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, Fedor Košir, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Tone Strojín, Tone Wraber. – Naslov uredništva in uprave: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. – Tek. račun pri NB 501-8-5/1, tel. 312-553. – Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 50 din, plačljivo tudi v štirih obrokih, za inozemstvo 67,50 din (4,5 US \$). Oglase vodi Rado Lavrič. – Reklamacije se upoševajo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi novi naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. – Rokopisov ne vračamo. – Tiska in klišee izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

ZAPIS OB PRETRGANI NAVEZI

ING. PAVLE ŠEGULA

Bralca, ki rad zahaja v gore in ki mu stik z gorsko naravo pomeni več kot zgolj bežno srečanje s svetom vertikale, bo prijetno in vabljivo spreletelo že prvi hip, ko se bo njegov pogled ustavil na podobi plezalca, ki si v previsu daje opravka z vrvjo in vponko, ves teman v svetlobi sonca, ki ozarja naravo za njegovim hrptom. Tako mu že podoba nevsiljivo in prepričljivo pove, da ga v knjigi čaka zgodba iz življenja alpinistov, iz avtorjevega imena pa povzema, da gre za pisatelja, ki v umetniškem svetu nekaj pomeni in ki mu literarno delo priznано uspeva. Torej jamstvo, da »Pretrgana naveza« ne more biti slabo delo.

Naš zapis ni ocena ali celo kritika v literarnem smislu besede. Urednikovo vabilo, da nekaj napišem o najnovejšem delu iz planinske tematike, sem štel za izraz zupanja v odkritosrčnost mojih pogledov na zgodbo iz življenja alpinistov in za poziv, da ob njej napišem, kakšne misli so me prevzemale, ko sem se z junaki zgodbe prebijal skozi kamine in stene, pa tudi skozi njihov čustveni svet.

Mislím, da so v življenju občutki vselej zelo pomembni, da ravno prvi vtisi ustvarjajo osnovo za nadaljnja razmišljanja in še več, da se ponavadi tudi kasnejša mnenja prav malo razlikujejo od tega, kar čutimo prvi mah. No, in v tem zaporedju dogodkov, če vzamem svoje občutke in če lahko verjamem občutkom drugih, potem lahko kar brez skrbi zapišem, da je »Pretrgana naveza« uspelo delo. Neprisiljeno, življenjsko in prepričljivo riše like raznovrstnih ljudi, ki so se spoprijeli s steno velike gore, da bi v njenem objemu našli doživetij, da bi v njeni samoti prisluhnili samim sebi, se očistili in postali večji, več vredni in boljši.

In tako se ob vzponu mladega zakonskega para srečujemo z marsičim, kar smo v podobnem okolju doživljali tudi sami. Napeti sledimo njunim besedam in dejanjem, podoživljamo slast vzpona in tesnobo izpostavljenega bivaka v nevihti, trenutke v hipih preizkušnje in morda še bolj zavzeto sledimo toku njunih razmišljanj, ko na glas ali vsak zase spremljata v mislih člane naveze, ki je v prav isti gori že pred mnogimi leti doživela svoj konec, ko jo je gora neusmiljeno in trdo zavrnila in se je otrsela za vse večne čase.

Hribovci vemo, kako bolj prabitna je človekova duša v gorski naravi, vemo, da so si tam srca bolj odprta in bliže drug drugemu, ker tam ni časa in priložnosti za umetničenje in ponarejanje, pa najbrž še posebno zato, ker je v gorah tudi smrt mnogo bliže življenju, polno ustvarjanje tik ob nehanju. V takem so seveda tudi misli mnogo bogatejše in predvsem odkrite. Na pragu večnosti si nihče ne prikriva resnice.

Vemo, da korenine zgodbe iz »Pretrgane naveze« segajo v pravo, doživeto in že davno izživeto resničnost, ki je pred mnogimi leti hudo udarila naš alpinizem, gorsko reševalno službo in svojce tistih, ki jih je tako nasilno vzela gora. Zato je zgodba toliko bolj privlačna in še danes po dolgih letih aktualna v vsej svoji večni, vedno ponavljajoči se tragiki. Ko beremo »Pretrgano navezo« smo hkrati bralci, objektivni

Pisatelj Franc Ingolič v sejni sobi PZS na tiskovni konferenci, ki jo je priredila Mladinska knjiga

Foto ing. Pavle Šegula

ocenjevalci in istočasno prizadeti alpinisti, planinci, očetje in matere. Veselimo se, trepetamo, zmagujemo in uživamo, doživljamo strah in tesnobo.

Seveda je prav v tem tudi največja vrednota dela pisatelja Ingoliča, prav zato knjiga ne potrebuje prišepetovalca, da bi obrazlagal nejasne strani. Teh pravzaprav ni, od začetka do konca je izpoved jasna in veren odraz resničnosti. Pisatelj Ingolič se nam v delu razodeva kot resničen planinski tovariš, vidi se mu, da ne nosi zaman značke številka 339 slovenske planinske transverzale, vidi se mu, da je stopil na temena mnogih naših gora in že osemkrat povasoval v Aljaževem stolpu vrh Triglava. Spričo tega se nam je izbor Mladinske knjige, da priredi tiskovno konferenco ob izidu »Pretrgane naveze« v domu slovenskih planincev zdel toliko bolj posrečen in samo srečanje nadvse prijeten, družaben dogodek, vreden obiska in posluha. Nagovori številnih udeležencev, pisatelja Potrča, predsednika planinske srenje dr. Mihe Potočnika, profesorja in urednika PV Tineta Orla, alpinista Uroša Župančiča, kiparja in alpinista Marjana Keršiča in ne nazadnje tudi besede avtorja samega so se prelili v res prijeto uro sproščenega kramljanja, kramljanja, kot da sedimo nekje na planinski trati ali na skalnem vrhu, odrešeni vseh skrbi, zavzeti nad mnogim lepim, kar si imamo povedati.

O tem seveda ne bom pisal podrobnosti, ker je bilo lepo prav vse, kar smo slišali. Kot planinec bom posegel po mislih planincev, ki so izrazili zadovoljstvo, da se je tokrat lotil planinske tematike »pravi pisatelj«, ne zgolj pisatelj amater, čeprav so tudi zelo čislani in uspešni. Posebno laskave za avtorja so bile nedvomno želje, da naj se loti še novih tem, ter ugotovitve prof. Orla, da je to delo po svoji snovi prvo take vrste v naši literaturi. Težko bi našli v literaturah alpskih narodov kaj podobnega.

Končno smo bili hvaležni tudi avtorju za odkritosrčne besede o nagibih in okoliščinah, v katerih je nastalo to delo. Botrovali so mu tudi alpinisti in reševalci, ki so pisatelja povedli v svet, kakršnega je hotel opisati. Bilo mu je do tega, da podoba ne

bi bila izmaličena, temveč resnična, zato je poskusil tudi plezanje in spust v sivo globino v jeklenih reševalnih nosilih, z rokami okušal skale in prisluhnil vršanju neviht.

Njegova odkritosrčna misel, da mu je žal, »ker ni s plezanjem pričel takrat, ko je bil še čas«, ki jo je izrazil hkrati z izjavo, da mu tudi ni žal, če v resnici ni doživel potrebe, da bi ga reševali, pa njegove besede o komentarjih psihiatrov, ki si včasih niso na jasnem o opredelitvi duhovnega stanja alpinistov, vse to nas je od srca zabavalo in nas veselilo, da je v bistvu eden izmed nas, čeprav bolj šodrovskega kot plezalskega rodu. Hvaležni smo mu. Vemo, da bo »Pretrgana naveza« šla skozi mnogo rok, ne le letos, temveč spet in spet. Ne le kot zgodba o preteklih dneh, temveč kot pobudnica za mladi rod, ki mu bo kazala pot v gorsko naravo in v svet trdih, a vendar lepih doživetij.

NA ONI STRANI KARAVANK

DR. STANKO CAJNKAR

Da slovenski literarni večer v Celovcu smo prišli z obiska pri Gospe Sveti. Romanje h Gospe Sveti ne sodi med prav vesela potovanja. Kljub lepoti kraja ne moreš biti dobre volje. Daleč naokoli zaudarja po trohnobi in mrličih, ki niso umrli naravne smrti. Zadušili so se ali pa so bili zadavljeni. Mnogi so pomrli zaradi pomanjkanja duhovne hrane. Drugim je gospoda (svetna in duhovna) iztrgala jezik, da niso mogli povedati niti svojega imena in so umrli od žalosti. Leta 1929 smo se preko Koroške vračali iz zlate Prage, kjer smo počastili spomin svetega Vaclava. Bili smo v prazničnem razpoloženju. Zato nismo čutili, da smo se ustavili v grobnici slovenske zgodovine. Do smrti utrujen sem stopil na prižnico prve slovenske stolnice, ki je že dolgo samo nemška župnijska cerkev. Ne vem, kaj sem povedal svojim, prav tako utrujenim in zaspanim sopotnikom. Zdi se mi pa, da smo ostali vsi skupaj vse preveč le izletniki, ki gredo iz bratske dežele na severu domov v svojo svobodno domovino. Morda še dolgo ne bom odplačal dolga, ki je vpisan nekje na dnu moje zavesti in mora biti do zadnjega beliča poravnana. Leta 1929 ni bilo mojega Slovena iz Petovije še nikjer. Tudi v mislih in načrtih ne. Knjiga je nastala v celoti šele po drugi svetovni vojni. Ta nesrečni petovijski svobodnjak je moral potovati mimo Gospe Sveti k svojemu nemškemu kralju na zagovor. Potem je s svojimi spremljevalci iskal zavetja pri slovenskem kmetiču v hribovju na severu. Pred njim je hodil po isti poti njegov hišni učitelj, ki je nosil s seboj denunciacijo njegove nemške žene. Ta domišljavi magister Teobald razmišlja na svoji dolgi poti skozi slovenske kraje o napakah, ki so jih Slovenci ob svoji naselitvi naredili. Zasedli so mnogo več ozemlja, kakor pa so ga mogli obdelovati in uspešno naseliti. Kakor da so se rodovi drug drugega bali in so hoteli biti čim dalje drug od drugega. Te prazne prostore so zasedli Nemci. Tako je nastalo sosodstvo dveh ljudstev. Sprva ta simbioza ni nikogar motila. Prazna zemlja pač mora imeti gospodarja. In če ni domačih ljudi, pridejo drugi. Tako je bilo prva desetletja po naši naselitvi. Danes pa ta modrost na Koroškem ničesar ne razloži in ničesar do konca ne pojasni. Že skoraj tisoč let gre za ponemčevanje in ne za mirno naselitev v praznem prostoru. Nemški fevdalci so razglasili slovensko zemljo za svojo last. To je začetek umiranja. In ko so morali graščaki odstopiti svoje gospostvo bogatemu meščanstvu, je proces germanizacije zavzel še vse bolj pošastne oblike. Tlačan je skorajda moral ostati zvest svojemu jeziku, ker ni znal brati in pisati. Novi gospodarji pa so začeli graditi (seveda z ljudskim denarjem) šole; šole so morale imeti knjige. In te knjige vsaj na Koroškem niso bile pisane v slovenskem jeziku. Poznale so le jezik gospodarjev. In ko je še cerkvena

oblast pozabila na svoje dolžnosti, se je začela jezikovna meja naglo pomikati proti jugu. Vsiljena tuja beseda, izgovorjena ali napisana, pa ni blagoslov, ampak zločin. Kljub kulturi, ki jo posreduje. Fraza o državljskih svoboščinah v demokratični državi je laž, če stare krivice ostanejo v veljavi. In da gospodarji svojo krivdo zabrišejo, je treba reči, da so nacionalisti pravzaprav Slovenci, ki se bore za svoje pravice. Tako je v času fašizma italijanski tržaški škof očital slovenskim duhovnikom, da so nacionalisti, ker nočejo pridigati svojim slovenskim vernikom v italijanskem jeziku, čeprav ga znajo.

To so misli, ki te obletavajo v cerkvi pri Gospe Sveti, pri vojvodskem prestolu in ob knežjem kamnu. Menim, da niso najboljša priprava za nastop na literarnem večeru v ponemčenem mestu, ki je bilo nekoč zibelka slovenske kulture. Če bi ne bilo mladih slovenskih študentov, ki so čakali na nas in na našo besedo z vnemo, ki je pri nas več skorajda ne poznamo, bi bil obisk v Celovcu bolj muka kakor pa razvedrilo. Tako pa smo se srečali s slovenskimi profesorji in slovenskimi študenti, ki hodijo na slovensko gimnazijo. Po temnem stoletju nasilja nad slovensko mladino, ki je morala hoditi samo v nemške šole, je danes slišati slovensko besedo vsaj v nekaterih šolah. Upam, da bodo iz teh šol izšli slovenski izobraženci, ki bodo vsaj deloma popravili škodo in nadaljevali delo svojih davnih prednikov. S tem Celovec ne bo postal središče slovenske kulture, kakor je bil za časa Antona Janežiča, Andreja Einspielerja in graditeljev Mohorjeve družbe. Čudeža izpred sto let ne bo mogoče obnoviti, ker ima Slovenija že dolgo svoje naravno narodno središče, ki svojega prvenstva ne bo odstopilo ali zaigralo. Utegne pa postati žarišče slovenske kulture na Koroškem. To pomeni, da bodo prišli časi, ko bo kulturno življenje koroških Slovencev bitna dopolnitev ustvarjanja v slovenski republiki. Dopolnitev in kritika, sestavni del slovenske kulture in posrednih vrednot, ki se bodo oblikovale v sožitju z nemško. Ker smo bili dolga stoletja tesno povezani z vrednotami nemške kulturne tradicije, bi morda ne bilo napak, če bi preko slovenske Koroške dobili ponovno bolj živo in neposredno zvezo tudi z nemškim duhovnim življenjem. Odprte meje ne omogočajo samo trgovanja, kupčevanja in turističnih užitkov, temveč tudi odprto pot za kulturne, umetniške, filozofske, znanstvene in druge vrednote.

VISOKOGORSKA KLIMA

Dr. Max Öchslin, dolgoletni urednik švicarske planinske revije, je v biltenu »Les Alpes« 1871/1 opozoril na razpravo dr. H. Turnerja o »Temeljnih obrisih visokogorske klimatologije« (Die Welt der Alpen, Pinguin Verlag Innsbruck 1970). Dr. Turner razlaga ne sicer novo, a vendar večkrat premalo poudarjeno znanstveno ugotovitev, da planinec v kratkem času pri vzponu na resne višine preide iz zmerne dolinske klime v »arktične regije večnega ledu«, v nekaj urah pa lahko doživi klimatske razlike, za katere bi moral v ravnem prehoditi na tisoče kilometrov. Velike so v gorah klimatske razlike po prisojeh in osojeh, po spihanih grebenih in zavetrju. Vsako visokogorje ima svoje »nivojske« in svoje »reliefne« učinke, ki so največkrat odločilni. Zaradi teh učinkov je klima lahko na majhnem področju pestra in bogata, možne so torej »zakonite« hitre spremembe. Zaradi te klimatske zakonitosti je za večino organizmov posebej odločilen »ekološki zakon minimuma«, faktor okolja nastopa tu kot faktor v minimalni obliki: Npr. svetloba in voda rastlini nič ne koristita, če je na prostoru, kjer stoji temperatura pod optimalno vrednostjo ali če je ugodna temperatura prehitro mimo. Velja seveda tudi narobe: Temperatura lahko ustreza, tla so lahko kopna, vendar življenje ni možno, ker so tla prezmrznjena, ker ne transpirirajo, z drugo besedo, niso preskrbljena z vodo. Velikega pomena je v visokogorju globalno sevanje, to so žarki, ki prodro – poprečno polovica njih – skozi zračni ovoj do zemlje (absorpcija ultravioletnega sevanja). Čim višji je kraj, čim tanjši in čistejši zrak, tem večje je globalno sevanje tal, ki ga povečuje še refleksno sevanje (npr. snega) in nastane t.i. cirkumglobalno sevanje. Ni čuda, če je v gorah za rastline, živali in ljudi sevanja hitro preveč.

Zrak se na 1000 m ohladi za 6° C. Če je v dolini in v predgorju poprečna letna temperatura 8° do 10° C, je pri 2000 m popreček 0° C, pri 3000 m pa -6° C. Na ledeniških področjih lahko računamo vsak dan z zmrzovanjem.

V gorah se zrak giblje hitreje. To je nivojski efekt, ki ga opazujemo na prelazih, grebenih in vrhovih. Relief gorate pokrajine se temu efektu upira, saj vemo, da so tu

Priznam, da so te misli vdrle v mojo zavest šele po vrnitvi v Ljubljano in ob zbiranju spominov na jesenski obisk na Koroškem. V dvorani, kjer je bil kulturni večer, mi je zadostovalo veselo upanje, ki je odsevalo z mladih obrazov. Kot literat sem smel ostati zaverovan v pomembnost literature za življenje slehernega naroda. Pred sto leti je bila umetnost, pri nas posebno literatura, nadomestilo za vse, kar nam še ni bilo dano za lastno državnost, za tehnični napredek in samostojno gospodarstvo, za pravičen družbeni red in še za marsikaj drugega. Vse razen umetnosti je bilo v glavnem še v tujih rokah. Kot uradniki, trgovci, gospodarstveniki in politiki so se morali naši ljudje vključevati v delo in organizacijo drugih. Posamezniki so mogli tudi v tem času doseči visoke časti in izredne uspehe tudi kot znanstveniki, inženirji in gospodarstveniki. Čisto naša je bila samo umetnost. V njej smo videli aro za vse drugo, kar bomo še mogli doseči. Situacija naših mladih izobražencev na Koroškem je tej naši državni predzgodovini zelo podobna. Upanje na zgraditev lastne celote pa je seveda mnogo manjše ali pa ga sploh ni. Zato utegne imeti v deželi na oni strani Karavank umetnost mnogo večjo ceno kakor pa pri nas, kjer imamo preveč dolžnosti in premalo pogumne vneme. In če prihodnost le ne bo preveč barbarska, se bodo koroški Slovenci v nekaj desetletjih dokopali do višin, za katere je potrebno celo stoletje. Ne mislim, da bodo mogli navezati svoje delo na tradicije Matije Majarja ali Urbana Jarnika, Einspielerja in Slomška. Še manj si bodo mogli pomagati z vzori starih koroških bukovnikov, čeprav so bili ti moške v svojem času pravi stebri slovenske misli. Ko je gospoda na preprosto ljudstvo pozabila, so se kmetjski ljudje zatekli v nekakšno kulturno samopostrežbo in so ustvarjali bolj s srcem kakor pa z znanjem. Prevod Kolomonovega žegna, ki ga je oskrbel neznan avtor, resda ne sodi med bisere svetovne literature. Antikrist Dionizija Lützenburškega je prav tako slab kakor mnoge tuje knjige, ki jih prevajamo danes iz vseh mogočih literatur. Vendar omenjeni knjigi nista pravo bukovniško slovstvo. Bukovniki so zbirali pesmi, pregovore, anekdote in narodnopsne drobce. S tem pa so ohranjali zavzetost za pravo slovensko besedo in pripravljali tla pravemu literarnemu delovanju. In ko se je slovensko izobraženstvo prebudilo v jasnejšo narodno zavest, je na te literarne

zavetrne doline, ki imajo šibko gibanje zraka, torej osnova in razlog za velike razlike na majhni površini, osnove za značilne mikroklima, ki imajo svoj odraz tudi v padavinah, in osnove za vpliv, ki ga imajo velika gorstva na klimate velikih zemeljskih površin. Slednje je v zvezi z višinskimi vetrovi, ki »delajo vreme« in ki jih moramo poznati.

Mikroklima je za rastlinski svet posebnega pomena in jo raziskujejo zdaj že mnoge »postaje« v gorah. Za planinca je znanje o teh stvareh dobrodošlo, saj si bo znal razložiti, zakaj neka rastlina tu bolj uspeva, v najbližji soseščini pa sploh ne.

Turner v svoji razpravi opozarja na to, da današnja klima, ki jo opazujejo od l. 1820, ni dokončna, pač pa da se giblje, razvija in niha. V primeri s temperaturami ledenih ali toplih dob ta nihanja samo na videz niso pomembna. To se vidi iz dejstva, da ledeniki v Alpah stanovitno usihajo od l. 1850, čeprav so prehodno naraščali od l. 1905 do 1920 in komaj zaznavno tudi od l. 1950 do 1970.

Klimatologija spada torej k naravnim pojavom, ki morajo zanimati vse ljubitelje narave in posebej planince.

FINANČNA KRIZA ČAV

Podpredsednik ČAV, univ. prof. F. Ermacora, je v biltenu ČAV 1971/1–2 napisal članek, v katerem trdi, da so avstrijska planinska društva vsa v finančni stiski. Njihova materialna osnova, pravi, je ogrožena. ČAV ima 192 000 članov in 270 planinskih koč s 13 000 ležišči. V letih 1965–1969 je bilo v teh kočah 1 740 700 nočitev, obiskovalcev pa 3 645 800. V tem času je ČAV investiral v kočje 50,2 milijonov ös, od tega samo v l. 1969 22,4 milijone ös, za nadelavo, popraviljanje in markiranje steza pa 3,5 milijone ös. Premoženje ČAV je zavarovano v vrednosti 310 milijonov ös. Če se pri kočah v visokogorskih legah računa za samo vzdrževanje 4% – kar ni ravno veliko, potem bi ČAV letno za to moral imeti 12 milijonov ös, za adaptacijo in modernizacijo vsaj 5 milijonov ös, za razne obresti in zavarovalnino pa še 4 milijone,

samarastnike vse prekmalu pozabilo. V kulturi je nehvaležnost prav tako v navadi kakor v družini ali v soseščini.

Od prvih bukovnikov do Antona Janežiča in Mohorjeve družbe je minilo že dobrih sto let. Janežičeva koroška era slovenskega literarnega snovanja je bolj podobna pravljici kakor trdi resničnosti. Maribor nima ničesar, kar bi mogel postaviti Janežičevemu slovenskemu Celovcu ob stran. Zato mlada slovenska generacija na Koroškem ni tako razdedinjena, kakor radi tožimo. Ker ima v merjenju sil med narodi samo to pravo vrednost, kar zraste iz tal pokrajine, za katero se bije boj, se bodo novi slovenski kulturni ustvarjalci na Koroškem z večjim uspehom naslanjali na slovstveno (in vsako drugo kulturno) delo svojih koroških rojakov kakor na ustvaritve priseljenih Slovencev, ki jim je bila Koroška samo nekaj časa dom. Ksaver Meško je prav tako kakor Metod Turnšek, ki Meškovo delo v novem času nadaljuje, vendarle štajerski rojak, prav tako kakor Anton Martin Slomšek. Pravo priključitev k narodni skupnosti uresničijo pravzaprav šele kulturni delavci, ki so bili v deželi svojega delovanja tudi rojeni. Zato mestom, kakor je Maribor, Celje in Ptuj, še vedno ni bila izdana končno veljavna izkaznica kulturne polnovrednosti. Mestom, ne pa okolici. (Sicer pa ta mesta tudi nemške kulturne izkaznice niso imela.)

Priseljevanje kulturnih delavcev je sicer po vsem svetu v navadi. Pri velikih narodih je precej brez pomena, kje so njihovi geniji doma. Tudi to ni važno, kje je njihovo delovno mesto. Šteje samo delo, ki ga opravljajo. Samo tam, kjer gre za različne narode, živeče v isti deželi, postane vprašanje rodu važno, čeprav ne odločilno. Na Koroškem bo še dolgo časa važno vedeti, kje so njihovi kulturni delavci doma in kaj po svoji narodni pripadnosti so. Stara avstrijska šolska vzgoja se je zelo zvesto oklepala deželnih meja. V naših šolskih razredih na slovenskem Štajerskem je visel na najbolj vidnem mestu zemljevid Štajerske. Iz štajerske zgodovine smo delali posebne izpite pred učeno komisijo in smo bili za svoje znanje tudi odlikovani ali nagrajeni. Sedanja Avstrija je še vedno razdeljena na dežele. Če je vzgoja onstran Karavank tako deželno avtonomistična, kakor je uprava, potem je nekaj zaverovanosti v ožjo deželno domovino gotovo še mogoče opaziti. Literarna zgodovina je

skupaj torej 22 milijonov ös na leto. ÖAV ima na razpolago za vse to komaj 9 milijonov ös.

Prof. Ermacora pravi: Značilna za to v 100 letih zbrano premoženje je zastaranost. Če hoče ÖAV dohiti čas, mora dobiti investicijska sredstva. Sredstva za vzdrževanje neprestano naraščajo zaradi splošnih inflacijskih teženj. Bliža se čas, pri mnogih kočah pa je že napočil trenutek, ko se je treba lotiti popolne modernizacije. Lastna sredstva za to še zdaleč ne zadoščajo, mecenov je premalo. En sam izhod je na dlani: potrebna so družbena sredstva in posebej sredstva, ki jih zbira turizem.

Centralni odbor ÖAV in vodje sekcij so obiskali pristojne ministre in – bili so prijazno sprejeti. Dotacije pa se bistveno še niso povečale.

ÖAV je sklical tiskovno konferenco z geslom »Koče ÖAV, turistična oporišča, v denarni stiski«. V tem smislu so utemeljevali planinstvo, češ da vse planinske naprave danes uporabljajo turistične množice, mnoge pa so glavne atrakcije marsikakšne turistične občine. Iztržek v kočah pa je kljub temu majhen, komaj 1,3 milijonov ös, kako naj s tem ÖAV ustreže zahtevam sanitarnih inšpekcij, saj je treba zaradi modernizacije sanitarij včasih podreti pol koč.

Sklep: V prihodnjih petih letih bo ÖAV terjal od družbe 100 milijonov ös za modernizacijo koč.

SEVEROVZHODNA STENA FINSTERAASHORNA PRVIČ POZIMI

Švicarski gorski vodniki iz Wallenstadta, Paul Etter in Ueli Gantenbein ter brata And. in Ernst Scherrer so 21. in 22. dec. 1970 prvič pozimi preplezali severovzhodno steno Finsteraashorna po smeri Hassler in Amatter iz l. 1904, le »Sivi stolp« so obšli po desni. Prvi dan so v steni prišli 600 m visoko, naslednji dan pa so zmogli še drugih 400 m. Na vrh (4275 m) so prišli ob 16. Ves čas jih je mrznil divji veter. V bivaku so drgetali pri –30° C. Renomirani Etter je izjavil, da je ta stena prav tako težka kot severna stena Matterhorna, ki jo je s Hiltijem v. Almen plezal l. 1962.

najbrž splošno nemška, s poudarkom na avstrijskem deležu. Slovenski dijaki se prav tako ne učijo pretežno koroške slovenske literarne zgodovine, čeprav ni dvoma, da so jim koroški avtorji bližji. V merjenju sil med obema narodoma (ko bo do tega prišlo) pa bo koroški značaj obeh kultur gotovo mnogo bolj viden. Seveda si bodo morali Slovenci svojo umetnost šele ustvariti. Njihova sedanja žetev je še kaj skromna. Pesnik Franjo Eller in Mimi Malenškova bi mogla uspešno tekmovati z nemškimi koroškimi avtorji, pa sta odšla v Slovenijo. Prežihov Voranc je večji umetnik kakor vsi nemški koroški pisatelji, razen Roberta Musila, ki je znan tudi pri nas, a je predstavnik našega dela Koroške. Svetovne literarne zgodovine navajajo lepo število koroških Nemcev, ki Musila sicer ne dosegajo, a so za nemški del Koroške najbrž večjega pomena kakor kozmopolit Musil, ki ni napisal nobene izrazito koroške povesti. Prava koroška pisateljica sta J. Perkonig in Dolores Vieser (ki smo jo hoteli narediti celo za Slovenko, ona pa nam je v zameno za to razglasila našo sveto Hemo za čistokrvno Nemko). Perkonigovi Patrioti, ki sodijo v prvo dobo nje-govega pisateljskega delovanja, so bojevita, protislovenska knjiga. Zadnja leta svo-jega življenja Perkonig ni propagiral sovražstva, temveč prijateljsko sožitje. Povzpel se je celo do izjave, da pomeni kulturno ustvarjanje manjšine obogatitev za večinski narod. Te ideje si koroški Nemci niso zapisali v srce. Tudi nemškim duhovnikom je ostala čisto tuja. Ingeborg Bachmann je sicer na Koroškem rojena, kot umetnica pa je doma v velikem svetu. Njena slušna igra ima naslov Dobri bog z Manhattana in svoje prizorišče v Ameriki. Kristina Lavant je znana pod tem psevdonimom, v resnici pa je rojena Tohnhauser in poročena z nekim Habernigom. Piše pesmi in povesti s socialno vsebino. Hans Leb posnema Knuta Hamsuna in prisluškuje srčnemu utripu zemlje (takšen je naslov njegovega romana). Guido Zernatto je doma v okolici Beljaka. Bil je urednik, založnik in državni sekretar v vladi predsednika Schuschnigga. Umril je kot emigrant v ZDA leta 1943. Njegova knjiga Die Wahrheit über Österreich bi bila vredna branja. Najradodarnější ustvarjalec je Gerhart Ellert. Pod tem ime-nom se skriva pisateljica Gertrud Schmirger, doma iz Velikovca. Napisala je dolgo vrsto zgodovinskih romanov: Attila, Karl V., Wallenstein, Mohamed, Michelangelo, Richelieu, Pavel iz Tarza, Aleksander Veliki, Gregor Veliki, Red Ivanovcev in najbrž še kaj. (Naša slovenska Korošica Mimi Malenškova je obdelala doslej samo Primoža Trubarja s Plamenico, Črtomira in Bogomilo, Indijanca Tecumseha, Tomaža Hrena z Inkvizitorjem in Gallusa – Petelina).

Mlajšega rodu koroških nemških pisateljev še ni v velikih literarnih zgodovinah. Naši slovenski koroški literati in kritiki pa jih gotovo poznajo, saj se bodo prav z njimi morali porazgovoriti o skupnem življenju v eni sami domovini. Literarni zgo-dovinarji pa nam bodo predstavili gotovo tudi umetnike, o katerih je bila beseda. Umetnost ni vse, smo rekli. Je tudi znanost, politika, gospodarstvo in vsakdanje iz-kustvo. Koliko koroških Slovencev bi našli v leksikonu znanstvenikov? Vem samo, da je naš Josip Štefan, znameniti fizik, doma blizu Sv. Petra pri Celovcu. Toda to je še 19. stoletje, sedaj smo že daleč v drugi polovici dvajsetega. Kje so zapisana imena naših ljudi? Mlada slovenska generacija na oni strani Karavank bo gotovo toliko ambiciozna, da bo hotela biti zapisana tudi v analih znanosti, politike in gospodarstva.

Naš literarni večer je naslednji dan prešel v veselo ekskurzijo v najbolj slovenski del slovenske Koroške, v tiho gorsko dolino pod Košuto in Obirjem, v prijazne Sele, kjer skorajda nimaš več občutka, da si na zemlji, ki so jo zapisali narodni smrti. Tu je vse, skoraj vse, naše in domače. Tu celo otroci znajo slovenski. In ko bodo po vsej slovenski Koroški otroci spregovorili po naše, ne bodo Slovenci na oni strani Kara-vank na smrt obsojeni. S tem upanjem v srcu smo se začeli pod večer vračati domov.

Članek je bil napisan in pripravljen za koroško številko PV 1970. Opomba uredništva.

ZAMETENA GAZ

DANILO CEDILNIK

Gazila sta molče.

Snežinke so se vrtinčile v ritmu mogočnega orkestra in niti za trenutek ni prenehal divji ples, da bi s tihim šuštenjem polegla po tleh in se odpočile. Vedno znova jih je vzdigoval vihar, jih nosil v vodoravnem letu nad planjavo in izpuščal iz svojih močnih rok, da so onstran grebena izginile v zametih omamljene od hitrosti in moči.

Prvi se je gibal nestrpno. Zaganjal se je v zamete, snežinke so se mu topile na obrazu in se mešale s solzami, ki mu jih je iz oči iztiskal veter. Drugi pa se je opotekal za njim, sklonjen, z očmi uprtimi v pete, ki so se vzdigovale pred njim ter zopet tonile v sneg, ki je vse oklepal v svoj ledeni objem.

Vihar je igral že ure in ure. Otožno in presunljivo igranje violin je preglasil zvok pozavn, vse skupaj pa je utihnilo spričo mogočnih glasov in bobnov. Pod rokami nevidnega dirigenta se je skladba, v začetku vesela in igriva, sprevrgla v divji fortissimo, potem pa prešla v obupno tožbo poslednjega boja in žalno koračnico.

Dan je ugasnil, siv in mrzel.

Zajel ju je mrak, ki je pomešan s snegom vedno bolj zastiral pogled. Že nekaj ur sta gazila. Vihar jima je bičal obraz, jemal sapo, trgal živce in izsesaval moči. Stopinje so se vedno globlje udirale, sneg je bolj in bolj oklepal noge. Misli so otopele in resničnost so zamenjale za trenutek sanje, neznanško lepe. Spoznanje je bilo še hujše in pogled je zaman iskal izgubljeno podobo.

Padel je z obrazom v mrzel sneg in nahrbtnik mu je zdrsnil čez glavo. Prijateljeva senca pa je izginjala med zavesami temé in snega. Poizkušal se je rešiti izpod oprtnika, pa je le nemočno obležal, črna gmoča na temni viharji planjavi, iz katere so strmele le posamezne skale, okovane v grozeči požled. Sneg pa je postal mehak in topel, tako prijeten za počitek.

Koliko dni je že minilo, odkar sta odšla.

Teža oprtnika je popustila. Čutil je toplo roko na svojem obrazu in videl je prijatelja, ki mu je nekaj govoril. Sneg je bil zopet sneg in vihar ga je tolkel v obraz ter ga spreminjal v požleden kamen.

In spet se je premikal za prijateljem, korak za korakom, brez misli, z bolečino, ki je počasi popuščala. Premagoval ga je občutek, da postaja breztežen, da z lahkoto stopa po gazi, da ga sneg nič več ne vabi v svoj uničujoči objem.

Ni padel, le obstal je, majav v viharju, kot viharnik nad prepadom, ki je opustil misel na boj in se vedno globlje priklanja vetru, dokler se ne prikloni do tal.

Prijateljeve roke so ga položile na nahrbtnik, v zatišje za skalo. Pokrile so ga z obleko in zavile v spalno vrečo. Slišal je besede, pa jih ni razumel, čeprav je vihar utihnil.

Ostal je sam. Nenadoma se je tega zavedel in prividi so izginili. Zagledal je postavo, ki se je oddaljevala v mrak in sneg. Zakričal je. Poklical je prijatelja z glasom, v katerem je strnil ves svoj obup. Nobenega upanja ni bilo v njem. Klic se je iztrgal iz njega. Morda je od tega odvisno njegovo življenje. Bil je zadnji poizkus odpora v boju, ki je bil že izgubljen. Veter je klic pomešal s snežinkami, ga odnesel preko planjave in odložil nekje daleč v zametih. Potem je začel zasipavati gaz, dokler ni ostalo le še nekaj rahlih sledov na beli gladini, preko katere so kot voda drseli kristali in še te sledove kmalu zabrisali.

Sneg ga je počasi zasipal. Tih je šelestel čez skale, vse okovane v bele rože, v ledene krizanteme in vetrovi so mu peli svojo uspavanko:

Voda je bučala, kot da bi bil v bližini slap. Vstal je ter jo prebrodil, onstran je bilo bičevje v prvem pomladnem zelenju, zelenem kot njene oči. Trdila je, da so modre. Bile so lepe. Ljubil je čakanje, če je vedel, da bo prišla. Hodil je

med grmovjem, veje so ga božale po obrazu in telesu, na mokre noge pa se mu je prijemala mivka.

Bela poljana je valovila kot žitno polje. Naslonjen je bil na skalo, ki je počasi predirala vanj s svojim hladom in spreminjala vlažno obleko v leden oklep, vetrovi pa, ki so butali vanj okrog skale, so ga zalšali z belimi krizantemami in jih nastlali po njegovem telesu. Trak pri vetrovki se je poigral v valujočem zraku, nihal sem ter tja in ga udarjal po belem licu. Obraz tega ni več čutil. Odet z rožami je bil spokojen in vdan in vsak naslednji sunek je odnesel s seboj del njegovega življenja ter ga vrgel med vrhove in grebene, ki so mu dali toliko lepote, moči in smisla za življenje.

Bose noge so ga nosile po obrežju, tlakovanem z okroglimi pisanimi kamni. Sonce jih je segrelo, bili so prijetno topli. Prebrodil je rokav reke. Voda je ostala le v najglobljih kotanjah, topla, polna preplašenih ribic, ki so prepozno spoznale past. Kamni so bili tam zeleni. Nato se je potopil v sivozeleno vrbje. Vonj po trohnobi se je mešal z vonjem po medu mnogih cvetov. Hodil je, ne da bi se ustavil. Reka pa je bučala med skalami. Teloh se je razcvetal. Zrak je bil poln nemira, trepetal je v ritmu perutnic tisočerih žuželk, v močni svetlobi. Slekkel je srajco, mahal z njo in prečkal široke jase. Zastiral si je oči, da bi na drugi strani med bičevjem ne spregledal rumenega krila. Svetloba pa je bila premočna. Obračal je glavo sem ter tja, zdelo se mu je, da jo vidi, kako teče med leskami, kako se spretno suče in obrača med vrbami. Da je le ne bi zakrili ti ljudje s svojimi svetilkami. Ne pustijo ga, da bi ji šel nasproti. Svetilke ob belem dnevu? Stegujejo roke po njem, ne more se jih ubraniti. Bučanje vode postaja neznosno...

Močne roke so ga zgrabile. Nevihta je zakrila obzorje in polno belih metuljev je poplesavalo po zraku. Možje so ga odnesli, vrbe so se majale v nevihti ter izginjale v daljavi. Veter pa je jokal in zametal novo gaz.

Nagrajeno v natečaju za najboljši planinski spis (PV 1970). Opomba uredništva.

Ludvik Zorzut

SMO OMAJALI PIŠČAL

*In zasvirala je žalostna piščal
o zorečih letih že minulih,
o srebrnih ladjah že odplulih
skoz življenja dolgi-kratki interval.*

*Svira nam piščal v cvetočem mescu maju
piskajoč po črni prsti, zlatem bogatinu, —
zadnji še akord v storniranem spominu
izzveneva nam v planini tam na kraju.*

*Smo na robu, trepetamo na razglaju:
Kam neskončna znamenja zavijajo v krnice
čez čeri, pregrade, žrela, v večne ledenice?
Kažejo nam večno pot? Smo na presedljaju?*

*Rázori, škrlátice, prestreljniki, oltarji,
le odkrijte se, prejasni vi vrhovi,
s cimballi in z bobni, s harfami, z vetrovi
svirajte nam, svirajte v zlatoporočni zarji.*

PRED NAJVEČJIM TRIGLAVSKIM PRAZNIKOM

Dr. MATJAŽ KMECL

astna beseda in naj se pri priči spremenim v karkoli: nisem vedel! In tudi moj prijatelj Kocina ni vedel! Pa tudi njegov nečak, imenovan Šerpa, ni vedel! Tako smo se nič hudega sluteč prvo septembrsko soboto odpravili na Triglav: jaz seveda iz mladeniškega navdušenja, Kocina, da bi odpravljal trebuh, Šerpo pa sva organizirala, da nama je nosil nahrbtnik: to navsezadnje že ime pove in ni treba posebej razlagati. Ker sva imela nosača, sva s Kocino sklenila, da pojdemo čez Luknjo in Plemenice: tam je sicer za moža v težjih letih res manj udobno, če pa ima svojega šerpo, je seveda še zmeraj dovolj primerno.

Srečno smo prelezli vse težave, le megla se je zgoraj – proti Zaplanji – začela nabirati z jasnega neba. Na, smo rekli, zelo čudno, kajti vremenarji so sicer napovedovali sončno, jasno, brezvetrovno, suho, skratka popolno vreme. Nekaj se nam potemtakem ni moglo zdeti v redu. Kocina je zato ob prvi priložnosti zložil svoj cent na primeren kamen, dovolil tudi Šerpi, da sede, naju resno premeril in rekel:

»Fanta, to ne more biti dobro: s to meglo smo prisiljeni na daljše počivanje. Verjetno vama ni znano, v Angliji pa ve to vsako pišče, da se prav s takšnole meglo začena astma. Edina obramba: o pravem času razumno in ne prekratkotrajno počivaj, dobro jej in pij – organizem je napaden, potrebuje moči. – Šerpa, odveži nahrbtnik, kaj zijaš! – Drugič: ta megla je znamenje sprememb, ki prihajajo. Če me vprašata, kakšnih, me vprašata preveč. Najbrž samo vremenskih, ampak pripravljeni moramo biti na vse. Torej kaj bomo? Kisle kumarice, salama, sir, sadje, za začetek pa jogurt?«

Ko smo se dovolj nabojevali proti astmi, smo se odpravili previdno naprej. Da se je res nekaj pripravljalo, se je kmalu ponovno izkazalo. Iz megle se je izluščila postava mračno resnega in v svoje početje nekako odmaknjene moža. Prisanjal je k ušesu radijsko škatlo z dolgo anteno in enolično ponavljal:

»Halo, Janez, tu Piko, tu Piko, me slišiš? Janez, halo, me slišiš? Tu Piko, tu Piko! Kakšno vreme imaš? Halo, slišiš? Me slišiš? Tu je svinjsko! Dobro, zdržal bom, halo Janez! Halo, Janez! Tu Piko...«

Pozdravili smo ga, ampak situacija, v kateri se je nahajal, je bila očitno preveč usodna, da bi se bil mogel odzivati na takšne malenkosti okoli sebe. Zatorej smo ga pustili spoštljivo pri miru. – Malo dlje smo globoko pod Kugyjevo brvjo naši ležati popolnoma nov anorak, v njem pa še en walkie-talkie ter prav okusen sendvič, ki sva ga s Kocinom dodelila Šerpi, da ne bi omagal, ko je poslej moral nositi še te najdenine. – Zgoraj, na sedelcu, je za skalo čepel še en radijski mož, ki si je dal opraviti s sprejemanjem in oddajanjem važnih sporočil. Ko smo ga popražali, ali je mogoče anorak njegov, je samo temno pogledal, molče odkimal, mi pa smo jo odkurili dalje. Zdaj je res dan postajal nekako zagoneten. Megla se je le tu in tam malce razkadila – in še to le nekam na južno stran, proti Debelemu vrhu.

»Naj me vrag: kot bi se začejala vojna,« je mrmral Kocina.

Ampak presenečen je še ni bilo konec. Že nizko na zahodni strehi je bilo mogoče skozi meglo po raznoterem hrupu soditi, da je na vrhu nenavadno živahno. Kocina je hitro menil, da se je gotovo pripetila kakšna velika nesreča, pa se je zdaj nabralo običajnih zijal in firbca. Zato je še sam pospešil korak. Jaz pa sem domneval, da ima morda vojska vaje, da so prinesli spet kakšen kanon gor, kajti sem in tja je veter prinesel dol tudi kaj južne govornice.

Šerpa je očitno vedel več – nama s Kocinom se takrat niti sanjalo ni, ponovno izjavljam; tako je izustil:

»Ostrejše je kot vojna, hujše kot nesreča in vse kaj drugega kakor orožne vaje in lahko bi vedela, da se tudi dež z jasnega dela samo takrat, ko se...«

»Tihol!« je pri tisti priči zapovedal Kocina. »Sahibi govorijo, šerpe dobijo fižol in jezik za zabel!« Potem je nekaj misli posvetil še meni: »Vse se mi zdi, da se mi pomalem svita in moram reči, da me je prav sram in da ti ne bom nikoli odpustil.« Bilo je res, njegove slutnje so se uresničile, na vrh smo prispeli takorekoč na predvečer največjega triglavskega praznika, dan preden ga je v naskoku kanilo osvojiti stoglavo ženstvo v spremstvu stoglavega izbranega moštva, v katero so šteli tako odbrani himalajci kakor znameniti novinarji in ljudski poslanca: cvet naroda kratka. – Vrh je bil zato zaseden do zadnjega kamna, zmanjkovalo je kapacitet.

Ko smo prispeli, je ravnokar danes že močno znani Bitolan Crvenkovski, mnogostokratni osvajalec vrha s Kredarice gor in dol, ki je posebej za to priložnost prispel iz daljnega rodnega kraja, splezal na stolp, ga pojahal okrog zvezde, odročil in zbrani družbi razložil, da bo v tej nadvse imenitni drži stoglavemu ženstvu prinesel bratske pozdrave. Vsako leto stori to in to je pravzaprav glavna atrakcija prve septembrske nedelje: ženske od navdušenja ponorijo, vreščijo in mu mahajo, on pa bo od sobote do nedelje prenočil kar v stolpu, da ne bi zamudil prvih predstraž, ki jih tvorijo zvečne same mlade punce.

»Lani gotovo nisi zato tekel dol, ker si stolp jahal,« je zavpil možakar iz ozadja.

»Drugovi Slovenci, vi ne znaste, kaj imaste,« se Crvenkovski ni pustil motiti. »Ja vam poznam tot vaši Triglav bolje od svih vas! Svaki kamen, svaka rupa, svaki klinc... Po tami pridem, so zavezani oči... Sutra bom mel zelo lep govor na vašite žene...«

Nekaj somišljenikov mlajših letnikov se je po daljšem resnem, glasnem in preudarnem razmišljanju odločilo, da je mogoče res še najbolj pametno, prenočiti kar v stolpu; tam ne moreš ničesar zamuditi. Če se sam ne zbudiš, te babe pohodijo; kakšna se morda še spotakne in pade, hehehe.

Tisti hip je prikorakala nova skupina planincev; prvi je bil očitno vodnik, ker je imel okoli vratu obešen radio, da bi se tisti za njim prav ravnali in da se ne bi izgubili. Prinesli so novico, da je Kredarica že popolnoma zasedena.

»Pod mizo že ležijo in ne premaknejo se, da jim kdo ne zasede.«

»Še za čevlje ni več prostora in meteorologi pravijo, da se nič ne ve, kako bo z vremenom, dokler to traja.«

»Uh,« se je udaril Kocina po glavi, »seveda, saj bi lahko vedel: zato ta megla. Fantje, še mokri bomo. Babe dež delajo.«

»Saj sem...« je hotel urno pristaviti lonček šerpa, ampak sahib mu je pri priči zamašil usta: »Tišina in nahrbtnik dol! Ko se dela vojska, naša mama napolnijo klet: če ni lačen in žejen, prenese človek vse težave. Vidva še ne vesta, človek je konj, vse zmore, če le ni lačen in žejen. – Kaj bomo: budžolo, kruh, mesno solato, ajvar, čaj, čokolado, sadje?« Ni čakal pritrdjanja: »Dobro. Kj gledaš, zdaj bi moral imeti že vse iz nahrbtnika! Zakaj, misliš, pa sva te vzela s seboj? Ti bova odtrgala pri hrani in povedala tvojemu poglavarju.« (Tako banalno je namreč Kocina sklenil imenovati Šerpino punco.)

Našli smo prostor zraven osamelega, nekam mrko zamišljenega in otožnega moža in se začeli po receptu Kocinove mame pripravljati na vojsko. Megla se je vlačila naokrog; le navzgor, v nebo, se je sem ali tja malce odprlo. – Vsenaokrog je bilo obilo živahnega ugibanja: mnogim se je zdela zanimanja vredna starost stoglavega planinskega ženstva, drugim videz, tretjim eventualni stranski nameni (mimo hribo-laškega seveda), četrtim vse tisto, kar bi se dalo storiti v smislu zблиževanja (pri čemer pa je prevladovala velika previdnost, kajti tačas je med množico vztrajno krožila zgodba o tem, kako je moral leto poprej Crvenkovski na vrat na nos in pol po zraku bežati dol, ker je kazal preveč zблиževalnih nagnjenj). Sprostilo se je toliko fantazije in podjetnosti, da je Kocina na glas izrazil skrb za Šerpino mladoletniško nepokvarjenost.

»V časopisih bi morali objaviti, da je danes mladini izpod 16 let Triglav prepovedan,« je klobasal s polnimi usti. Potem se je obrnil k mrkemu in zamišljenemu sosedu ter dodal:

»Predpostavljam, da bo danes Planiko razneslo: sto žensk, himalajci, novinarji in

ljudski poslanci, potem še vsa tale množica in večerni pohod gostov s Kredarice, ki bodo zijali skozi okna, žvižgali in vabili punce ven. In če povrhu pomislim, da se bo še pilo, da bo prav malo ljudi treznih... nak, jaz naše Maričke že ne bi pustil na tole veselilo!»

Naključni sosed se je še bolj zmračil. Nič ni odgovoril. Zrl je v meglo in za večer očitno pestoval posebne načrte.

»Mi, to je druga stvar,« je potem Kocina razlagal dalje, »tale kreten,« pri tem je z glavo pomignil, češ da misli name, »nas je iz svojega omejenega firbca zvlekel sem gor prav danes, ne da bi naravnost povedal, kaj ga matra. O, zaradi nas bojo babnice in še bolj njihovi dedci doma mirno spali! Mi seveda ne bomo. Stavim vse, kar nosi Šerpa še v nahrbtniku. Če bomo dobili v krogu sto metrov okrog katerekoli bajte v temle pogorju nocoj pol metra ravne skale, da nanjo čez noč prislonimo zmatrane zadnjice, bo to kar uspešno. – Ampak če bi jaz poslal svojo Maričko sem gor, bi me zaradi vseh tehle tukajle in tistih na Kredarici skrbelo, da bi vso noč ne spal; če natančno pregledam vse to žrebčevje, izvzamem iz kombinacije samo nas tri; pa še za tegale kretena nisem ravno stoprocenten (spet je seveda mislil name). In pa seveda vas, gospod: videti ste nekam umirjeni in v duhu daleč onkraj tele množične histerije; poduhovljeni; prav nič se ne bi čudil – in ne smete mi zameriti, če bi zvedel, da ste nemara celo duhovnik.«

Neznani sosed se je nemirno presedel. Rekel pa ni nič. Na vrh so ta čas prihajale vedno nove trume obiskovalcev; ker se jih je medtem zelo malo odločilo za sestop, je obljudenost okrog stolpa nenavadno hitro naraščala. Če bi ljudski poslanci imeli kaj več smisla za publiciteto in kaj več konkurence, bi morali pred volitvami organizirati več ženskih pohodov na Triglav, predvečer pa izkoristiti za agitacijske nastope. – Toda Kocina se je strastno zavrtal v svojega izjemno molčečega soseda. »Oh,« je poskušal z novo struno. »Ko smo bili še mladi...« (Sladokusno je tlesknil z jezikom in prikimal samemu sebi.) »Ve se, kaj je skupno ležišče: po celo noč smo ga žingali! Zvečer smo se poveselili, deli smo ga na zob, ponoči pa... eh, pa kaj pripovedujem. Tale mladoletnik vleče na ušesa, da ima že čisto rdeča. – A vi pa kar sami?« se je končno neposredno obrnil nanj. Ta zdaj ni več mogel molčati in je odkimal.

»Kje pa imate družbo?« je Kocino zanimalo naprej. Ko se za kaj odloči, je zoprno vztrajen.

»Pride,« kratek odgovor.

»Kdaj?«

»Jutri.«

»Pametno. Zelo pametno, doma se bojo naspali, ne pa tako kot mi, tale kreten, midva s Šerpo, pa tudi vi, ki ste gotovo tudi bolj po pomoti padli v tale zos, kakor bi sodil po vašem resnem obrazu. Pametno: doma lepo v postelji, zjutraj pa svež in spočit na vrh: hop, hop, punce, kako kaj spančkale, malček zmuckane, kajne, črne pod očmi; saj ni čudno, ves tale trop jarcev, saj vam vso noč niso dali miru...« Zdaj pa je molčečega soseda vzdignilo, ko da bi ga pičil gad, z vso odločnostjo se je spravil nad Kocino:

»Gobec strupeni!« je potihem vpil. »Držite že vendar jezik za zobmi, žival nagnusna! Zgubite se že od tod, pojdite domov k ženi in tam vežite te svoje otrobe! Jaz sem Vido z a v e s t n o pustil zraven, jaz ji zaupam, ona ni takšna... in zraven bom, če ji bo kaj hudega, da ji pomagam!«

Šerpa je pri priči razumel položaj in začel jadrno zlagati protivojne dobrate nazaj v nahrbtnik. Govoriti si ni upal, ker so imeli tačas pač sahibi besedo, zato sem se pač sam sprenevedavo ozrl okrog sebe in sporočil tole mišljenje:

»Skrajni čas je, da gremo, če hočemo še kje dobiti kaj za pod zob in za pod rit. Kredarica in Planika za danes odpadeta, zatorej gremo na Dolič – Kocina,« sem ga še bolj sprenevedavo poklical, »ali se boš še pogovarjal, ali pa greš raje z nama?«

»Ali pa boš morda prespal s Crvenkovskim v stolpu,« je jezikavo dodal Šerpa.

Vendar Kocina ni kazal posebnih nagnjenj do takšne vrste šal, nekaj je zamoljal

in se urno odpravil z vrha. Še malo prej tako zapeti sosed ga je zdaj celo vljudno pospremil, govoriti pa kar nehati ni mogel. Treba je bilo precej pospešiti, da smo se ga znebili.

Kocina je bil sprva kar brez sape, potem pa je v njem zrasel srd, da sem moral vsaj kakšno uro kar naprej ponavljati:

»Častna beseda, nisem vedel! Nisem vedel, da gre afeže na Triglav! Častna beseda in naj se pogreznem v tale prepad in naj me požro triglavski kavri!«

Robantil je in razgrajal, tako da ga je radijski mož v Vratih – še zmeraj je namreč vztrajal tam – posvaril, češ da moti redno in važno delo. Kocina ga je poslal tja, od koder ni vrnitve, ali pa vsaj zelo smrdljiva.

Da bi bila vsa reč še bolj brezupna, smo že od daleč opazili preobljudenost doliške kočee; med drugim je velikanska ekskurzija ruskih planincev na različnih prirodnih ognjiščih v bližnji okolici pripravljala večerje. Silen glas mora iti o tem našem ženskem pohodu tudi po vzhodnem in zahodnem bloku (prav verjetno pa tudi med neuvrščenimi)! – Tako nam ni preostalo drugega, ko da smo jo na vrat na nos po mišljemskem grabnu ubrali k Angelci na Velo polje. Angelca zmeraj najde kakšen prostor, čeprav se početka dela neumno in kaj godrnja. Preden smo se spustili navzdol, pa smo lahko še opazovali dolgo procesijo izletnikov PD matica, ki se je spuščala s Hribaric dol proti Doliču.

Proti večeru, ko smo se bojevali s časom in ugibanjem, ali čaka Angelca s kakšno posteljo ali ne, so se megle razkadile.

»Aha,« je rekel Kocina, »ženske so že v Planiki. Triglava ni več sram, pa se je spet pokazal.«

– Na Velem polju ni bilo nič manj živahno kot povsod drugod: poleg tistih junakinj, ki so spotoma omagale in zdaj bridko zdihovaje pogledovale navzgor, proti Planiki, in poleg vse druge pisane družčine je na svojih položajih za mizo in litrom bivakiral tudi danes že širom po domovini znameniti 17. kranjski pešpolk. Vse to je jamčilo mnogo zabave, mnogo hrupa in živahnosti in prav za nič nismo bili prikrajšani, tako da se je še Kocina razživel: meni je skoraj odpustil, čeprav ponovno slovesno prisegam, da nisem vedel, v kaj se podajamo, – Šerpi pa je kupil malinovec s kisló vodo. – Edino, kar mu ves večer ni dalo miru, je bilo ugibanje, kakšno neki da bo naslednji dan vreme.

»Danes smo lahko opazovali,« naju je poučil, »kako nenavadno je lahko vremenska situacija odvisna od tega pohoda, zato menim, da bi bilo v korist splošnemu človeškemu znanju, če jutri vstanemo prej kakor navadno in nadaljujemo z opazovanji vremenske spremenljivosti. Gotovo me sprašujeta, kako bi moglo to biti praktično važno. – No, vzemimo za primer, da doleti vso socialistično republiko Slovenijo dolgotrajna suša, ki preti usodno zmanjšati žitne pridelke. Kaj more današnja znanost zoper to? Zelo malo več kot nič. Toda mi opozorimo na pojav, ki ga ravnokar opazujemo, opozorimo vlado nanj, vlada na hitro organizira ženski pohod sem gor: kakšnih tisoč do desettisoč žensk – odvisno od suše – megle se naberejo, dež pade, žito zrasede, kruha je za vse dovolj. Še blagoslavljali nas bojo! In tebi, kreten,« se je spet obrnil name, »bo recimo odpuščeno tole sicer samo na sebi brezskrupulozno zavajanje in mučenje dobrih prijateljev in nedolžnih Šerp. – Torej danes zgodaj spat, jutri rano na noge!«

Ubogala sva ga, kaj sva hotela: več je vagal kot midva skupaj.

Spali smo potem, kot se pač spi na takšno razburljivo noč: pogrešali smo božičnega miru. – Zjutraj naju je začel gnjaviti že ob treh – ni se mi sicer dalo pogledati na uro, ampak toliko nekako je moralo biti, prepričan sem. Na pragu velikih odkritij, usodno pomembnih za vso socialistično republiko Slovenijo in še posebej za njene žitorodne kraje, je vso noč nemirno premetaval svoje reklamno hranjeno telo po ležišču. Midva sva spanje cenila bolj od znanosti in se nisva dala zbezati, zato je – seveda tudi iz strahu, da ne bi česa zamudil – kmalu hrupno odbrzel ven, pod milo nebo.

Toda ko se je storil dan, je bilo njegovo zmagoslavje nepopisno. Medtem ko je množica – vključno 17. kranjski pešpolk, ki se je tačas že prebudil – na čelu z neusmi-

Ijeno zdihujočimi skesankami zrla na mravljinčje gomazeči Triglavov vrh, kjer so se tačas gotovo točile solze in govorili govori, nam je razlagal:

»Pa naj mi še kdo reče, da ni nobene zveze!

Zjutraj je bil Triglav normalen: samo malo bolj mračen kakor ponavadi. Potem je naenkrat pobledel: gotovo so takrat prvi oddelki stopili iz Planike na plano; in končno je zardel ko kuhan rak: seveda, ko so ga tako množično naskočile. Ko ni pomagalo prav nič, je začel iz Krme seganjati megle, naj prekrijejo vse to početje... Kar poglejte!»

Res so se iz Krme mimo Planike valile goste megle, kar je bilo sicer spričo jasnega in čistega neba kaj nenavadno. — Od sreče naju je s Šerpom objemal: kakšno odkritje!

»Zdaj vidim,« je izjavljal, »da moramo poslej vsako leto ta čas sem gor. Le z dolgotrajnimi opazovanji se lahko te reči potrdijo. Morali se bomo žrtvovati, naj stane, kar hoče; morda bom moral kdaj celo kakšno noč prespati v stolpu, da bom od blizu videl pojav.«

Tolkel naju je po ramenih, da sva kar skupaj lezla.

»Fanta, ni mi žal, čeprav je že vse kazalo, da smo grdo nasledli temule nesnažnemu firbcu. Zdaj pa vaju povabim na malinovec s kisló vodo.«

Jasno je, da malinovec s kisló vodo za tešč in zaspan želodec ni najbolj posrečena pijača, ampak kaj sva hotela: nisva mu smela kvariti veselja in navdušenosti.

Zdaj bo Kocina tisti, ki bo pač zaradi splošnih strokovnih koristi vsako leto prvo septembrsko soboto silil sem gor. Treba si bo omisliti kakšno primerno spalno vrečo — prav mogoče je, da bomo namreč že drugo leto spali v Staničevi jami, visoko nad odličnimi Angelčinimi posteljami.

STEBER VEŽICE

SPOMINSKA SMER MARJANA PERČIČA

ING. BOJAN POLLAK

Leto 1968 je bilo za kamniški AO tragično. V Franciji se je smrtno ponesrečil mladi, mnogo obetajoči Marjan Perčič-Maj ali Brič, kakor smo ga klicali. V spomin na tovariša, s katerim sem preživel dokaj skupnih ur v gorah in s katerim sva bila navezana na isto vrvo v Glavi Planjave, v centralni v Planjavi in tudi drugih smereh, sva z Janezom Koscem sklenila preplezati novo smer, ki naj bi nosila njegovo ime.

Pod steno sva prišla že v nedeljo zvečer. Prespala sva v luknji na dišečih ruševih vejah. Tako sva lahko vstopila naslednji dan že ob šestih. Spodnji previs sem že poznal, pa mi ni šel preveč hitro od rok. Posebno prestop z lestvice na stopničko je bil prav neroden. Zato sem pa na plošči spet užival, čeprav jo je samo za dobre tri metre.

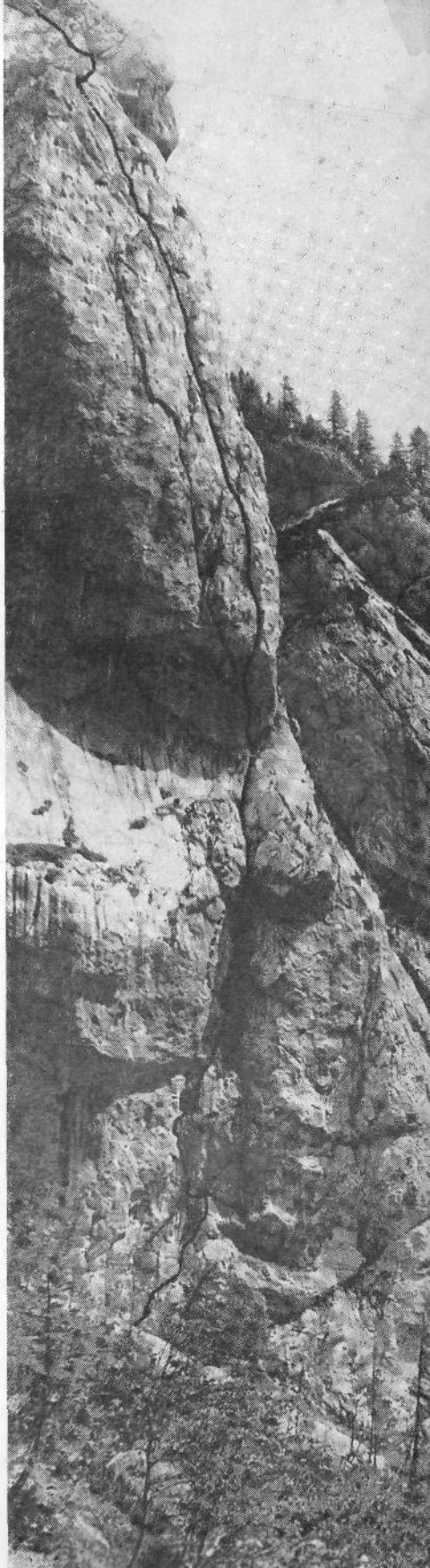
Sva v kotu pod streho. Janez prepenja vrvi, jih poravnava, se namešča, da me bo lahko varoval. Sam pregledujem vponke, lestvice in nabiram moči za naslednji korak. Stegnem se naprej, z desnico se oprem ob steno, z levico vpnem vponko v prvi klin v strehi. Bo držal? Zadnjič je, mora tudi danes. Vpnem še drugi klin in lestvico. Primem se za vponke, vtaknem nogo v lestvico in zaniham. V trenutku je pozabljen zrak pod menoj. Kako se obrniti, kam prijeti? Zibljem se sem in tja, dokler se z obrazom ne obrnem proti steni. Ko mi to uspe, se potegnem kvišku. Čelada butne ob steno. Torej še bolj ven. Tokrat je bolje. Vpnem še eno lestvico, in problem je rešen. Danes kar gre. Ko sva šla prvič tu čez, je bilo garanja. Lahko rečem, da sva streho preplezala oba. Kako je že bilo? Janez je bil na vrsti.

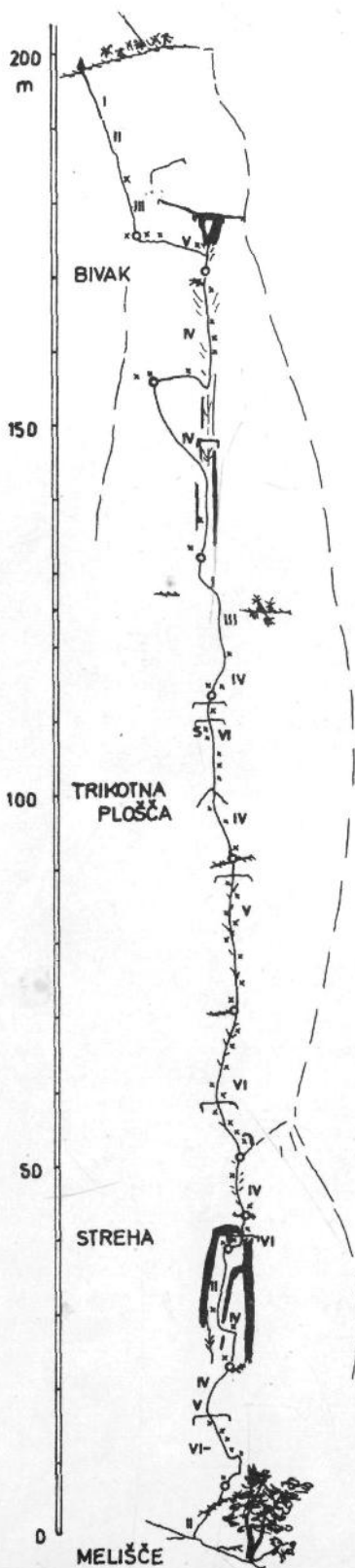
Zabil je tri kline in prišel na rob strehe. Tu se je pa zataknilo: više ni bilo mogoče zabiti klina, ker ni bilo prostora. Ko pa je vseeno poskušal, se je izpulil klin in obvisel je na ostalih dveh. Kljub temu ni odnehal, dokler mu ni zmanjkalo moči. Nato sem se šel še jaz zibat. Vse je že kazalo, da bo treba poiskati drugo pot, ko me je Janez opozoril na robček na desni, nekakšen oprimek, na katerega sem lahko zataknil zanko in lestvico. Naprej zame ni bilo več problemov. Jih je bilo pa več za Janeza, ki je moral z nahrbtnikom prek strehe.

Stojim v majhni lopici. Ob nogah mi leže svitki dveh vrvi. Beli in rdeči. Počasi se odmotavajo in mi polzijo preko rok navzgor, kjer se Janez daje s previsom. »Drži rdečo! Spusti belo!« se vrste povelja. Je že na polovici previsa, ko mi sporoči, da mora nazaj. Vendar ne gre. Uspe se mu vpeti v naslednji klin, še preden mu prejšnji ostane v rokah. Kamenje pa leti preko mene in se s pokanjem razbija na ploščah. – Ko garam čez mesto, kjer je bil izdajalski klin, se čudim Janezu, kako je prišel čez.

Drugi previs je za nama, pod nama. Po dogovoru se spet Janez zapodi naprej. Poč je njegova. Pri prejšnjem poskusu jo je lepo ozalšal s klini. Danes ne bi smela delati preglavic, čeprav je malce previsna v zgornjem delu. Vpne klin, ki sva ga zadnjič rabila za spust. »Varnost je varnost,« In že pleza do prvega klina v poč. Vpne vponko in lestvico. »Potegni!« Ubogam, zdajci pa, plenk! In Janez mi prileti v naročje. Zasmrdelo je po zažgani gumi. Podplati so se podrsali po plošči, drugače je pa vse v redu. Čez nekaj trenutkov že poje kladivo in klin zveni prav lepo.

Nad počjo. Začetek novega. Do tu je Janez zadnjič prišel, naprej je pa še deviško. Poč, ki se tu nadaljuje, je bila na fotografiji užitnejša. Oprtan z zagozdami, vponkami in drugo ropotijo se spoprime z njo. Do vogala gre celo prav lepo. Ko pa pokukam okoli, se mi prikaže veselje: poklina v kotu, široka kakih 10 cm, obe steni, ki se stikata tu skoraj v pravem kotu, gladki, brez razpok. Poročam Janezu in ugotavljam, da bo potrebno vrtati do previsa. Sveder mi Janez pošlje po vrvi. Prekobalim se preko gladke, trikotne plošče in že stojim pred poklino. Ker mi ni do vrtanja, poskušam z

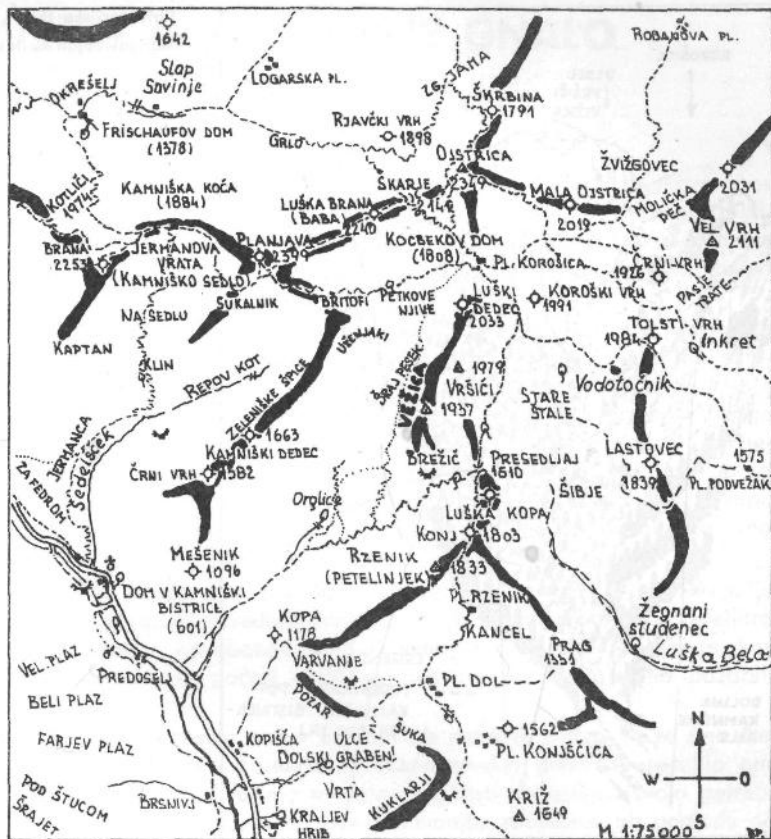

zagozdo. Začetek je dober, nadaljevanje ne. Zaradi preširoke pokline moram zabijati po dve zagozdi naenkrat. Z eno roko je to težko. Z drugo se je treba držati, vse skupaj je res navkreber. Zagozde padajo v poklino. Zato jih kmalu zmanjka, Janez mora spet pošiljati po vrvi žičnici. Goljufam, se mučim, garam in se pretihotapim do majhnega trebuha. Najdem razpoko in zabijem klin tako-tako, od spodaj navzgor. Sama gladka plošča. Poiščem sveder, vrtam zelo počasi, saj stojim v vegastih lestvicah. Levo nogo z lestvico oprem na ploščo, a kaj ko je tako gladka, da mi drsi. Sveder le počasi leze v skalo, bel prah se mi vsiplje na obraz, mi sili v oči. Vrtina pa noče in noče biti dovolj globoka. Tolčem, počivam, izpihavam, pa spet tolčem. Pripravim svedrovček, po treh udarcih se odkrhne skala okoli klina. Bo treba na novo vrtati? Ne. Globlje je kamenina trdna. Vpnem vponko, lestvico in že se potegnem preko trebuščka. Naslednji previs je samo previsek in klin z zagozdo kar dobro drži. Dan se je nagnil v večer. Pred nama je še dobra ura svetlobe, pa tudi navpičen rob ali pa poč. Za oboje bo treba več kot eno uro. Odločiva se za zajedo, saj se končuje v nekakšni lopici, kot nalašč za bivak. Da bi že danes prišla iz stene, je nemogoče, razen če bi se spustila po vrvi. To nama pa ne diši. Stojim na robu in varujem. Janez izgine za robom in kmalu ga vidim na vrhu kamina, kjer poskuša zabiti klin, čisti krušljiva mesta, to pa proži komentarje. – Više je nekakšen grm. Ko se Janez prikloplje do njega, ga že sprašujem, če je tam kaj prostora za bivak. Prestrmo. Spleza nekaj metrov više. Naj pridem za njim! Luknja ima preveč nagnjeno dno. – Nahrbtnik se spet pelje po vrvi žičnici. Klini ostanejo, kjer so. Imava namreč samo eno kladivo, drugo je zlomljeno, tako da ne izgubljam časa z izbijanjem. Priplezam do Janeza in si ogledujem prostor. Ni mi všeč. Janez gre pogledat dva metra više in poroča: »Eden bi lahko sedel.« Torej bova prenočila vsak-

LEGENDA :

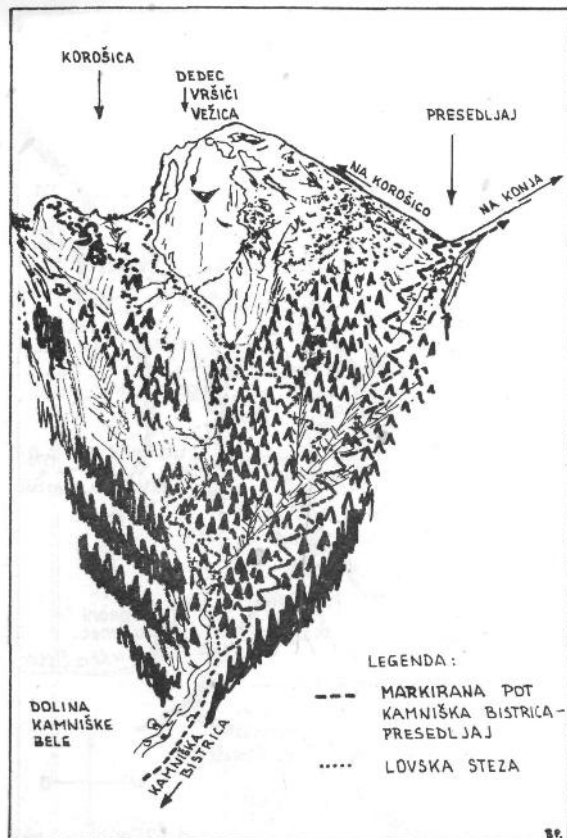
▪ KLIN	KAMIN
u U KLIN	⌋ POČ, ZAJEDA
• SVEDROVEC	∩ STREHA, VOTLINA
o STOJIŠČE	⌋ RUŠJE
— PREVIS	
— POLICA	

sebi. Zabije nekaj klinov in si pripravi sedišče. Zavarujeva se s Prusikovimi zankami.

Mrači se že. Iščem razpoke. Sem v kotu in si poskušam narediti mrežo iz vrvi. Zabijem le tri kline, mreža ni čisto po zamisli, noge pa le lahko vodoravno položim na vrvi. Med delom opazim, da nekoga zanima najino početje. Dve živi svetli očesi, kosmata, trikotna ušesa, dolg košat rep je vse, kar sva uspela videti od nepričakanega obiskovalca. Pravzaprav stanovalca, saj sva menda midva prišla v obisk. Le kako je ta štirinožec prišel v te previsne stene. Kaj neki počne tu? – Za nama je 14 ur pleže za borih 180 m višine. Res je, da sva se precej obirala s fotografiranjem in filmanjem. Ne moreva pa se pohvaliti, da nama je šlo hitro od rok. Tista poklina me je ožemala cele štiri ure. štiri ure za 30 m. Kondicija, kje si?

Na nebu ni črnih praznin, ki bi naznanjale oblake. Zvezde se le počasi vrte. Veston mi pride zelo prav, čeprav ni mraz. Spomnim se bivaka v akademski smeri, ko sva z Janezom v duetu šklepetala z zobmi. Vrv se mi neusmiljeno začne v nogo, da je ne čutim več. Migam s prsti in kolenom in v nogo pridejo mrvljinci. – Spet sem zdrsnil po gladkem kamnu, in to me je prebudilo. Potegnem se nazaj v kot, popravim vrv, razgibljem nogo, ki mi je spet zaspala. Janez vleče dreto. Jaz se nisem slišal. Obrisi Zeleniških špic so vse jasnejši. Teško se zmajeva. Naravnost nad nama je previs, pravzaprav streha. Levo čez ploščo do roba teče drobcena pretrgana polička. Klini prijemljejo bolj slabo, vendar je Janez kmalu na robu. Naprej ni več problemov. Na vrhu stebra sva. Na polici, ki pride sem preko cele stene. Razgledujeva se, kakšne so možnosti za sestop navzgor. Rušje, rušje do izstopa iz akademske. Kam bi prišla, če bi šla čez previs in ne v levo? Leževa na rob in gledava navzdol. Učinkovit a neprijeten zaključek smeri. Skala je razpokana, krušljiva. – Postaviva možica, pospraviva ropotijo in nahrbtnik in po polici navzdol. Odkrivaeva votlino, neke vrste

brezno. Mečeva vanj kamenje in prisluškujeva odmevu. Spustiva se v grapo in že sva v znanem svetu. Še en klin je bilo treba zabiti, da sva se spustila do akademske smeri nad spodnjo zajedo. Brez težav najdeva klin in že se peljem po vrvi. Stena je gladka, nikjer previsna, spuščanje je prav imenitno. Pri tem se spomnim na spuste po vrvi pri najinem prejšnjem poskusu: čez drugi previs, streho in spodnji previs, ko sva prosto bingljaja v zraku. – Pristanem na stojišču in že mi Janez pošlje nahrbtnik, kmalu pa se tudi on pelje navzdol. Še en spust in šele sedaj si seževa v roke.

Leto dni sva smer ogledovala, jo oblegala. Potem ko sva bila dvakrat v akademski, je tudi Janezu Vežica prirasla k srcu: plošče, gladke, hrapave, navpične, redki oprimki, a tisto, kar je, drži. Trdna skala, zračnost, to mu je bilo všeč. Že pred leti sem z mislimi nekaj šaril okoli stebra. Takrat sem se zbal izstopa, otepavanja skozi rušje. Za akademsko še nisem vedel, kje je. Prvi poskus naju je pripeljal komaj nad streho. Tu sva poskušala po desni počti, ker sva se hotela izogniti previsu. Zaradi pozne ure sva pa morala tudi obrniti. V drugem poskusu sva prišla preko drugega previsa in Janez čez poč. No, v tretje gre rado in tokrat je šlo. Kolikokrat sva bila domenjena, pa nama je namero prekrizalo vreme, služba.

Zvijava vrvi, se pogovarjava o Marjanu in o smeri. In že greva proti votlini, kjer naju čaka tovarišija.

V NORVEŠKE GORE NAS JE GNALO

STANE PLAVŠTAJNER

Ikavne so domače stene, vabi pa nas tudi tujina. Pod vodstvom Dušana Kukovca nas deveterica odhaja v gore polnočnega sonca, fjordov in Slovencem še neznanih divjih vertikal norveškega granita. Zgodnje julijsko jutro, ko se pare šoštanjske termoelektrarne leno vrtničijo pod nebo, dobri rdeči ford stoično prenaša našo vneto pri natovarjanju. Neprizadeto se vključuje v našo hribovsko družino.

Pred nami so tisoči kilometrov, ki nas ločijo od dežele Vikingov. Neljubo pritiskanje kljuk bo le še spomin in obveznost do vseh, ki so podprli prvo slovensko alpinistično odpravo v norveške gore. Na pobudo PD Šoštanj in ob podpori Planinske zveze Slovenije potujemo na daljni sever člani šoštanjskega, koroškega in celjskega alpinističnega odseka. Skandinavija je za nas vse le čisto kratek povzetek zemljepisnih učbenikov in skope gorniške literature. O stenah, ki nas vabijo na dolgo pot, pa vemo, da jih angleški plezalci štejejo med najzahtevnejše in najvišje v Evropi. Mnogi superlativi, ki so jih poznavalci posvetili tem ostenjem, so bili dovolj zgovorno vabilo in vzpodbuda slovenskim alpinističnim dušam.

Neusmiljeno natovorjeni kombi nas z Dušanovimi vozniki vrlinami pomika cilju nasproti. Razgibana pokrajina sosednje Avstrije še pred Münchnom vse prehitro preide v dolgočasni nemški »avtobahn«. Med Dušanovim prehitevanjem vsega, kar pač ne more prehiteti nas, se počasi izoblikuje seznam vsega, kar smo pozabili doma.

Dvakrat na kratko predremuckamo noč v kampih ob nemških cestah in že smo čez dansko mejo. Kombi ovenčamo z zastavicami skandinavskih držav. Presenetijo nas kolesarske steze, ki spremljajo cesto in z mnogimi biciklisti dokazujejo svojo potrebnost. Močan veter, ki neprijetno pozibava kombi, zmanjša začudenje ob pogledu na prvi mlin na veter. Kljub temu smo se blizu njega – miroljubni don Quijoti – le ustavili.

V ravninski pokrajini se spomnimo na tisto šalo o danskih gorah in kravjelih. Res ni posebne razlike v višini. Končno smo na skrajnem severu Danske v Frederikshavnu. V koloni na trajekt čakajočih vozil se samozavestno postavimo med tiste, ki čakajo na ladjo proti Oslu. Na naš preprosti načrt leže prva senca, ko med tekanjem po uradih ladijskih družb izvemo, da pridemo na vrsto čez teden dni, ker so do takrat vsa mesta na trajekthi zasedena. Namesto čakanja se zadovoljimo s prostorom, ki nam ga zagotavljajo vozovnice za ladjo preko Kattegata do Göteborga. Ladijski kljun se zapre, naša radovednost pa gre na pašo na komandni most.

Izbrskali smo, da so norveške gore nastale pred 300 milijoni let iz še starejših globokomorskih usedlin. Pod ogromnimi pritiski zemeljskih gubanj so se vzdignile iz morja v svoji prvotni obliki, da bi jim led, veter in dež dali današnjo podobo. Mnogi domnevajo, da so najvišji vrhovi norveških gora kopni vztrajali nad okrog 2000 metrov debelo gibajočo se gmoto ledu. Ledeniki so bili učinkovitejši oblikovalec današnjega norveškega reliefa. Gore še vedno vztrajno a počasi spreminjajo svojo podobo pod vplivom vremena in erozije. Vsi nanosi in prepereline so začetek današnje rodovitne zemlje, ki pa zavzema le skromen 4–5-odstoten delež. V pokrajini Møre og Romsdal, kamor smo namenjeni, nam literatura obeta skromne ostanke ledenikov v višjih legah pod vrhovi Vengetinda, Trolltinda in drugih. Znanstvene raziskave Norveškega polarnega inštituta pa še tem skromnim ostankom napovedujejo počasen, a zanesljiv konec. Pri dolgoletnem proučevanju ledenikov so ugotavljali tudi pojave prvih rastlin na nekdanjih ledeniških jeziki. Skromna Saxifraga stellaris ali gorska kraljica je ena prvih rožic, ki zrastejo na takih tleh. Morda bo njena vrstnica, ki smo jo prinesli s seboj, vztrajala tudi v naši zemlji, v skromnem alpinetumu pod Mozirsko planino. Po treh urah smo pristali v Göteborgu. Švedski cariniki nam posvete nepričakovano veliko pozornost. Iščoč hašiš in alkohol nam temeljito a vseeno brezuspešno pre-

brskajo našo prtljago. Hašiša tudi posebej izurjen pes ne odkrije, slivovke pa imamo znatno pod dovoljeno mejo. Kljub natančnemu pregledu se prijateljsko zaklepečemo in razidemo, ne da bi jim prodali našo žganjico. Odklonimo, ker imamo v mislih vse možne prebavne motnje in nasvet, da je steklenica slivovke na Norveškem pomembno darilo.

Deželo seksualne revolucije predrvimo brez koristi in brez škode. Res je tudi, da nas švedske revolucionarke niso niti enkrat poskušale ustaviti.

Bliže smo norveško-švedski meji, odločnejše nižinska gola južna Švedska prehaja v gozdnato gričevje. Preko lde fjorda prekoračimo mejo očarljive dežele polnočnega sonca, fjordov in slapov.

V Oslu, ki je s svojimi 485 000 prebivalci po površini ena največjih prestolnic na svetu, se ustavimo le za kratek čas. V pristanišču si ogledamo košček plavajoče Amerike. Ladja ameriške obalne straže je naši radovednosti zanimiv predmet. Ob vodstvu mornarja prebrskamo to pričo norveške pripadnosti NATO paktu od strojnice do komandnega mostu. Topovi, navigacijske naprave, instrumenti za zajemanje vzorcev vode iz različnih morskih globin, reševalne priprave na ladji in naloge obalne straže so dejstva, zanimivejša od postajanja pred izložbami. Ne ravno miroljubni videz oborožene ladje nam vzbudi dvome v vodičevo trditev o njenih povsem civilnih nalogah.

Žal nam ihtava želja, priti čimprej pod gore, preprečuje ogled mnogih zanimivosti norveške prestolnice. Bežen obisk je zadostoval za čudovit vtis o glavnem mestu dežele Vikingov.

Kolesa spet požirajo kilometre. Naveličani dolgočasne vožnje po ravninskih cestah nam je bila vijugasta cesta skozi smrekove, z brezo popestrene gozdove spomin na domače gore. Kmalu se je cesta prevesila v dolino reke Raume, v Romsdal. Ledeniki, ki so si izdolbili svojo pot proti morju, so pustili za seboj strma pobočja, prek katerih kopneča snežišča pod vrhovi v brzicah in slapovih sproščajo svoje vode na njihovi poti v dolino. V ostrih zavojih se spuščamo navzdol, nad nami rastejo v nebo alpinistično zelo zanimiva ostenja. Mnogim neznan nemir nas prevzame, ko iščemo poti prek povsem tujih navpičnih granitnih gmat. Še malo in konec bo štetja kilometrov.

Končno priropočemo v pokrajino Möre og Romsdal. Malo je področij na Norveškem in nobenega v Evropi, kjer bi bilo toliko divjih gora, fjordov, hrumečih slapov in jezer na površini skromnih 15 000 kvadratnih kilomerov, kot je to v Romsdal. Reka Rauma, lovišče lososov, ki vali svoje vode čez brzice in skozi divje lepe tesni, je poleg slapa Mongefoss dolini najlepši okras. Občudujemo divje vrvenje hrumečih voda, del narave, ki jo hočemo doživeti v njenem stremljenju, da dokaže človeku, kako majhnega in nemogočega ga je rodila. Granitne stene so nam cilj, doživeti hočemo skoraj mejo med življenjem in goro. Vemo, da se nam bo postavila v bran z vsemi svojimi pastmi in težavami, vendar hočemo občutiti njeno neponovljivo enkratnost, terjati skrajnost za njen vrh.

Končno se vzpne nad nami stena, ki jo poznamo le s fotografij, v vseh svojih treh dimenzijah. Doma pripravljene načrte vsak zase v mislih zarišemo prek granitnih poči in previsov. Višina okrog tisoč tristo metrov, s previsi in strehami prekinjene vertikale, granit, ki se brez vmesnih polic in gredin pne od vznožnega grušča do 1742 metrov visokega vrha Trollrygena, mojstrovina gorske arhitekture. Ne razmišljamo o tem, zakaj v steno. Le kod in kako je vprašanje. Tesnobo ob prvem stiku z goro preganjamo vsak po svoje. Nad nami je gora, na katere vrh hočemo po najtežjih poteh. Nekje v naši notranjosti je tisti nerazumljivi moram, hočem, ki vedno znova rojeva srečo na vrhovih.

Stena je bila v svojem grozljivem veličastju doslej premagana v treh skrajno težavnih plezalnih smereh. Angleška, norveška in francoska smer jo zaradi komaj preplezljivih, skrajno težkih vrvitev in izredne višine nepretrganih naprežanj postavlja med komaj odkrita a najzahtevnejša ostenja v Evropi. Med britanskimi otočani velja primerjava z vzponi v stenah Druja, Eigerja in Grandes Jorasses. Celo Yves Bousard, izvrsten poznavalec francoskih in drugih Alp ter eden izmed petih prvo-

pristopnikov francoske smeri, pravi, da je francoska smer konica doslej opravljenih vzponov v Evropi. Ni ponovljena ne francoska ne norveška. Tri tedne je od francoskih plezalcev terjala skrajne napore. Uporabili in zopet izbili so prek 600 klinov ter napeljali in zopet odstranili 1600 metrov vrvi. Za poznavalca zelo zgovoren, za druge pa le ilustrativen podatek o steni, ki se boči nad nami.

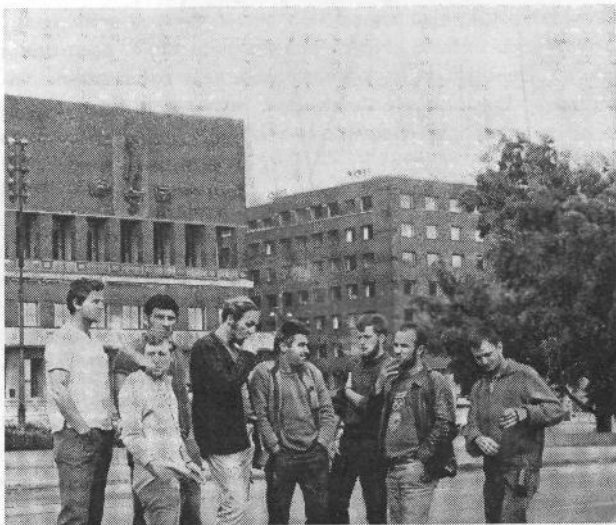
Verč in Ivč se pripravljata za vzpon po angleški smeri prek stene Trollrygena. Šest dni in 78 ur plezanja je terjala od prvih plezalcev. Uvrščajo jo med najtežje alpinistične podvige. Doslej je bila smer le štirikrat ponovljena. Vsakič je prisilila plezalce k najmanj trem prenočevanjem v steni. Skrajna zgornja šesta stopnja težavnosti je našima dovolj jasna zahteva.

Pred tem je nama z Edijem stena dva dni izkazovala svojo negostoljubno pozornost. V srednje zahtevni smeri Fiva sva namesto v soncu uživala v gosti megli in osvežujočem vztrajnem dežju. Na vrhu nama je izzivalno zopet posijalo sonce, kot bi hotela sušiti premočeno obleko in opremo.

Naša gorniška prizadevanja so vzbudila mnogo zanimanja med domačini in redkimi turisti. Malce radovednosti je že bilo tudi zraven. Sprva nerazumljive obiske novinarjev smo si razložili z izredno naklonjenostjo domačinov do narave in še posebej do gora. Hribi jim še niso predmet turistične trgovine, ampak del okolja, s katerim in od katerega živijo, ne da bi ga tudi prodajali. Postali smo si prijatelji.

Angleško smer so prvič preplezali leta 1965. Zapisi o gorniški dejavnosti v tem področju pa segajo v leto 1827, ko je Romsdalshorn prvič postal za postavi dveh domačinov višji. Vsa poznejša prizadevanja so bila desetletje usmerjena predvsem na njegov vrh. Ta divje lepi gorski očak se je iznad svojih nižjih sosedov strmo vzpel pod nebo in z rahlo prirezanim vrhom ostal brez vršne ostrice. Pokrajini s 15 000 kvadratnimi kilometri je dal svoje ime, ljudem ob vzhodu pa navdih za mnoge v pesem in pripoved prelite besede. Vrhovi nad mirno in osvajajoče divjo dolino reke Raume so v letih prvih osvajanj privabljali predvsem angleške in domače gornike. Začetek alpinizma gre v leto 1908, ko je bil v Oslu ustanovljen Norveški alpinistični klub. Dejavnost plezalcev je prešla iz lahkih grebenov k iskanju najlažjega v težkem. Stene Bispena, Kongena in Hornaksle niso bile več pretrd in nedotakljivi problem plezalcev.

Po petintridesetih urah ovešanja v stremenih in gvozdenja v počeh in kaminih sta Verč in Ivč izplezala na vrh Trollrygena. Divje oblikovani stolpi na grebenu so dali gori ime. Norveške bajke govore, da so te skalne silhete pred mnogimi leti okameneli ljudje v trajen opomin vsem hudobnežem. Trolle, ta mitološka bitja Skan-

Pred mestno hišo v Oslu. Od leve proti desni: Karel Geršak, Ivo Kotnik, Dani Kopušar, Dušan Kukovec, Dušan Glažar, Stane Plausteiner, Edi Drogenik

dinavije, so dala ime mnogim goram, svojevrsten mik deželi, prodajalnam pa spominke.

Prijatelja sta se vrnila z gore. V treh dneh sta premagala težko v najtežjem. Telo, utrujeno od naporov, sprošča duha ob doživljanju gore in samega sebe. Izžete so moči in volja, stena je kruta a divje lepa. Samo njuni bodo ostali čudoviti trenutki doživetja ob izteku zadnjega raztežaja na temenu Trollrygena. Vse kar gora daje s srečo na vrhu, je vredno naporov ob vzponu. Čim težja je borba z njenimi pobočji in prepadnimi stenami, tem bogatejše je dojemanje in uživanje njenega povračila. Vodja Dušan Kukovec ju počaka med sestopom, deli z njima veselje ob lepem uspehu. Doma izdelani klini, ki jih je Verč v svoji neizčrpnih duhovitosti krstil za »pik ase«, so jima bili v odlično nadomestilo za zelo drage pločevinaste zagozde. Vsa naša oprema je bila zaradi skromnih denarnih sredstev le improvizacija.

Triurni sestop z vrha drži mimo ostankov ledenikov in njihovih grobelj ter ob ledeniških jezercih do prelaza Trollstigeheimen. To je nekak naš Vršič, s pozimi zaprto makadamsko cesto. Tu tvori povezavo med Romsdalom in fjordom Geiranger.

Je prizorišče vsakoletnih smučarskih tekem v juniju, ko prelaz zopet odpro, obenem pa razgledišče turistov, ki se le redkokdaj odrečejo čudovitim pogledom na drzno v enajstih pentljah izpeljano cesto in na 180 metrov visok slap Stigfossen. Ob ličnih kioskih cvete trgovina s kožami štirinožcev s severa, jelenjimi rogovji in nepogrešljivimi trollami iz najrazličnejših materialov.

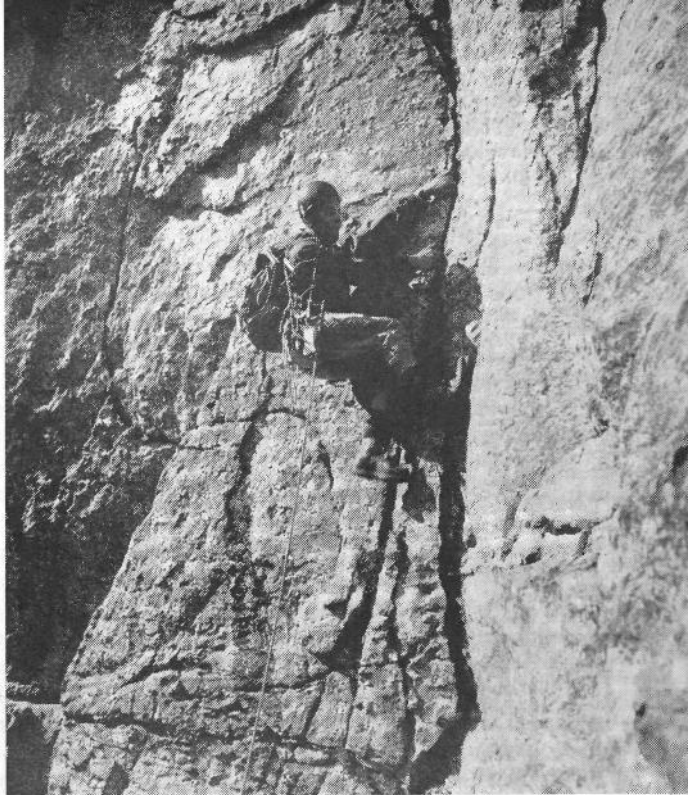
Vožnja v ostrih zavojih pod stenami Kongena, Bispena in Droninge ali po naše Kralja, Meniha in Kraljice je Verču, po njegovi izjavi sodeč in bržkone tudi zaradi Dušanove vozniške drznosti povzročila več strahu kot katerikoli raztežaj v angleški smeri.

V dolini slap umiri svoje vode. Ustja in spodnji tokovi v Atlantik se izlivajočih voda so drstišča in bogata lovišča lososov. Odkar nam je norveški znanec postregel z njimi, smo to ribo severnih morij in rek tudi mi začeli čislati. Le Dušanu ni teknila.

Debeli ledeniki, ki so nekaj pokrivali zahodno obalo Norveške, so oblikovali slikovite doline in gore, jezera, slapove in fjorde. Zaradi ugodnejše klime, ki jo v obalnem pasu povzroča topli zalivski tok in še mnogi drugi vzroki, je večina večjih mest nastajala ob morju. Za goratost pokrajine je dovolj podatek, da znaša poprečna nadmorska višina Norveške 500 metrov v primerjavi s 300 metri poprečne višine v vsej Evropi.

Našemu taboru je najbližje naselje Andalsnes z okrog 3000 prebivalci. To prijetno hribovsko mestece ob fjordu je bilo med vojno skoraj povsem porušeno. Med prebivalci je še vedno živ spomin na okupacijo, mnogi pa se še spominjajo skupnega ujetništva in prisilnega dela z Jugoslovani na severu Norveške v okolici Narvika. Človekovo iskanje energetskih virov želi ukleniti vode v akumulacijsko jezero za novo hidrocentralo. Načrt računa z gradnjo pregrade na okrog 800 metrov visoki planoti Sandgrovbotn. Umetno jezero bo zalilo dolino, ki jo lepšajo ledeniška jezera, vir za vodo slapa Mardalsfossen. Med jez in gore ujeto vodovje naj bi skozi predor, z energijo skoraj osemstometerskega pada, poganjalo turbine hidrocentrale v dolini Romsdal.

Svoje nasprotovanje so po neučinkovitih prošnjah izrazili z mirnimi a odločnimi demonstracijami na predvidenem gradbišču pregrade. Na cesti, ki so jo zgradili še pred dokončnim sklepom vlade, so ljubitelji narave vztrajali v sedečih demonstracijah štirinajst dni. Gesla na transparentih zahtevajo ustavitev del. Posebej prizadeti so prebivalci doline Eikesdal. Slap napaja veliko in turistično zanimivo a še neizkoriščeno jezero ob njihovih naseljih. Boje se, da bi jezero usahnilo ali da bi se znižala njihova gladina. S tem bi bil ogrožen ladijski promet, ki jih veže z mesti ob morski obali. Zanimiv je kompromisen predlog našega znanca Arneja Raders Heena, ki je kot gornik za ohranitev slapa, kot predsednik pokrajinskega odbora za energetiko pa mora zagovarjati gradnjo hidrocentrale. Pregrado naj zgrade, predlaga, toda v turistični sezoni naj vsaj podnevi prek jezusa sproste zadostno količino vode, da bi slap še naprej navduševal številne izletnike in domačine.

V času najostrejših protestov se je na planoti Sandgrovbotn zbralo prek dva tisoč demonstrantov iz vseh krajev Norveške. V času našega bivanja v Romsdalu so dosegli le prekinitvev del in obljubo, da bo vlada ponovno proučila utemeljenost projekta.

Ko smo po petnajsturni hoji iz Romsdala, prek Sandgrovbotna v dežju in megli prišli pod slap v Eikesdal, se je zavil v gosto meglo. Le za kratek čas se je izvil, da bi se pobahal s polnostjo svojih razdivjanih voda.

Upoštevač severno lego ima Norveška najtoplejše podnebje na svetu. Ostale dežele istih severnih zemeljskih koordinat kot na primer Grönland, severna Kanada in Sibirija so pod vplivom ostre arktične klime. Precejšen del Norveške sega nad severni polarni krog, vendar ima po zaslugi ogromnega naravnega rezervoarja toplot v zalivskem toku zelo ugodno in toplo podnebje. Zime so ob obali milejše, vendar tudi poletja krajša kot v notranjosti. Zaradi vetrov z morja je vreme ob obali precej nestanovitno. To smo v obliki pogostnega dežja občutili tudi mi.

Vztrajen dež in močan veter je naju z Edijem dvakrat pregnal iz stene. Skrajno težka in še neponovljena norveška smer naju je zvalila v skale Trollrygena. Prvi plezalci so rabili za vzpon enajst dni. V steni niso pustili klinov, ki bi lahko bili v pomoč ponavljalcem. Tekst plezalnega vodiča dopušča možnost, da bi najmoderneje opremljena naveza smer morda lahko ponovila v sedmih dneh plezanja. Žal sta se oba najina poizkusa končala s spustom ob vrvi po preplezanih dvestopetdesetih metrih izredno težke stene. Povsem premočena sva bivakirala in čakala, vendar je volja, ki je hotela na vrh, morala popustiti razumu, ki je terjal sestop.

Več sreče z vremenom sta imela Duli in Giš pri plezanju vzhodnega stebra Trollrygena. S VI ocenjeno smer so preplezali l. 1958 po več poizkusih. Predstavlja prelomnico v norveški gorniški zgodovini. Njena popularnost v alpinističnem tisku je pod steno privabila mnoge tuje plezalce in nastale so znamenite smeri v severni steni. Orientacijsko zahtevna, zelo dolga in težavna smer je terjala od naših dveh bivak v steni.

Želja, da pustimo v norveškem granitu sled slovenstva, je rodila del nove plezalne smeri v najprevisnejšem delu stene Trollrygena. Žal sta krušljivost in padajoče kame-
nje, ki nam je močno poškodovalo vrvi in drugo opremo, preusmerila naša strem-
ljenja v steno Romsdalsborna in Hornaksele.

Njuna plezalsko še nenačeta stena se v enem samem zagonu strehastih previsov
vzpe v štiristometrskem skoku gladkih plati in plitvih počli do položnejšega in
lažjega grebena. Lahak dostop in devištvo tega navpik postavljenega granita vabita
v težave. Že pogled iz doline jasno nakazuje zapreke in visoko ceno, s katerimi
brani stena dostop na vrh. Mnogim nerazumljiv mik skalnih robov in vrhov morda
vsaj nekoliko pojasnjujejo besede vklesane na spomeniku Björnstjernu Björnsonu v
Eikesdalju. Pod reliefom plezalca piše: »Nekaj je zgoraj, moram vedeti kaj, in zato
hočem navzgor.«

Skozi bujno podrast na grušču pod steno znosimo opremo do njenega vznožja.
Sosledje razčlemb, ki sta si ga za vodilo vzpona izbrala Verč in Ivč, se izkaže za
preplezljivo. Vsi jima pomagamo, ko s skrajnimi napori volje in telesa izpolnjujeta
našo skupno željo. Stena ne pozna popuščanja. Skopa varovališča in pičle razčlembe
omogočajo počasno napredovanje. Skromne so opore za noge, komaj je nakazan
oprimek za roko, klin, vponka in skoznjo vrv, rahel poteg in zopet je priborjen
skromen meter višine. Noči, ko dan le za kratek čas popusti temi in ko sonce za
nekaj ur utone za grebene gora na obzorju, predremljena v visečih mrežah. Gora
je v svojem vzponu pozabila na udobne police. Arne Heen, Joža Čopov norveškega
gorništa in alpinizma, poznavalec Centralnih Alp, Dolomitov in gora na Grönlandu
in Spitzbergih, je smer pozneje označil za razmeroma kratko, vendar eno najtežjih
in najbolj izpostavljenih v gorah Trolltindane. Njegovo mnenje in izredno zanimanje
domačinov in novinarjev ob nastajanju nove smeri, so opravičevale naš ponos, s kate-
rim sta Verč in Ivč preplezano smer imenovala slovenska smer. Pozno popoldan
zadnjega dne njenega plezanja so nam prijatelji, še preden sta stala na vrhu gore,
prevedli radijsko poročilo, da je smer preplezana.

Naš tabor ob reki Raumi je bil že v senci, ko je prijateljema na vrhu Romsdalsborna
še sijalo sonce. Počasi je utonilo za razbrazdani greben Vengetinda in daljšalo
sence nad dolino. Slovo dneva je za nas že skoraj tudi slovo od norveških gora.
Naslednje jutro čakamo le še na prijatelja. Kratki poslovilni obiski pri naših novih
znancih, potem pa je pred nami samo še dolg trak asfalta in betona.

Izpod granitnega masiva Trolltindane smo prinesli domov nepozabna doživetja.
Angleška, Heenova, Fiva in za krono prizadevanj, prvenstvena slovenska smer, nam
ne bodo ostale v spominu zaradi težav. Enkratna doživetja na vrhovih teh gora,
gostoljubni ljudje v njihovem vznožju, divje lepa in vabljiva pokrajina, vse to je
nepozabno.

Namesto vinjete
posnetek gamziča, ki je
pravkar prišel na svet

Foto Marjan Garbajs

ZAČARANI V ROMSDALSHORNU

IVAN KOTNIK

Sonce, ki mi posije skozi okence na šotoru, me že zgodaj spravi iz šotora. Dvodnevni počitek in dobra hrana mi vrmeta moči in voljo do plezanja. Stena Trollyngena, iz katere sva se s Francijem šele pred kratkim vrnila, je bila najin edini cilj in najino edino veliko hrepenenje. Ko sva jo preplezala, so najine oči željne novih ciljev.

Zanimiva je južna stena Romsdalshorna, ki se boči za našim hrbtom. Mogočna, prek tisoč metrov visoka gora, polna ozkih poči in velikih previsov, na prvi pogled skoraj nedostopna.

Tu čez še ni prišel nihče, mi razlaga Dušan, ko si še isti dopoldan ogledujeva steno od bliže. Mislim, da bi se dalo priti čez, mi pravi. To si vneto dopovedujem tudi jaz, Dušanov kazalec se pomika više in više, riše možnosti.

Popoldan sva s Francijem že pod steno, otovorjena s težkim nahrbtnikom.

Prvi raztežaji v lažjem svetu so hitro za nama. Stojiva pod štiristo metrov visoko steno, polno previsov in gladkih poči. Preko tega pa ne bo lahko priti, mi pravi Franci, ko se ozira kvišku.

Spodaj na cesti se je že nabrala kolona avtomobilov, alpinizem je tukaj bolj v časteh kot pri nas. Počasi izginja Franci za robom. Nепrestano poje kladivo.

Spodaj na stezici pod nama se je usidral naš snemalec in nameril v naju svojo kamero. Ni edini, tudi nekaj domačih novinarjev snema za televizijo. Danes je pač njihov dan, vreme je izredno lepo. Sonce že počasi zahaja, ko mi končno prične zmanjkovati vrvi. Šele ko pridem do Francija, me galerija klinov prepriča, da prijatelj ni imel lahkega dela. Tudi meni dela precej težav, zaradi pomanjkanja opreme je treba čim več klinov izbiti.

Pritrdiva vrv in se po njej spustiva nazaj v dolino.

Drugi dan se spet zaženeva v steno. Takrat sem jaz na vrsti. Pridno nadaljujem po Francijevega sistemu.

Poč, za katero sem se odločil, me nekaj metrov še kar veseli, kajti zagozde v njej dobro prijemljejo, toda žal jo prekinja nad mano ogromna streha, prek katere ni mogoče priti. Zato se moram odločiti za plošče na moji desni strani, ki jih sicer tudi prekinjajo previsi, vendar pa je možen prehod. Ves popoldan telovadim v ploščah in previsih. Zvečer dosežem udobno polico, na kateri bi lahko za silo bivakirala. Vendar se po kratkem posvetu zopet po fiksni vrvi, ki sva jo vlekla s seboj, spustiva v dolino. Naslednji dan spet nadaljujema. Od police čez previs, nato prečnica v levo in stojišče, mi pravi Franci, ko se pripravlja na odhod. Dolgo traja, preden uresniči izrečene besede, kajti mest, ki bi jih lahko zmagala brez stremen, do sedaj še nisva imela. Danes bi rada dosegla polico, ki se boči kakšnih osemdeset metrov nad nama. Toda dela je še veliko. No, pozno popoldan se nama želja le uresničiti. Doseževa polico. Še slutiva ne, da naju najhujše še čaka. Prične deževati. Midva še opazila nisva, da se je nebo nenadoma pooblačilo. Umik iz stene je bil zaradi dežja izredno težak.

Novi dan bo odločilen, pravi Dušan, ko naju spremlja pod steno. Kar tesno mi postane pri srcu, če samo pomislim, da bi se morala umakniti.

Do noči se Franci muči, da napravi en raztežaj v previsnih ploščah, ki so zelo zelo slabo razčlenjene. Pomagati si mora z svetrovci in tako oskruniti deviško steno. Drugače pač ne gre. Šele zvečer, ko se Franci zopet vrne do mene, ko ga vidim od blizu, vem, da je bilo res težko.

To pot bivakirava v steni.

Zjutraj sem na vrsti jaz. Nadaljujem naravnost navzgor po ploščah. Centimeter za centimetrom izginja pod mano. V glavi se mi že kar vrti. Nekaj mi pravi, da moram, moram vzdržati do konca. Gledam v dolino, kjer se je zopet nabralo veliko ljudi.

Angleška smer v Trolltindu, ki sta jo ponovila Ivan Kotnik in Franc Verk (člana šaleškega AO Velenje-Šoštanj). I II III – bivaki. Levo od angleške imajo svojo smer Francozi in Norvežani

Foto H. Sodahl

Kar zavidam jim, toda zdi se mi, da tudi zaradi teh ljudi ne smem popustiti, pa čeprav bi bila dovolj ena sama beseda prijatelja nekaj metrov niže, pa bi se verjetno brez obotavljanja vrnil.

Trmoglavost in silna volja nama tega ne dovoli. Franci tega ne bi nikdar rekel, pa tudi sam dobro vem, da ne bi rekel kaj takšnega, če bi bil na njegovem mestu.

Moram vzdržati, moram, si tiho prigovarjam, toda do rešitve, do zelene poličke, ki jo vidim, je še daleč. Ure pa hitro minevajo. Dan se mi tukaj spremeni v dopoldan, dopoldan pa v uro, čas hiti, hiti kot reka tam daleč spodaj. Pozno je že, ko pridem na višino police, toda polica je približno pet metrov levo od mene, stena pa na tej strani popolnoma gladka. Tudi jaz si moram pomagati s svedrovci, da pridem do rešitve. V tem trenutku sem tudi skoraj trdno prepričan, da bova prišla na vrh, kajti tisto, česar sva se najbolj bala, je za nama. Franci je s pomočjo jumarjev, tega čudovitega alpinističnega pripomočka, kmalu pri meni.

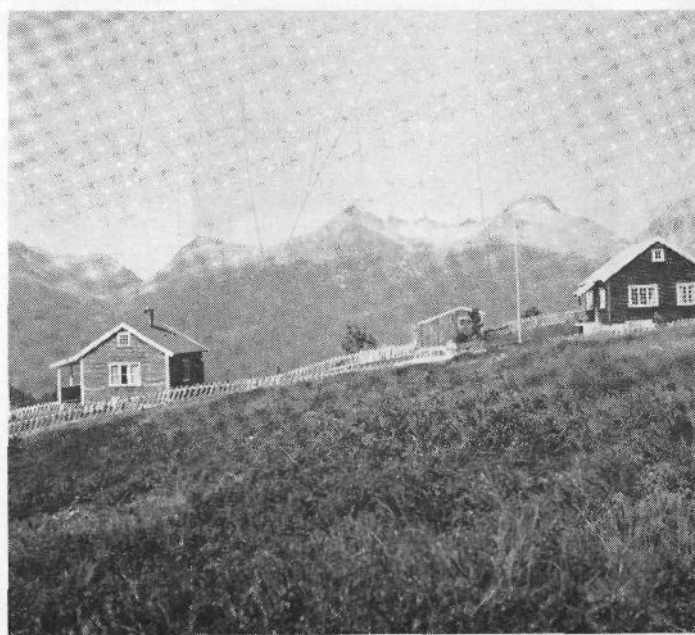
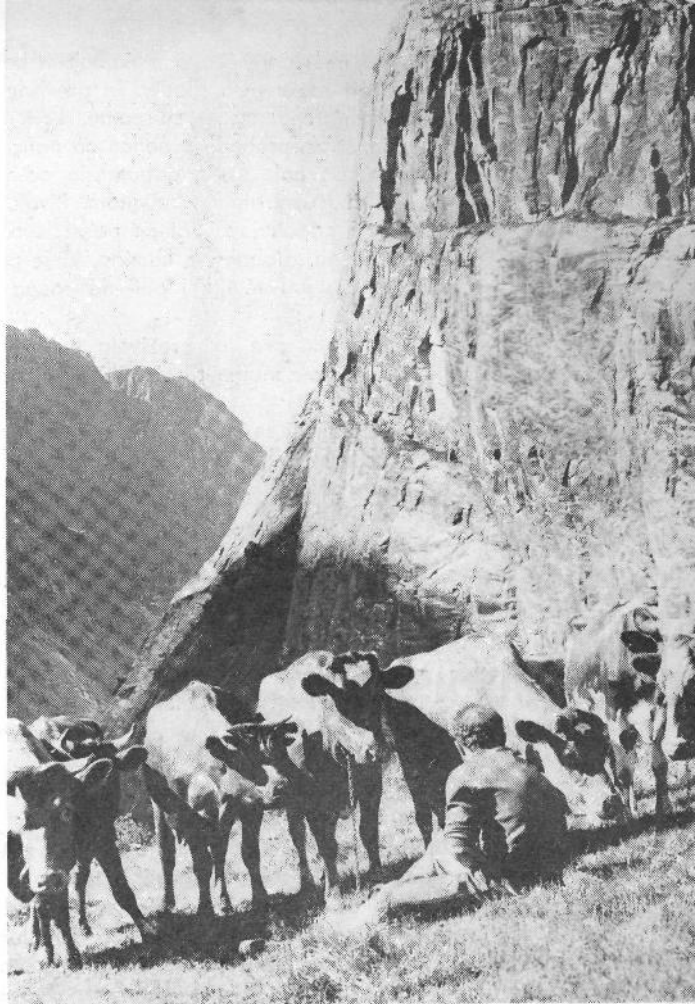
Še en raztežaj, pa sva na polici, ki naju je potem popeljala iz stene. Za danes imava dovolj, pa tudi opreme nama je manjkalo.

Ves naslednji dan počivava ter si pripravljava opremo še za zadnji naskok.

Zopet sva pod steno. Še en ho-ruk pa bova rešena, nama pravijo prijatelji ob odhodu.

**Južna stena Romsdalshorna
v profilu**

Foto Vaclav Bruman

Norveška pokrajina
Foto Vaclav Bruman

Samo štiri raztežaje še imava, pa bova z najhujšim končala.

Poč, nihalna prečnica pa zopet poč, gladka in previsna, pa še en previs in štiristo metrov trpljenja in lepih trenutkov je za nama, kajti popoldan doseževa zgornjo polico. Od tu gre lažje, samo prehodi iz police na polico nama še delajo težave, pa še veter nama nagaja, da naju hoče dobesedno odtrgati od stene. Zvečer kljub temu doseževa polico pod centralnim grebenom. Bivak, ki si ga v naglici urediva, ni preveč udoben. Zjutraj nadaljujeva pot po polici levo, pod velikimi previsi, dokler končno ne najdeva prehoda, globokega kamina, ki je prerezal greben na dva dela. Kmalu naju pripelje po ne preveč lahki poti na enega izmed treh vrhov v skupini Romsdalsborna.

Teško je opisati trenutke, ki sva jih preživela na vrhu. Zmanjkalo je stene, nad nama je bilo samo še modro z majhnimi oblački posejano nebo, pod njimi pa vrhovi, ki tekmujejo v lepoti.

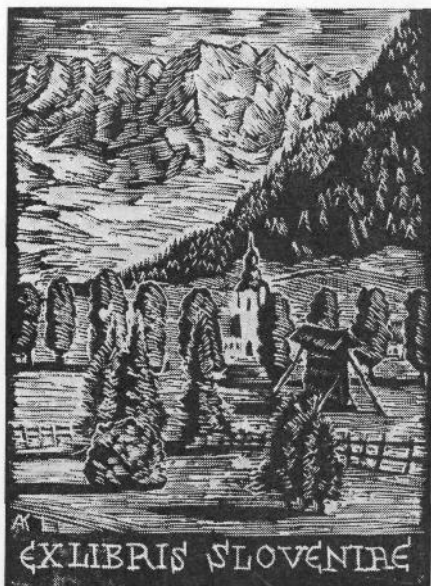
Nisem vedel, ali bi jokal ali bi se smejal. Vse trpljenje in muke sva v trenutku pozabila, vse je bilo lepo. V tem trenutku sva bila potešena, srečna.

Želja, ki jo imava oba neizrečeno na ustnicah, je: Da bi bila vedno tako srečna! Molče pobirava kamne in jih nalagava v možica, majhen spominček, ki ga ne bova nikoli pozabila.

EKSLIBRIISI MED PLANINCI

RAJKO PAVLOVEC

Rogar omamijo planine, ga gorske vile zapletejo v vse svoje mreže. Tak človek ne uživa nad lepoto gorskih koticov samo v gorah, ampak misli na prehojene poti tudi doma. Marsikdo uživa ob diapozitivih, fotografijah, risbah ali napisanih spominih. Večina vnetih planincev pa zlasti rada posega po planinski literaturi. Mnogi med njimi imajo bogate knjižnice. Na knjižnih policah ne manjka opisov vzponov, potopisov in podobnega. Lastniki knjig največkrat označijo svoje lastništvo s podpisom. Mnogo redkejši pa so tisti, ki nalepijo v knjigo svoj ekslibris.

Simbolični ekslibris Društva «Exlibris Sloveniae» (Sl. 1)

Kaj pa je sploh ekslibris? Izraz je sestavljen iz dveh latinskih besed: **ex** = iz, **libris** = = knjiga. To nam še ne pove veliko. Jasnejši je izraz, ki ga na slovenskih ekslibrisih večkrat srečamo. To je »iz moje knjižnice«, kar pomeni, da je knjiga, na katere notranjo stran sprednjih platnic je nalepljen ekslibris, last tistega, čigar ime je napisano na ekslibrisu. Kakšen je torej ekslibris ali knjižni znak? Navadno ga ljubitelj knjig naroči pri umetniku – grafiku. Ta mu izdelava primerno sliko, na kateri je simbolično prikazan lastnik sam, njegov poklic, njegovi »konjički« ali pa je na

Sl. 3

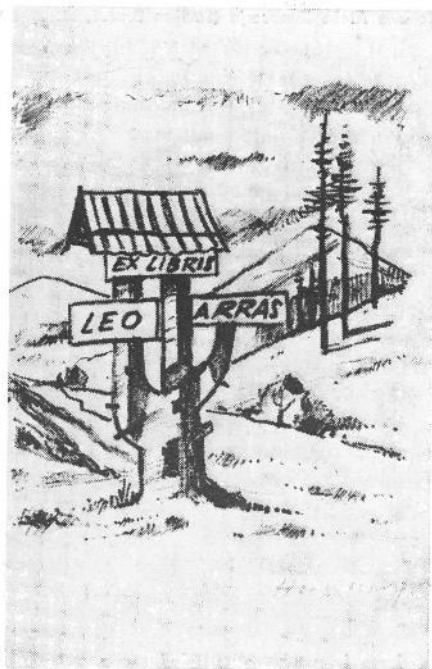

Sl. 4

Sl. 5

Sl. 6

ekslibrisu kakršenkoli okras. Za planince seveda umetniki najpogosteje uporabijo motiv z gora. Na ekslibrisu mora biti napisano ime lastnika ali vsaj začetnice imena, nadalje »ex libris«, »iz moje knjižnice« ali kaj podobnega. Ekslibris ima torej enako vlogo kot navaden podpis lastnika knjige, vendar predstavlja ekslibris neko višjo stopnjo ljubezni in spoštovanja do knjige. Lepo izdelan ekslibris je predvsem knjižni okras.

Najlepši ekslibrisi so izdelani v lesorezni, linorezni, bakrorezni ali kaki drugi grafični tehniki. Seveda je pravi ekslibris tudi tisti, ki je narisani s tušem ter potem kliširan in odtisnjen. Vendar so izvirni odtisi lesorezov, linorezov in drugih grafik neprimerno bolj plemeniti.

In kako je z ekslibrisi med Slovenci? Zanimanje zanje se je zopet povečalo v zadnjih letih, ko je začelo med našim narodom živahno delovati Društvo ljubiteljev drobne grafike »Exlibris Sloveniae«. Vendar s tem ni rečeno, da naši umetniki niso že prej ustvarili mnogo prekrasnih ekslibrisov. Veliko knjižnih znakov pa javnosti sploh ni znanih in so skriti v zasebnih knjižnicah.* Žal je med slovenskimi ekslibrisi sorazmerno malo takšnih, na katerih so bili upodobljeni planinski motivi. Zato pa je takšnih motivov zelo veliko na ekslibrisih nekaterih drugih narodov. Ugledna revija »L'Ex libris Français« je v stoti številki jeseni leta 1970 začela objavljati članke o francoskih planinskih ekslibrisih. Germaine Meyer-Noirel bo v nekaj nadaljevanjih prikazala kolikor mogoče popoln pregled takšnih knjižnih znakov. Upajmo, da bomo v nekaj letih tudi mi uspeli zbrati podoben pregled slovenskih planinskih ekslibrisov.

Društvo »Exlibris Sloveniae« ima simbolični ekslibris (slika 1), na katerem je upodobil madžarski umetnik iz Sente Károly Andruskó motiv z Jezerskega. Ta velik ljubitelj naše ožje domovine je lesorez izdelal leta 1969.

Alešu Kunaverju je izdelal ekslibris mladi Lucijan Bratuš (slika 2). Kot motiv je simbolično prikazal Himalajsko pogorje.

Ljubo Ravnika je za življenjski jubilej izdelal ekslibris dr. Marjanu Breclju (slika 3).

* Društvo »Exlibris Sloveniae« prosi vse, ki imajo svoje ekslibrise, da jih pošljejo za društveni arhiv (naslov društva: Ljubljana, Novi trg 3).

Planinski motiv iz Tater (sl. 9)

Iz tega knjižnega znaka je vsakemu jasno, da je dr. Breclj med drugim tudi navdušen planinec. Na to kaže Triglav in klin s sponko. Prav tako je jasno iz ekslibrisa biologa Boštjana Kiaute (slika 4), da je lastnik planinec, jamar in biolog. Ekslibris je izdelal Dick Smith leta 1966.

Na planinskih ekslibrisih tudi niso redki motivi iz živalskega sveta. Tak je knjižni znak Rada Čenčiča (slika 5). Žal pa doslej nismo ugotovili umetnika, ki ga je izdelal.

Mnogo simbolike je v ekslibrisu Lea Arrasa iz Belgije (slika 6), katerega je v litografski tehniki izdelal češki mojster S. Hlinovski. Na sliki 7 pa je planinski motiv iz Tatr.

Morda bo ta kratki sprehod v svet planinskih ekslibrisov koga med slovenskimi ljubitelji gora navdušil, da bo tudi sam poskrbel za svoj ekslibris?

Namesto vinjete

Foto Marjan Garbajs

SPOMINI OB PETINDVAJSETLETNICI PD POSTOJNA

STANE ZWOLF

Ro se spominjamo ustanovitve planinske organizacije v Postojni, ne pozabimo prvih prijateljev narave na Postojnskem.

Začelo se je verjetno že leta 1906, ko je služboval v Postojni sodnik Anton Avsec, velik družbeni delavec in pobudnik. Pri prelistavanju starih letnikov PV (1909–1913) – prav to branje mi je prvo zbudilo željo po izletih v gore – sem lahko ugotovil, da je bilo že takrat na našem ožjem območju vsaj 60–70 članov Osrednjega društva SPD. Zelo verjetno je iz teh vrst izšla tudi pobuda za gradnjo planinske postojanke na Nanosu. V ta namen so bila, predvsem s prostovoljnimi prispevki, zbrana že tolikšna sredstva, da je bila z nakupom 4 parcel v neposredni bližini Pleše zagotovljena lokacija, začeli bi pa tudi z gradnjo, če ne bi vseh računov prekrizala prva svetovna vojna. Da pa ni bilo delo takratnih postojnskih planincev omejeno le na gradnjo koč na Nanosu, priča dejstvo, da so še danes vidni sledovi vzorno nadelane in markirane »klasične« poti iz Razdrtega na Plešo. Še po 50 letih smo lahko zasledili, v bližini stare romarske cerkvice sv. Hieronima, markacijo z letnico 1907. To pot še danes zelo uporabljamo zaradi lepega razgleda na Vipavsko dolino. Vso dolgo dobo niso bila potrebna nikakršna popravila poti, le markacije smo od časa do časa obnavljali. S koncem prve svetovne vojne je prišla dolgoletna italijanska okupacija. Po štirih letih splošnega društvenega mrtvila se je lepo razvilo delo v društvih, ker takrat italijanska uprava še ni tako ovirala našega kulturnega delovanja. To se je zgodilo ob nastopu fašizma. Iz leta v leto je bil pritisk hujši, dokler niso leta 1926 z eno potezo ukinili vse kulturno in društveno življenje. V tem obdobju se planinstvo ni posebno uveljavljalo. Po italijanski zasedbi se je iz naših krajev večina uradništva, učiteljstva in drugih javnih delavcev izselila v Jugoslavijo, mnogo se jih ni vrnilo iz vojne, starejšim planinstvo še ni prišlo v kri, vsa mladina pa se je izživljala predvsem v kulturnih društvih. Pod okriljem čitalnice je prav bogotno zaživela cela vrsta odsekov: tamburaško-dramatični, pevski, godbeni, pa še čitalniški orkester, v športnem društvu pa so bili najuspešnejši telovadci z vsemi odseki od dece do članov. Organizirali so se tudi nogometaši, kolesarji, hazenašice in še kdo. Kljub težkim razmeram ali pa mogoče prav zaradi njih smo delovali vsi in povsod, kolikor nam je le dopuščal čas. Skoraj obvezno pa smo bili vsi na Nanosu na binkoštni ponedeljek, ko se je zbrala tam gori – na tradicionalnem »shodu« – vsa Primorska od Trsta do Bovca. Bili so to pravi narodni tabori!

Šele po prepovedi društvenega delovanja v letu 1926 je prišlo na vrsto planinstvo. Zbrala se nas je družina kakih 10–15 fantov – včasih so se nam pridružila tudi dekleta – pa smo se odpravili v poletnih in zgodnjih jesenskih mesecih na nedeljski izlet, včasih pa tudi na daljše izlete že v soboto popoldne. Po nenapisanem načrtu smo tako obredli vse »važne« hribe ob našem Javorniku, Sv. Trojice nad Trnjem, Sv. Lovrenca nad Studenim, Javornika nad Črnim vrhom, Nanosa, Čavna, Kuclja in Golakov. Naš vsakoletni cilj – če je le vreme dopuščalo – je bil tudi Snežnik (če ni bilo zaradi bližnje meje kakšnih vojaških zaprek), v lepih jesenskih dneh nam ni ušla Učka, s katero je bilo povezano tudi kopanje v Lovranu ali Moščenički Dragi. Verjetno ni bilo le naključje, če smo na tem planinarjenju mnogokrat naleteli na naše ljudi iz Trsta in drugih krajev, ki so si, enako kot mi, iskali utehe na takih izletih v naravo. Sčasoma so se ti naši izleti nekako združili, oziroma spremenili v narodno-politične sestanke. Duša jim je bil skromni pa požrtvovalni Zorko Jelinčič, ki je takrat živel v Gorici. Na žalost tudi ta način našega planinstva ni trajal dolgo. Čim se je l. 1935 začela italijanska okupacija Abesinije, se je naša planinska družina »razhajkala«; vsi mlajši so bili na tem, da jih vpokličejo v italijansko vojsko, pa so se temu raje izognili s pobegom preko meje in se tako rešili pred vojaško

suknjo. Vedno hujši okupatorjev pritisk, pa bližajoča se druga svetovna vojna so že v kali onemogočili vsakršno zbiranje, izjemoma smo še posamično ali v majhni družbi obiskovali višje, nam dostopne gore kot Krn, Rombon, Mangrt ipd.

Kmalu po končani II. svetovni vojni, ko se še nismo prav zavedeli nenadne osvoboditve, so mi s takratnega NOO Postojna izročili dopis, ki so ga prejeli od GO SPD v Ljubljani; menda je bilo to konec julija ali v začetku avgusta 1945. V tem pismu (podpisan je bil takratni predsednik SPD dr. Joža Pretnar) izražajo željo, da bi se tudi v Postojni zbral nekaj iniciativni odbor, ki bi – z njihovo pomočjo – pripravil teren za ustanovitev planinske organizacije tudi pri nas. Takoj sem se lotil priprav za čimprejšnji sestanek z domačini, ki sem jih poznal kot navdušene prijatelje narave, obenem pa obvestil GO SPD, da sprejemam njihovo pobudo ter prosil za navodila. Kmalu za tem mojim pristankom je prišlo iz Ljubljane povabilo na informativni sestanek planincev iz vse Slovenije. Prav ta prvi sestanek – iz Postojne sva se ga udeležila dva člana iniciativnega odbora – mi je ostal v posebno lepem spominu, saj je bil nekaj zbor planinskih »veteranov« izpred vojne in vzdušje na njem je bilo temu primerno. Konec februarja 1946 je bil ustanovni občni zbor. Kljub dejstvu, da so skoraj istočasno začela z delovanjem tudi druga društva in kljub zdesetkanemu številu delavoljnih ljudi, se nas je zbralo kar lepo število. Brez posebnega ceremoniala je bil soglasno izvoljen naslednji prvi odbor PD Postojna (takrat kot »Planinska skupina pri ŠZS«): predsednik dr. Alfred Šerko, člani odbora pa so bili: Andrej Bizjak, Karel Borjančič, Luce Ditrich, Franc Klemenc, Luce Koritzky, Jože Matičič, Egon Pretner, Mira Rink, Alfonz Simšič, Milka Srebotnjak, Franc Verbič in Stane Zwölf.

Na prvi odborovi seji, ki smo jo sklicali kmalu po občnem zboru, se je odbor konstituiral. Ker je bil dr. Šerko kot direktor jame preobložen z obnovitvenimi deli jamskih naprav in objektov, da bi se lahko polno posvetil predsedništvu v PD, sem sam prevzel podpredsedništvo in ga po potrebi nadomestoval pri organizacijskem delu v društvu. Tajniške posle je prevzel Jože Matičič, blagajniške pa Alfonz Simšič. Ostali odseki so bili zasedeni: propaganda Andrej Bizjak, markacije Franc Klemenc, gospodarstvo Luce Ditrich. Kot planinski ideolog in svetovalec nam je bil vedno ob strani še dr. Viktor Vovk, takrat predsednik Okrožnega sodišča v Postojni.

O prvem društvenem predsedniku dr. Alfredu Šerku še tole. Kljub prezaposlenosti se je sicer po svojih najboljših močeh potrudil, da je bilo društveno delovanje plodno in živo. Če je le utegnil, se je udeležil in vodil razne ekskurzije v okolici Postojne kot npr. v Rakov Škocjan ali na ogled Predjamskega gradu in arheoloških najdb v jami pod gradom. Pri takih priložnostih je pokazal svojo široko razgledanost in znanje. Njegova nenadna in mnogo prezgodna smrt je bila za društvo težka, skoraj usodna izguba.

Prva skrb odbora je veljala zbiranju čim večjega števila članov iz vsega našega območja. Oživel so tako aktivni v več krajih postojnske okolice, pri življenju pa sta ostala le na Rakeku in posebno močan aktiv v Št. Petru n. Kr. (sedaj Pivka), katerega je zbral in vzorno vodil Lovro Kruh, sedaj že pokojni gozdarski upokojenec. Tako se nam je posrečilo zbrati že v prvem letu nekaj čez 300 članov! Čeprav so nas že samo organizacijski posli – začetnike – zelo bremenili, smo le našli še dovolj časa za organizacijo množičnih izletov in markiranje planinskih poti. Skupno z Vipavci in s pomočjo GO smo uredili vse potrebno in z razmeroma velikim uspehom izpeljali velik planinski zbor na Nanosu. Udeležba je bila ogromna, saj so nastopile tudi razne kulturne skupine s petjem itd., višek pa je pomenil nastop dramske skupine partizanov z »Raztrganci«. Kmalu za tem so že stekle priprave za množično udeležbo na planinskem zboru »Triglav v svobodi«. Izleta, ki je bil 10. in 11. 8. 1946 v Vratih, se je udeležilo kar 86 članov PD Postojna, od katerih se jih je skoraj polovica povzpela na vrh Triglava. Če upoštevamo takratne težave z dovoljenji za prestop »meje« med Slovenijo in cono B, pa težave s prehrano, opremo in drugim, je bil takratni uspeh še toliko bolj razveseljiv. Ohrabljeni s temi prvimi uspehi smo še isto leto v jeseni obiskali Učko in se je tudi tega izleta udeležila velika množica planincev. Vse to je prispevalo k popularizaciji. Čim smo opravili z izleti, smo se

lotili »premišljanja« o toliko zaželeni planinski postojanki na Nanosu. S pomočjo PD Ajdovščina, kateremu je bil duša neutrudljivi Rudolf Brajnik, smo uredili lastništvo naših, že davno kupljenih parcel na Nanosu. Čim je bilo to pri tamkajšnji zemljiški knjigi urejeno, smo povabili arhitekta in planinca ing. Aleksandra Prefnerja, da nam izdela idejni načrt za planinsko kočjo. Že prihodnje leto, 1947, je bil ta načrt pripravljen, bil pa je za naše razmere prezahteven. Prav bi bilo z zadevo nekoliko počakati. Nadaljevali smo torej z ostalo dejavnostjo. Pridno smo markirali poti: Nanos od naše strani, Javornik, Sv. Trojica, Vremščica, Sv. Lovrenc itd., obenem pa pripravljali skupinske izlete. Teh je bilo leta 1946 kar 6, najbolj pa je uspel izlet v Kamniške planine, katerega se je udeležilo 41 planincev. Med letom smo izpeljali povezavo z drugimi družbenimi organizacijami, predvsem s šolami. Med letom se je osamosvojil pivški aktiv, kjer so – pod vodstvom že omenjenega prizadevnega planinca Lovra Kruha – ustanovili lastno PD. Tako nam je odpadlo precej članov, obetali smo si množičen prirastek članstva, predvsem mladine, kot uspeh povezave PD s šolami in drugimi družbenimi organizacijami. Nov zagon je dobila planinska organizacija tudi z izvedeno osamosvojitvijo v PZS, kar se je odražalo tudi v posameznih PD. Že na občnem zboru v novembru 1947 se je odbor pomladil s pritegnitvijo v vodstvo 2 mladincev in 1 mladinke, močan planinski aktiv na gimnaziji pa je – pod vodstvom profesorjev Fr. Habeta in Franca Hribarja, kljub neugodnim vremenskim razmeram kar zadovoljivo planinaril. V to leto (1948) štejemo lahko tudi začetek dela z najmlajšimi – pionirji, ki jih je požrtvovalno zbiral in vodil njihov »očka« Ivan Rozman.

Vreme in še razne druge okoliščine niso bile naklonjene pripravi množičnih izletov, celo z markiranjem smo bili v zaostanku. To jesen pa je oživila misel na gradnjo kočje na Nanosu in s to mislijo smo se vedno bolj ukvarjali. Kot naročen je prišel v imenu postojnskih lovcev pred naš odbor Elo Garzarolli. Predlagal je skupno gradnjo nekakšne večje brunarice, predložil je načrt in predračun ter obljubil, da bi se stroški delili med obe organizaciji, lovci pa bi pri gradnji kočje tudi pomagali. Občni zbor konec 1948 pa je sklenil, da se na Nanosu zgradi, kolikor bodo to dovoljevale okoliščine, večji, sodobnejši objekt, načrt zanj pa naroči takoj. Gradnja planinske kočje na Nanosu naj bi bila glavna naloga in skrb v naslednjem letu. Ker je le kakšen mesec pred tragično umrl dotedanji predsednik dr. Šerko, je na občnem zboru prevzel predsedniške posle Elo Garzarolli, ki je pokazal voljo in zmožnost, da izpelje gradnjo kočje do konca, s čimer bi se uresničile dolgoletne želje postojnskih planincev. Skupno s sodnikom Franetom Boštjančičem, ki je prav takrat nastopil novo službeno mesto v Postojni, sta bila duša odbora za gradnjo. Že po zimi 1948/49 so stekle vse potrebne priprave (načrti, krediti, organizacija prostovoljnega dela itd.), tako da se je še pred nastopom koledarske pomladi začelo z delom na gradbišču, v avgustu 1949 pa je bila slavnostna otvoritev »Vojkove kočje«. O gradnji, predvsem pa o široki akciji, ki je pritegnila k prostovoljnemu delu pri tej gradnji množice planincev iz vse Notranjske in še daleč preko njenih mej, vse tja do Trsta, bi se lahko zapisalo tudi kaj več.

Za poživitev vsega dela v PD je za leto 1949 značilno tudi to, da je začel z delom alpinistični odsek. Predavanja, nekaj plezalni tečaj in plezanje v stenah Nanosa je vodil Jože Škodič, ki so mu pomagali pri začetnih težavah »pripravniki« I. Rozman, Tone Valič, Klavdij Klede, pa še kdo. V AO se je v kratkem času vključilo kar lepo število mladih, predvsem dijakov.

V pičlih 4 letih je PD Postojna opravičilo svoje poslanstvo in si utrdilo soliden temelj za nadaljnje delo.

Popravek. V PV 1971/5 se je hudo poigral tiskarski škrat: Na str. 238 je na levi gornji sliki Razor, na str. 239 so na spodnji sliki kozorogi, na str. 242, desni stolpec veljajo voščila za 70-letnico, slika na str. 244 pa spada k članku »Tiho se je poslovil«. Vljudno prosimo, popravite.

SLOVENSKO PLANINSKO DRUŠTVO GORICA

31. marca t. l. je imelo SPD Gorica svoj 24. redni letni občni zbor, na katerem se je spomnilo 60-letnice ustanovitve in 25-letnice obnovitve društva po vojni. Predsednica Jožica Smet je pozdravila številne goste, med katerimi so zastopali PZS Tone Bučer in Jože Rajer, PD Tolmin tov. Mihelca Narcis, MDO Janko Fili, PD Nova Gorica Ciril Magajna, Slov. kult. gosp. zvezo Gorazd Vesel, preds. prosvet. društva »Oton Župančič« iz Štandreža Danilo Nanut, Slovensko prosvetno zvezo Saverij Rožič in Edmund Košuta, šport. društvo iz Štandreža Dino Roner, Goriški pokrajinski svet pa Mariko Waltrič.

Nato je predsednica poročala o delu društva. O proslavi 60-letnice društva in 25-letnice obnovitve je PV že obširno poročal.

Društvo je po 25 letih dobilo svoj sedež v prostorih Slovenske kulturno gospodarske zveze v ulici Malta. Slovenska kulturna gospodarska zveza je društvo podprla z 200 000 lirami, medtem ko je deželni odbor Furlanije in Julijske krajine prošnjo za podporo odbil. Prijateljske stike goji društvo s PZS in sosednjimi primorskimi društvi.

Članov je 384, v l. 1970 je vpisalo 62 novih, med njimi 30 mladincev. Društvo je priredilo 25 izletov, udeležilo se jih je 725 izletnikov. Na Planinski Vestnik je naročenih 42 članov.

Tajniškemu poročilu, ki ga je podal Danilo Jakin, je sledilo poročilo načelnika smučarskega odseka, ki je priredil 11 izletov za odrasle člane, za mlade pa priredil smučarski tečaj na Lazni pri Lokvah in se ga je udeležilo 30 naraščajnikov. Vodil jih je prof. Aldo Rupel. Tečaj je izredno lepo uspel. Udeleženci so kasneje priredili še tri smučarske izlete. SPD Gorica je za to prejelo pismo pohvalo Slov. kult. gospodarske zveze.

Končno je s poročilom nastopil zaslužni goriški planinec Peter Čermelj, ki je 25 let skrbel za društveni inventar. Na tem občnem zboru je funkcijo iz zdravstvenih razlogov odložil. Predsednica Jožica Smet se mu je ponovno zahvalila za zvesto in skrbno gospodarjenje z društveno imovino in mu izročila častno priznanje.

Po poročilih so občni zbor pozdravili gostje, po diskusiji pa so zborovalci izvolili nov odbor. Na kandidatno listo so prišli: Milivoj Hoban iz Štandreža, Viljem Žezlin iz Štandreža, Loredana Prinčič, Pevma; Niko Brešan, Pevma; Danilo Jakin, Oslavje; Jožica Smet, Gorica; Bernard Bratož, Gorica; Nada Komjanc p.

Sazin, Gorica; Artur Koshuta, Gorica; Aldo Baucon, Gorica; Zdenko Vogrič, Gorica; Ivo Marinčič, Gorica, in Borut Leban, Gorica.

K OBČNEMU ZBORU PD MENGEŠ

Razširjena seja upravnega odbora PD »Janez Trdina« Mengeš se je vršila 3. 3. 1971 v društveni pisarni. Njena naloga je bila, da verificira občni zbor društva 9. 2. 1971, o katerem smo že poročali.

Predsednik društva Pavle Šimenc je obrazložil, zakaj občni zbor ni uspel: Niso bili navzoči člani nadzornega odbora, da bi podali poročilo o delovanju društva. Zato je bil stari UO samo pogojno razrešen.

Prav tako ni bil na občnem zboru izvoljen predsednik društva, ker ni bilo primerne kandidata. Občni zbor je sprejel sklep, da se predsednik društva izvoli na tej seji. Ker pa tudi na tej seji niso bili navzoči člani NO, so bili predsednik društva in načelniki odsekov izvoljeni pogojno in sicer: za predsednika Janez Škrlep, za podpredsednika Pavle Šimenc, za načelnika GO Tonček Benda, za načelnika MO Peter Rojc, za tajnika Minca Kosec, za blagajnika Anica Mrak, za načelnika PO Janko Skok, za načelnika markacij. odseka Janez Vrhovnik.

Podpredsednik SZDL Mengeš tov. Maligoj Roman je pozdravil sejo in se zavzel za nadaljnji razvoj planinskega društva. SZDL bo dala novemu odboru v prihodnje vso podporo.

2. razširjena seja upravnega odbora PD »Janez Trdina« Mengeš se je vršila 17. 3. 1971 v društveni pisarni. Na njej je NO podal razrešnico staremu odboru, novi predsednik pa je prevzel delo z naslednjim nagovorom:

»Preden začnemo z delom v letošnjem letu, smo prisiljeni, da si probleme, ki nas vežejo, približe ogledamo, razčlenimo in kar se da najbolje rešimo. Mogoče vas bo malo presenetilo, ker ne bom dal na prvo mesto finančnega problema, za katerega tako pogosto mislimo, da nas onemogoča in dela naše društvo neuspešno. Namenoma bom pustil danes to ob strani, ker ta problem ne bi smel biti os, okrog katere se vse vrtili in zaradi katerega naj bi nekaj funkcioniralo ali propadlo.

Največji problem je danes v našem bivanju, ki se uničuje. Z drugimi besedami: Plitvimo se, praznimo se, glede na nekatero vrednote postajamo nič. Najsi gre za podleganje reklamam, za zbanaliziran umetniški okus, za porabništvo, ki nas omejuje na en sam instinkt: Čim več izdelati in čim več pogoltniti.

Če dobro sami v sebi premislimo, če smo do sebe iskreni, bomo videli, kako globoko tičimo v tem, kako so naši medčloveški odnosi popredmeteni, kako smo si sami vse bolj predmet in vse manj osebnost in, kar je še večje zlo, tudi drugih ne obravnavamo drugače. Naš odnos do človeka je klavrn, je sad našega potrošniškega duha.

Vse manj smo sposobni misliti s svojo glavo, vse bolj pa postajamo sužnji reklama, okostenelih struktur in zakrnelih tradicij. To je epidemija, ki je okužila ves naš prostor.

Mladina se te resničnosti, ki se je pogosto ne zaveda, hoče rešiti z revoltom, kar pa je najprimitivnejši izraz človekovega nezadovoljstva. Človek danes nima moči za nekaj radikalnejšega. Zakaj? Mladina je zrasla iz tehnokratske družbe in je vajena le uživati, to je, potrebovati in zadostiti potrebi.

Prav tukaj zavedamo ob potrebo obstoja našega društva. Naše društvo je prišlo v krizo, ker smo se omejili na določene formalnosti. Zdi se mi, da je kriza v tem, ker si nismo znali postavljati poleg osnovnih vedno še nove naloge, ki nam jih čas nalaga. V našem ožjem prostoru (Mengšu, Mostah, Radomljah) nimamo naloge le organizirati izlete v gore, kjer bi se zabavali mi in tisti, ki bodo šli z nami, ampak tudi vzgajati. Zdi se mi, da gre tu za nekaj večjega kot pa samo za potrebo po zabavi, gre za naša medsebojna srečanja, v katerih človek razvija svojo srčno kulturo, gre za način samovzgoje, kjer mora biti človek angažiran in odprt za svojega tovariša, gre torej za to, da osveščeno bivamo in tudi drugim pomagamo bolj osveščeno bivati. Z drugimi besedami, tudi naše društvo mora svoje člane, mladince in pionirje vzgajati k zrelosti, to je, da bodo znali misliti s svojo glavo.

Ni torej problem le v tehnokratizmu, pač pa prav v starem načinu vzgoje. Prav ta mladina, kakršno danes vidite na cestah, avtobusih, šolah itd., prav ta mladina, na račun katere je toliko kritik, bo morala stopiti na novo pot. Morala bo zaživeti čisto drugačno življenje. Morala bo človeku vrniti njegovo dostojanstvo, morala bo počlovečiti odnose, če noče, da se ji bo življenje sesulo v nič.

In človek pod spačnim soncem je kot
robot ali vojak
in koraka, koraka, koraka, z železom
v prsih,
z železom na glavi, z železom v rokah,
železnemu koncu naproti.«

(Tone Pavček)

Odborniki so nato sprejeli več sklepov o mladinskem in propagandnem odseku. Novemu odboru želimo, da bi društvo izpeljal iz glavnih težav.

PD LITOSTROJ

Letni občni zbor litostrojskih planincev v januarju je privabil v dvorano ICL lepo število članov in prijateljev planin. Samo zborovanje ni prineslo kaj posebnega razen morda ponovnega potrdila, da je društvo še vedno razveseljivo agilno in da se drži svojega čvrstega vsakoletnega programa, ki obsega kaj pisano izbiro rekreativnih dejavnosti.

Predsednik Vogelnik je lepo zajel bistvo v besedah: »Če je bil človek kdaj potreben svežega zraka, sprostitve, skratka rekreacije, ki jo goji planinska organizacija, je to danes. Če beži človek iz prahu in hrupa, ki ga je povzročil sam, v naravo, je ravno planinska organizacija tista, ki naj mu pri tem pomaga. V industrijskem podjetju, v kakršnem delamo, nočemo biti planinci zaprt krog romantikov in elita zase – mi gojimo samo eno izmed oblik rekreacije, ki so delovnemu človeku nujne. Vemo, da ne bomo vsi plezali v stenah ali vsi hodili v hribe, saj je še toliko načinov in drugih področij narave, ki človeka sproščajo. Vendar tistih, ki hodijo z nami, ni malo. Jutri jih bo verjetno več; to pa ni samo interes ožjega kroga planincev, temveč interes vsega kolektiva, interes organov, ki ga vodijo, in interes ostalih organizacij, ki v podjetju delujejo. Nočemo samo strogo discipliniranega ali strokovno ozko usmerjenega človeka v tovarni, temveč hočemo v njej in zunaj nje vedrega in zdravega sodelavca.«

Alpinisti s 66 opravljenimi vzponi so z uspehi zadovoljni. Če temu pridenemo še odpravo na Hindukuš, ki jo je organiziral in varno vodil član društva Lojze Šteblaj, potem je razlogov za zadovoljstvo dovolj.

O smučarski dejavnosti je poročal vodja sekcije Šarf z zanimivim razmišljanjem o povezanosti planinstva s smučanjem. Markacisti, ki jih je vodil prizadevni Riko, so spet obšli vse svoje stezice in obnovili belo rdeča znamenja.

Napišimo še misel iz propagandistovega poročila: »Planinstvo je stvar ne samo telesne in duševne rekreacije, ampak živa potreba današnjega človeka sploh. V tem času hrušča in trušča, hlastnega tempa življenja, takih in drugačnih revolucij – v kar vse smo hoteli ali nehoti vključeni prav vsi – so steze, ki drže v svet viharov, tja kjer »tišina šepeta«, nepogrešljive. Blagor njim, ki se odzovejo klicu srca in najdejo pot v gore! Ne bo jih požrla asfaltna džungla, tema in strup nižin – vedno znova se bodo rojevali močni in nasmejani, spočiti in veseli, pojoč v novi dan.«

Zakladničarka Marica je skrbno gospodarila in tako privarčevala nekaj sredstev za bodoče naložbe.

Z volitvami novega odbora, ki ga bo še naprej vodil Stane Vogelnik, je bilo zborovanje planincev končano.

Za izredno lep dodatek pa sta poskrbela mojstra fotografije Oskar Dolenc in Lojze Šteblaj, prvi s predvajanjem barvnih diapozitivov z društvenih izletov, drugi pa z uspele odprave na Hindukuš.

T. Erman

SEMINAR INSTRUKTORJEV PLANINSKE VZGOJE

(26. in 27. 2. 1971 v domu pod Storžičem)

Udeležili so se ga Danilo Škerbinek, Jože Melanšek, Dragica Onič, Franček Onič, Simon Petrovič, Miloš Pelko, Miha Marneče in Franjo Krpač.

Ob pogovoru o delu inštruktorjev in o njihovih problemih so se izoblikovali naslednji sklepi z zahtevo, da jih plenum mladinske komisije obravnava:

– vzgojno delo tako dolgo ne bo zaživel, dokler ne bo Planinska zveza Slovenije izdala literature, ki jo je planirala natisniti že lani. Poleg že obljubljenе literature je potrebna še druga vzgojna literatura (gibanje, MV in planinska organizacija, orientacija...).

– enako potrebna so tudi učila in rekviziți, potrebni za izlete kot npr. diapozitivi za teme iz planinske šole, cenejša oprema za mlade planince – nahrbtniki in čevlji, pomožne vrvice za posameznike in za potrebe MO ob skupinskih izletih.

– PZS mora PD opozoriti na izredno pomembnost kadrovanja za bodoče MV. Potrebe po inštruktorjih planinske vzgoje so velike. PD naj na naslednje tečaje pošlje ljudi, ki imajo poaaje za vzgojno delo.

– vzgoja na vseh nivojih (na PZS in v PD) zahteva postopni načrt dela. Le z vztrajnim delom in z resnimi sodelavci bomo dosegli cilje, ki smo si jih zastavili. Osnovni pogoj pa je, da sklepe in napatke izpolnjujemo tako, kot smo se dogovorili.

Ob analizi letošnjih vzgojnih akcij ugotavljajo in predlagajo:

– zimski tečaj za MV je potekal v glavnem v redu. Nezgod ni kriv program, ampak fizična nepriljubljenost tečajnikov. Nekateri tečajniki so bili zjutraj pol ure po odhodu na turo že zbiti in nerazpoloženi za nadaljnje delo na terenu.

– prihodnje leto bodo vse šole v SRS prešle na 5 dnevni šolski program na teden. Zaradi tega bodo zimske počitnice trajale en teden, tečaj torej prav toliko. V bodočih razpisih za tečaj bodo morali posebej opozoriti na kondicijske priprave in na vsaj minimalno znanje smučanja, saj popolni začetniki v smučanju ovirajo potek tečaja.

Osip tečajnikov med letnim in zimskim tečajem za MV je prevelik, potrebe po MV pa so vse večje. Predlaga se, da se uvede naziv »mladinski vodnik za letne

razmere«. Pogoji za doseg tega naziva so letni tečaj za MV in izpiti iz celotne snovi za MV razen iz gibanja v zimskih razmerah. Za te vodnike se uvede nov znak. Najdragocenejša pomoč pri delu z mladino so prosvetni delavci-mentorji. Te je treba organizirano zajeti. Na področnih sestankih s prosvetarji smo že zbrali ca. 50 prijav za tečaj, na kateri se bo predelala snov za MV s poudarkom na tehnični plati.

Za absolvente teh tečajev predlagamo uvedbo naziva mladinski »vodnik-mentor«. Tečaja se lahko udeležijo le prosvetni delavci ali študenti pedagoške smeri.

Tako imamo z omenjeno dopolnitvijo naslednje možne stopnje vzgoje v okviru MK:

- pionir planinec (bron, srebro, zlato),
- osnovna planinska šola,
- mladinski vodnik za letne razmere (le letni tečaj),
- mladinski vodnik-mentor (prosvetni delavci),
- mladinski vodnik (z letnim in zimskim tečajem),
- inštruktor za planinsko vzgojo.

Delo inštruktorjev mora biti urejeno z dokumenti.

Z Zavodom za šolstvo, RSPK in TIS SRS moramo stopiti v stik in z njimi sodelovati ob pripravi zakonskega osnutka za tako imenovani B učni program, v katerem bo zajeto tudi delo planinskega krožka na šoli.

Planinski krožek na šoli mora biti uvrščen med panoge, ki potekajo v okviru šolskega športnega društva, saj se sicer delo naših mentorjev ne bo vrednotilo enako kot delo v okviru ostalih dejavnosti.

Letošnje vzgojne akcije MK – posebej seminar za prosvetne delavce je potrebno vskladiti z letnimi akcijami Zavoda za šolstvo SRS. Ko bodo znani točni datumi vzgojnih akcij, se program razpošlje vsem inštruktorjem za planinsko vzgojo, ti pa se nato po njem odločijo, na katerih vzgojnih akcijah bodo sodelovali.

Poleg teorije iz gibanja v gorah pozimi in novostih na tem področju smo ponovili še snov iz nevarnosti v gorah s poudarkom na plazovih in si ogledali ca. 120 diapozitivov iz dela GRS.

Preko Zrela in Škarjevega roba smo se naslednji dan povzpeli na Storžič in spotoma preizkusili vse elemente gibanja v gorah.

Odločili smo se, da se odslej uči MV izvedba »sidrišča na zasuk«, ki je najenostavnejše med vsemi dosedanjimi, poleg tega pa še sidrišče z pomožnimi vrvicami. V novi mandatni dobi je pred odborom naloga: vskladitev in dokončno priznanje naših vzgojnih akcij ter uvrstitev dela planinskih delavcev v učni program B, za katerega se pripravlja zakonski osnutek.

D. Šk.

JUBILEJ RUŠKIH PLANINCEV 1901–1971

Ruški planinci obhajajo letos sedemdeset let obstoja in dela svojega društva. Nobenega od ustanoviteljev ni več med nami. Navzoča pa je misel, vera in ljubezen pionirjev organiziranega planinstva na Pohorju.

Sedemdeseto obletnico organiziranega planinstva prvotno oblikovanega v podravske podružnici Slovenskega planinskega društva, s sedežem v Rušah in danes z nazivom PD Ruše, je in bo društvo proslavilo s številnimi proslavami, kakor sledi:

– dne 20. marca slavnostni občni zbor in kulturni spored;

– v maju izlet na Žigertov vrh s piknikom pri Bajgotu;

– 3. julija planinska slavnost pri Arehu s koncertom v proslavo 180. obletnice rojstva Jurija Vodovnika, pohorskega pesnika;

– v septembru razstava planinskih slik in fotografij;

– v novembru in decembru predvajanje planinskih filmov in predavanja o planinstvu in vzgojni vrednosti planinstva za naš mladi rod.

Obsežno delo PD Ruše je naši mladi generaciji manj neznano. Zato prinašamo del kronike društva, sestavljeno v »telegrafskem slogu« do l. 1940:

1901 ustanovni občni zbor podravske podružnice SPD, s sedežem v Rušah, za področje spodnje Štajerske od Koroške do Hrvaške – brez Celja in Savinjske doline, Savinjskih Alp.

1902 prvi izlet v pragozd Lobnice in k slapu Šumiku. Zaboj s spominsko knjigo je položen pod stare smreke pri Arehu. Prva planinska postojanka na Pohorju.

1903 postavitev razglednega stolpa na Žigertovem vrhu. Ob otvoritveni slovesnosti je bilo navzočih nad 700 planincev. 1905 gorsko in narodno slavje v Rušah; sodelovalo je 150 pevcev, več godb na pihala. Udeležba nad 2000 planincev in zavednih Slovencev. Sklep zborovanja: širiti med Slovenci idejo planinstva in jo gojiti kot sestavni del narodnosti.

1906 planinsko slavje na Sv. Duhu na Ostrem vrhu na Kozjaku. Udeležba 400 planincev. Markiranje planinskih poti na Kozjaku.

1907 otvoritev planinske kočice pri Arehu. Veliko planinsko slavje; udeležba nad 500 planincev.

1909 otvoritev urejenega areškega studenca in preimenovanje v »Romanov studenec«.

1911 nadaljevanje planinske akcije v Pomurju; organizirane planinske skupine v Ormožu in Ljutomeru.

1912 slavnostna otvoritev vile Planike pri Ruški koči. Nemška konkurenca slovenskim planincem na Pohorju. Otvoritev »Marburger Hütte«. Naraščajoča napetost med podravske podružnico SPD Ruše in

nemško-nacionalnim Bergvereinom-Marburger Hütte. Prijateljsko sodelovanje s socialističnim Touristenvereinom »Naturfreunde«, Maribor.

Ruške planince obišče dr. J. Frischauf, univ. prof. iz Gradca.

1913 težave z Bergvereinom »Marburger Hütte« naraščajo. Delo podravske podružnice ovirajo tudi avstrijske oblasti v Mariboru. Ruški orožniki postajajo nadležni.

1914 na Vidov dan veliko narodno in planinsko slavje v Rušah. Udeležba nad 3000 ljudi. Razvitje župskega sokolskega prapora.

Usodni strelji v Sarajevu. Ob 15. uri so začeli orožniki razganjati množice in prepovedali vsako nadaljevanje proslave. Iz tisoč grl je zadonela pesem »Hej Slovani«. Ruški orožniški komandir je obtožil vse ruške odbornike planinskega društva veleizdaje. Retirali so 18 Rušanov in jih odpeljali v zapore vojaškega sodišča v Gradec. V Mariboru je šovinistična nemškutarska drhal navalila na vagon Rušanov in jih hotela linčati. Kričali so: izdajalci iz »Malega Beograda«! 1914–1918, med prvo svetovno vojno, vlada »planinsko mrtvilo«. Le redki planinci obiskujejo Pohorje. Na njem kraljuje »pohorski car« Alfonz Šarh, ubežnik iz avstro-ogrške vojske in organizator »zelenega kadra« na Pohorju.

1919 nov polet planinskega dela na Pohorju.

XVIII. občni zbor Podravske podružnice dne 25. maja v Rušah je sklenil ustanoviti v Mariboru novo podružnico SPD. Z dotokom novega slovenskega življa v Maribor je podana osnova za uspešno planinsko delo tudi v Mariboru. Razdelitev dela in območja med Rušami in Mariborom.

1920 izide prva žepna planinska knjižica R. Rotterja, dolgoletnega člana ruškega SPD.

1922 slavnostna otvoritev »Čandrove kočice« pri Arehu in planinske kočice na Klopnem vrhu.

1923 pri Arehu je bila prva smučarska šola na Pohorju. Začetek zimskega športa se razvija med Ruško in Mariborsko kočico ter na travnikih Glazute.

1924 močnejši obisk Pohorja je omogočen z znižano vožnjo na železnicah JDŽ za vse planinske skupine od 1. maja dalje. Izšla je Koprivnikova knjiga »POHORJE«. 1925 prvi smučarski tečaj na Pohorju na Klopnem vrhu. Bruno Rotter je obiskal Ruško kočico že stopetdesetlet.

1926 Planinski župnik 81-letni Jakop Aljaž iz Mojstrane je obiskal ruške planince dne 5. februarja.

1927 delo planincev se usmerja tudi na zimski šport. Redni smučarski tečaji in tekme med Mariborsko in Ruško kočico. Izšla je Badjurova knjiga »Kozjakovo pogorje nad Dravo«.

1928 Norvežan ing. Thorleif Hanssen je

predaval v Mariboru o smučanju na Norveškem in o smučarski tehniki. Ogledal si je smučarske terene na Pohorju. Prešpal je na Ruški. Nova planinska postojanka na Smolniku, Hlebov dom.

1929 na Klopnem vrhu 14-dnevni smučarski tečaj pod vodstvom Norvežana Hansena.

1930 na Klopnem vrhu smučarske tekme za prvenstvo SPD.

1931 prvo mednarodno smučarsko tekmovanje na Pohorju. Smučarska proga 50 km. Start in cilj pri Ruški koči. Tekmovalo je 27 smučarjev iz štirih držav.

Sankaške tekme Areh – Ruše; udeležba 67 sankacev. Proslava 30. obletnice podravske podružnice pri Ruški koči ob navzočnosti nad tisoč planincev.

1933 glažutska pašniška zadruga je odstopila podravske podružnici SPD Ruše 9 kat. jutrov gozda pri Arehu. Skupno je obiskalo Areh 5302 v spominsko knjigo vpisanih gostov.

1934 mariborska gozdarska šola je zasadila pod Arehovo cerkvijo eksotično iglasto drevje. Obnovljena Čandrova koča. Pohorje je razglašeno za »klimatsko področje«. Vsaka oseba, ki se bo mudila 8 dni na Pohorju, bo imela pravico do brezplačne vrnitve na vseh državnih železnicah.

1935 za boljšo povezavo med Ruško in Mariborsko kočo razširjena cesta in omogočena avtomobilska vožnja. Obnovljena je Ruška koča in Planinka.

1936 januarja »državne smuške tekme Sokola« pri Ruški koči. Obnovljene so markacije in planinske poti. V Ruško kočo je bil napeljan vodovod od studenca.

1937 Planinka v plamenih. Februarske smučarske tekme so privabile k Arehu veliko smučarjev. Vsa ležišča v vseh treh kočah so bila prenapolnjena. Po jutranjem startu smučarjev je zažarela Planinka v plamenu.

1939 gradnja nove Planinke po načrtu arhitekta ing. Herberta Drogenika.

1940 avgusta velika planinska slavnost pri Arehu: otvoritev nove Planinke in avtoceste Reka–Areh. Udeležba nad 5000 ljudi. Slavnostni govorniki iz Maribora in Ljubljane.

Blizja nam je zgodovina PD Ruše po osvoboditvi. Njegov razvoj smo v našem listu redno spremljali.

Po osvoboditvi so morali tudi planinci poprijeti za krampe in lopate. Z udarniškim delom in s podporo delovne skupnosti ruške tovarne dušika že 20. oktobra 1946. leta odprla vrata na novo postavljena planinska koča pri Arehu. Postavili so jo na temeljih bivše Planinke.

Prvi občni zbor po osvoboditvi je bil 19. januarja l. 1946 v domu za telesno kulturo (današnja kino dvorana).

V naslednjih letih so se menjali predsedniki skoraj vsako ali vsako drugo leto. Menjale so se pa tudi organizacijske oblike.

Gradivo o jubileju ruških planincev zbral in napisal ing. Josip Teržan. Obširna kronika o SPD Ruše prvih 35 let je objavljena v posebni knjigi SPD Ruše. Po »Ruškem delavcu«, 1971/2.

Ing. J. Teržan

OB 20-LETNICI PD RADEČE PRI ZID. MOSTU

V tesni ob Savi leži staro mestece Radeče pri Zid. mostu. Daleč je odmaknjeno od visokih planin, pa se ti morda prav zato zazdi, da tukaj ne more živeti planinska misel, planinska dejavnost. Pa temu ni tako; v sredi marca je PD Radeče praznovalo skupno z občnim zborom 20-letnico obstoja in delovanja.

Zaživelo in živelo je enako kot marsikatero drugo društvo. Polno poleta in ustvarjalnega hotenja je krenilo na pot, pričelo je z delom, značilnim za tiste čase – s prostovoljnim delom pri obnavljanju planinskih postojank in pri graditvi novih postojank. Med članstvom je društvo širilo smisel za obiskovanje planin, čemur se je večina prav rada odzivala. Društvo je ves čas računalo tudi na mlade planince, v svoje vrste je vključevalo mladince in pionirje, jih vzgajalo, prirejalo predavanja, v zadnjih letih pa je ta predavanja popestrila še s prikazovanjem barvnih diapozitivov.

S takim delom je društvo v lanskem letu privabilo v svoje vrste 51 mladincev in 157 pionirjev, tako da je ob koncu l. 1970 štelo skupno le enega člana manj kot 500. Za članstvo je društvo že vsa leta organiziralo razne izlete. Najbolj priljubljene točke izletov so starejši in mlajši videli predvsem v Julijcih, Kamniških Alpah, z nemarjalji pa tudi niso svojih vrhov v Zasavju. Najbolj vneto so hodili na izlete pionirji Osnovne šole Marjana Nemca, za kar gre posebna pohvala marljivim prosvetnim delavcem te šole. Taki primeri, kot je v tej šoli in še pri nekaterih drugih društvih, zgovorno dokazujejo, koliko lahko ravno prosvetni delavci koristijo planinstvu, kako lahko usmerjajo naše najmlajše v naravo, jim vcepljajo pravo planinsko zavest in jih vzgajajo v dobre člane človeške družbe.

Društvo izdela vsako leto poseben načrt za planinsko pot v tekočem letu. Ta pot je namenjena najmlajšim in povezuje 4 planinske postojanke v Zasavju. Pionirček, ki je prehodil to pot in si odtisnil 4 žige, prejme planinsko nagrado. Na občnem zboru se je pred delovnim predsedstvom zvrstilo 13 pionirjev, ki so prejeli prvo planinsko nagrado – planinske klobučke in legitimacije. Dva pionirja pa sta prešla znački za prehojeno zasavsko planinsko pot.

V društvenem poročilu podpredsednika tov. Adama in v govoru predsednika tov. Koselja vidno izstopa značilnost tega društva. Društvo, ki je odmaknjeno od Tri-

glavskega gorovja, uspešno vzdržuje in oskrbuje visokogorsko postojanko na Prehodavcih. Ker je v naših postojankah okoli Triglava iz leta v leto manj prostora za obiskovalce Triglava in sosesčine, se je društvo odločilo, da bo postojanko razširilo. Načrte je potrdila PZS, društvo je že lani pričelo s prvimi pripraviljalnimi deli. UO in GO pri PZS pa sta prav tako sklenila, da se ta postojanka vključi med postojanke, ki prejemajo oz. bodo prejemale pomoč iz sredstev za sanacijo visokogorskih postojank. PD Radeče je s tem dobilo posebno priznanje za plodno dvajsetletno delo, člani društva pa obljublajo, da bodo s podvojeno silo pomagali pri delu tako, da bi bilo pritičje Zasavske kočice na Prehodavcih prenovljeno do konca jeseni. Društvo oskrbuje še Gašperjevo kočico na Velikem Kozjem in zavetišče Lovrenc, kjer sta tudi žiga zasavske planinske poti.

Zastopnik UO PZS tov. prof. Tine Orel je z izbranimi besedami čestital društvu za dosežene uspehe v dobi dvajsetih let in izročil društvu pohvalo UO PZS. Posebej je poudaril značilnost tega društva, da s tako vneto skrbi za oddaljeno visokogorsko postojanko na Prehodavcih. Njegovim čestitkam so se pridružili še zastopniki drugih zasavskih planinskih društev.

Zbranim na občnem zboru je novi predsednik zasavskega meddruštvenega odbora PD tov. Marjan Oblak iz Litije med drugim s zanosnimi besedami prikazal lik prerano umrlega prejšnjega predsednika MOPD dr. Francija Goloba. Pozval je vse naj sledijo sklepu posveta zasavskega MOPD in naj z združenimi močmi pomagajo zgraditi na Čemšeniški planini postojanko, ki bo nosila ime po pokojnem planinskem delavcu dr. Franciju Golobu. Člani so se ob koncu soglasno odločili, da bodo društvo še nadalje vodili dose-danji požrtvovalni planinski delavci s predsednikom tov. Stanetom Koseljem, občni zbor in proslavo pa so končali s predavanjem ob barvnih diapozitivih.

Ivan Zabel

PD VRANSKO – TABOR

Pred dobrim poldrugim letom so planinci iz Vranskega in Tabora ustanovili svoje društvo. Društveno življenje in delo je hitro in živahno steklo, tako da je društveni predsednik tov. Sitar na občnem zboru PD 28. 2. 1971 lahko naštel že vrsto dejavnosti.

Dobro so skrbeli za življenje planinske misli, saj so uredili propagandne omarice, markirali so poti iz Vranskega na Čreto, Čemšeniško planino, Lipo – Št. Jošt, iz Tabora pa na Presedle. Za članstvo so pripravili več izletov, povzpeli so se tudi na vrh Triglav.

Največ misli se suče okrog gradnje društvene kočice na Čreti. Ideja izza leta dni je postala realnost. Na svetu, ki jim ga je brezplačno odstopil tov. Punčoh, kmet s Črete, navdušen planinec, so danes že postavljeni temelji bodoče postojanke. Uspehi pri gradnji kočice ob nadvse skromnih sredstvih so verno zrcalo prizadevnosti članov društva saj so v letu 1970 opravili kar 449 prostovoljnih delovnih ur. Žrtvovali so tudi materialna sredstva polea obveznega samopriskevka, ki so ga sprejeli na lanskoletnem občnem zboru, prav tako tudi letos. Postojanko žele odpreti še letos, ko bo poteklo 30 let od narodne vstaje in hrabre borbe I. štajerskega partizanskega bataljona na Čreti. Poleg zgodovinskega obeležja slovi Čreta tudi zaradi lepih smučišč ter dveh podzemskih jam. Oboje bo bolj dostopno planincem in turistom, ko bo vabila planinska postojanka in bo dokončana cesta iz Vranskega. Kaže, da sledi navdušenim planinskim delavcem z Vranskega in Tabora s planinsko idejo prevzeta generacija mladih, saj so že na začetku akcije »pionir-planinec« osvojili trije njihovi pionirji bronaste oz. srebrne znake.

V prihodnjem obdobju bo PD dogradilo dom na Čreti, še naprej razvijalo svoje dejavnosti in skupno z jamarским društvom Črni galeb iz Prebolda raziskovalo podzemeljske jame, markacisti pa bodo uredili in označili pot iz Tabora na Kravico. Torej za vsakega od stotih članov, kolikor jih društvo zdaj vključuje obilo zanimivih možnosti.

Dr. Peter Soklič

ZAVOD ZA AVTOMATIZACIJO LJUBLJANA

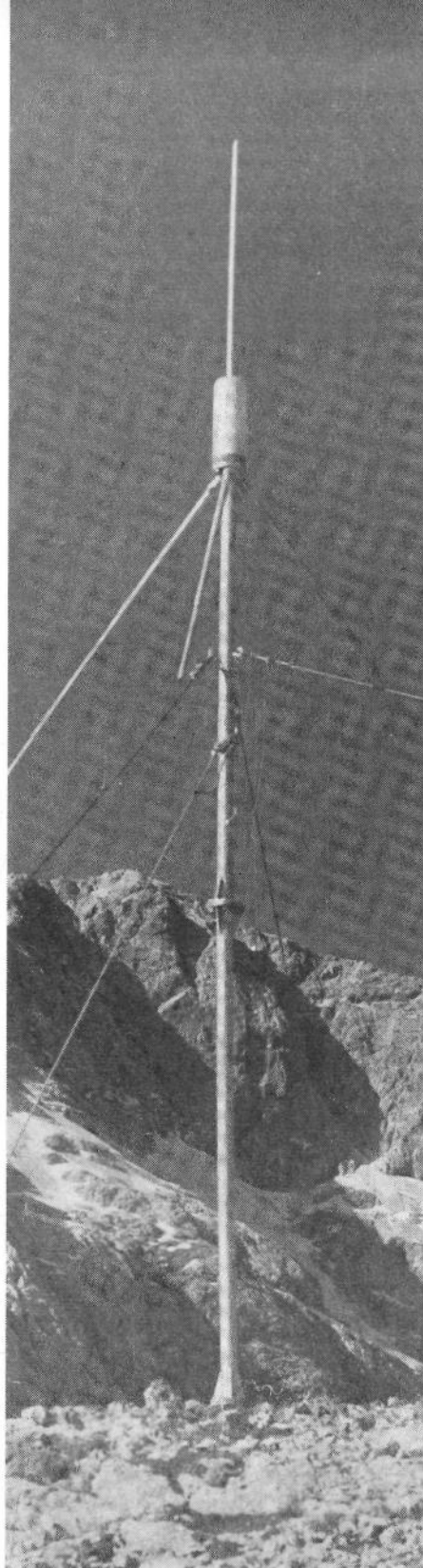
(v združenem podjetju »Iskra« Kranj) nam sporoča:

Konec prejšnjega leta smo postavili na Kredarici poizkusno postajo z našimi primopredajnimi aparaturni tipa RT 20 T. To radijsko zvezo s Kredarico uporablja že nekaj mesecev Hidrometeorološka služba Slovenije.

Radijska zveza teče na frekvenčnem področju 30–40 MHz z novejšo vrsto modulacije imenovano SSB (single Side Band – enobočni prenos).

Namen poizkusne postaje je, da raziskuje razprostiranje elektromagnetnih valov v visoko-gorskem svetu. Možnost radijskih zvez med dvema geografsko zasencenima lokacijama je s postajami te vrste delno večja kot s postajami, ki uporabljajo klasično UKV področje s frekvenčno modulacijo.

Postaja je prenosnega tipa z močjo 20 W in jo lahko napajajo različni energetske viri: Omrežje 220 V, notranje Ni-Cd baterije, zunanji akumulator, ročni generator itd.

Obsežni terenski preizkusi s to postajo so bili izvedeni na vseh karakterističnih področjih SFRJ v letih 1969 in 1970. S postajo na Kredarici pa so natanko določili možnost radijskih zvez v Julijskih Alpah. Trenutno preizkušano v laboratorijih in na terenu manjšo 1W-no postajo iste družine.

Ing. Peter Benedik

IZLET NA DONAČKO GORO ČEZ TRI KRALJE

V članku o izletu mariborskih gimnazijcev leta 1914, ki sem ga objavil v PV 1970 na podlagi poročil v izvestjih mariborske gimnazije, je poročal vodja izleta 3 b razreda, profesor Leskošek, da so pešačili izletniki od Slovenske Bistrice čez Tri kralje in prišli po dveh urah v Makole. Tam so učenci prenočili v šupah posestnika Oroviča, poznejšega mariborskega gostilničarja v Vetrinjski ulici, in od tam krenili ob štirih zjutraj preko svete Ane in Stopercev na Donačko goro. Na vrhu so pri nekdanjem Mitrovem zavetišču dalje časa počivali in bili opoldne zopet v Stopercah, Majšperku in Ptujski gori, odkoder so hiteli na postajo Cirkovce in bili ob osmih zvečer v Mariboru.

Okraj Slovenske Bistrice sem dobro poznal, ker sem bil med prvo svetovno vojno v Slovenski Bistrici koncipient pri odvetniku dr. Florjanu Kukovcu. Zato sem se čudil pisanju profesorja Leskoška, da bi vodil svoje učence 3. razreda na majniški izlet v Makole in nato na Donačko goro od Slovenske Bistrice najprej na Tri kralje, visoko 1200 m in nazaj v Sl. Bistrico ter od tam na Donačko goro. Noben planinec ni vedel, da bi hodili še na kako drugo goro Tri kralje in od tam v Makole.

Slika levo: Lokacija antene se sklada z ambientom. Preračunano na hitrost vetra 220 km/h, zavarovano proti strelji

Slika spodaj: Meteorolog Slavko govori z Ljubljano. Spredaj postaji RT 20 T in RT 20 TC-6. V ozadju stare KV aparature

Iskal sem torej pojasnila v leksikonu in zemljevidu in res našel še ene Tri kralje blizu Črešnjevca, kjer so sosedje samostanske sestre dominikanke leta 1642 kot bogate redovnice zgradile v selu Jelševac romarsko cerkev. Cerkev je pripadala do leta 1751 Ogleju in jo je leta 1487 tudi obiskal oglejski vizitator, kakor o tem poroča v svojem znamenitem potopisu škofov tajnik Santonino, ki ga je izdal v Celovcu v nemškem prevodu dunajski pisatelj Eger in delno v slovenščini dr. Mal. Santonino je zanimivo opisal, kako je patriarhova komisija potovala s konji čez Boč, v Studenice, kjer so škofa redovnice okopale, in kako so se gostili v Majšperku, pa v samostanu Žičah in Konjicah. Nejasnost o dijaškem izletu preko Treh kraljev na Donačko goro je bilo treba torej popraviti, oziroma pojasniti iz sicer zanimivega pregleda dijaških izletov pred 55 leti, ki jih je organiziral ravnatelj in vnet planinec dr. Tominšek v narodno obmejne kraje.

Dr. Avgust Reisman

OBCNI ZBOR V SOLČAVI

Dne 20. 3. 1971 se je vršil občni zbor PD Solčava. Udeležilo se ga je ca. 49 članov. Sodelovali so predstavniki krajevne skupnosti, občinski odborniki, predsedniki oz. predstavniki PD Luče in PD Celje.

Govorili so o obstoju društva, o njegovi perspektivi itd. Imajo 60 članov, 24 mladincev in 60 pionirjev. Finančno so aktivni. Obračun pa še ni dokončen.

Pripravlja se razpis za urbanistični načrt Logarske doline. Predlagajo, da PD sodeluje. UO PD sodi, naj ostane Matkov kot, Jezerca in Sveti Duh, rezervat brez vikendov. Na voljo sta za planinstvo še dve karavli. V zvezi s tem se bodo povezali z gospodarsko komisijo.

Ing. Banovec Tomaž

OSNOVNA PLANINSKA ŠOLA V ILIRSKI BISTRICI

Mladinski odsek planinskega društva Ilirska Bistrica vključuje mladino in pionirje petih osnovnih šol v občini: Knežaka, Jelšan, Podgrada, Kuteževga in Ilirske Bistrice – skupaj nad 300 mladih članov.

Že letošnje leto so se izšolali trije novi mladinski planinski vodniki, ki že uspešno vodijo planinski podmladek društva. To so: Dolores Kocijan, Venčka Brožič in Nivenka Tomšič. Prve tri izlete so usmerili na Veliko planino in Črni vrh. Udeležilo se jih je kar 160 mladih planincev.

Te dni pa se je prvič v Bistrici pričela »osnovna planinska šola«, ki je namenjena sicer vsem članom društva, predvsem pa najmlajšim.

Program »osnovne planinske šole« je prepisala MK pri PZS. Predavatelj so

domači marljivi mladinski vodniki ter učitelji bistriške osnovne šole. Planinsko šolo obiskuje kar 65 šolarjev, od tega se 11 učencev vozi iz Knežaka. Udeleženci bodo ob koncu šole morali pokazati določeno znanje. Udeležiti pa se bodo morali še dveh izletov v planine in enega orientacijskega tekmovanja, kjer bodo morali praktično pokazati znanje.

Če bo mladinski odsek finančno zmožgal, bo planinsko šolo organiziral tudi na ostalih šolah v občini.

Poleg organizacije izletov, udeležbe članov na orientacijskih tekmovanjih in akcije PIONIR-PLANINEC, bo mladinski odsek skrbel za šolanje novih mladinskih vodnikov in za pritegovanje prosvetnih delavcev v planinsko dejavnost. Nekateri so že sedaj nosilci planinske dejavnosti na vseh šolah v občini. Mladinski odsek planinskega društva zelo uspešno vodi mladinska vodnica Dolores Kocijan.

Zelo vzodbudno za delo mladinskega odseka je razumevanje in pomoč, ki jo daje občinski sindikalni svet, konferenca SZDL in skupščina občine Ilirska Bistrica.

V. Čeligoj

MLADINA IN NARODNA OBRAMBA

V dneh 5. in 6. 2. je bilo v Beogradu na iniciativo CK ZMJ sklicano posvetovanje o temi »Mladina in narodna obramba«. Za PZS se je udeležil tov. Jože Rajer, za republiško konferenco ZMS pa tov. Gregor Rupnik. Na posvetovanju so predstavniki mladine zastopali stališče, naj bo mladina aktiven in upoštevan činitelj pri ustvarjanju koncepta narodne obrambe, ne pa samo sredstvo v rokah profesionalnih akterjev. S tem v zvezi naj državni sekretariat za NO prouči možnosti skrajšanja kadrovskega roka mladini, ki aktivno sodeluje v specializiranih organizacijah (planinci so bili nekajkrat omenjeni), in mladini, ki zaradi svojih znanj vojaško materijo hitreje obvlada. Pri tem so posebno važne organizacije mladine, katerim mora družba in organi NO posvetiti več skrbi in jih tudi drugače ocenjevati. Predstavniki JLA so obljubili mladini tudi materialno pomoč.

J. Rajer

MIRKO KOVAČIČ – 50-LETNIK

V mesecu juliju praznuje 50-letnico vnet planinec tov. Mirko Kovačič iz Mozirja. Iz svojega rojstnega kraja Velenje je pred 33 leti prišel v Mozirje. Kot 17-letni fant je bil s svojim bratom Jankom pri skalah. V začetku vojne je nekaj časa nadomestoval oskrbnika Mozirske kočice na Golteh, ko je ta odšel na vojno.

Ko je po vojni zopet zaživela planinska dejavnost v Mozirju, je bil med ustanov-

nimi člani PD Mozirje in tudi prvi predsednik društva. Pisalo se je leto 1946. Kot samohodec je prehodil vse predele Savinjskih Alp. Nič kolikokrat ga je pot pripeljala na Korošico, kjer je v Kocbekovem domu »kraljeval« njegov dolgoletni prijatelj, takratni oskrbnik Jaka Robnik p. d. Jakov Jaka iz Luč. Pomagal je pri gradnji nove Mozirske kočice, veliko bremen je na njegovem hrbtu priromalo do kočice, pa tudi njegov dom je bil na razpolago za vse mogoče stvari, ki so jih rabili pri gradnji.

Delo društva je po letu 1960 postajalo vse agilnejše, število članstva je rastlo. Mirko je bil ves čas član upravnega odbora, dolga leta pa predsednik. Sodeloval je s svojimi prijatelji pri vseh mogočih

akcijah, bil je nosilec Titove štafete v snegu in vetru na Raduhi, udeleževal se je skupinskih izletov in tudi po slovenski planinski transverzali jo je mahnil.

Najrajši se spomni skupinskih izletov na Korošico, Ojstrico, Peco, Mangrt in pa seveda nepozabnega srečanja z očakom Triglavom.

Kot sedanji predsednik društva se je uveljavil s svojo vnemo, zvestobo in z iskrenim prijateljstvom do vseh, ki z njim delamo v društvu. Ob srečanju z Abrahamom mu člani društva in njegovi prijatelji želimo še mnogo zdravih let. Za svoje nesebično in požrtvovalno delo v planinski organizaciji je bil pohvaljen s pismeno pohvalo PZS in s častno diplomom PD Mozirje ob 75-letnici ustanovitve savinjske podružnice SPD.

Martin Aubrecht

SPOMINSKA PLOŠČA JAKOBU ALJAŽU

PD Dovje – Mojstrana je odkrilo 4. oktobra 1970 spominsko ploščo na rojstni hiši Jakoba Aljaža v Zavrhu pod Šmarno goro.

Zamisel, da dovški in mojstranski planinci počaste spomin na velikega planinca in zavednega Slovenca Jakoba Aljaža, je prišla do izraza v preteklem letu, ko smo praznovali vrsto visokih planinskih jubilejev.

Aljaž je bil med nami pod Triglavom 38 let, to je od leta 1889, ko je prišel na Dovje, pa vse do svoje smrti v maju 1927. V tem času je posvetil veliko svojih sil planinstvu, ki ga je poleg glasbe najbolj ljubil. Njegov duh je med nami še vedno pričujoč. Poosebljajo ga planinske stavbe in naprave – nekatere od njih uporabljajo planinci skoraj nespremenjene, kot so Aljažev stolp, Aljažev dom, Slajmerjeva kočica, Aljažev vodovod v Vratih, nekateri pota, medtem ko je bil Triglavski dom že nekajkrat povečan. Ni pa več Aljaževe kočice in prvega Aljaževega doma. Čeprav se ti objekti starajo, vendar ne kažejo, da nas je njihov tvorec in graditelj zapustil že pred več ko štiridesetimi leti in da je pravkar minulo 125 let, odkar se je pri Bačniku pod Šmarno goro rodil.

Uresničili smo zamisel s pomočjo naših članov in prijateljev – jeseniških livarjev. Oktobrsko nedeljo zjutraj, ko je Sorško polje še zagrinjala rahla meglica, smo pohiteli v Zavrh številni planinci izpod Triglava. Pridružili so se nam jeseniški, javorniški in kranjski planinci, zastopniki Planinske zveze Slovenije, ljubljanskih društev in okoličani. Pevci so zapeli več pesmi, med njimi Aljažovo »Oj, Triglav moj dom«. Predsednik društva in vodja planinske mladine sta orisala Aljažev lik, njegovo življenjsko pot in neminljive Aljaževe zasluge za začetek razvoja planinstva v gorenjskem kotu, predvsem pa v kraljestvu Triglava. Na rojstni hiši smo nato odkrili bronasto spominsko ploščo s silhueto severne stene in vrha Triglava s stolpom ter napisom:

Ta naša skromna oddolžitev naj ne bo zadnje priznanje Aljaževemu delu, čeprav ga povečujejo planinski objekti, naprave in pesmi.

Avgust Delavec

ALPINISTIČNE NOVICE

1112 ALPINISTOV NA LENINOVEM VRHU

Poleti 1970 je bil v območju Pik Lenina tabor z 200 alpinisti. 187 od teh jih je po različnih smereh prišlo na 7134 m visoki vrh, med drugim tudi 5 alpinistov iz Leipziga, 8 Poljakov in 2 Bolgara. Sibirski alpinist V. Ljah je bil tisoči pristopnik. Od l. 1928 do l. 1970 je prišlo na vrh že 1112 alpinistov, torej na leto 26 do 27 alpinistov. Seveda popreček ni bil tak, množični tabori so prišli v modo zadnjih 10 let.

NOVI USPEHI SOVJETSKIH ALPINISTOV

Prva številka letošnjega »Alpinismusa« je objavila sovjetska poročila o vzponih, ki kažejo, da sovjetske naveze ne bi rade zaostale. Tako so Gruzinci potegnili idealno direttissimo v južni steni Šare (5057 m) v Bezenjih. S tem je zdaj Kavkaz dobil moderno smer s 180 klini in petimi bivaki. Štiri od teh so »burjevstniki« pod vodstvom Mirianišvilija preseleli. V 7 dneh so v Ceju na Kavkazu Ukrajinci pod vodstvom Grigorenka in Prigode preplezali 1500 m visoko severno steno Čancahija. 5 dni so plezali v svežem snegu. Pik Komunizma (7482 m) ima 2600 m visoko jugozahodno steno. Pod vodstvom Oniščenka so člani »Truda« ponovili smer iz l. 1968 (Mislobski, »Burjevstnik«) in jo popravili v direttissimo v ekspedicijski stilu: zabili so 200 klinov, prebili 14 bivakov, 150 ur pa so imeli čistega plezanja.

V l. 1970 so Uzbeki pod vodstvom V. Voronina preplezali še jugovzhodni steber Pika Komunizma. Avantura je trajala 10 dni, najtežja partija je bila v višini 6100 do 6600 m. Vstopili so pri 4800 m, višina stebra znaša torej 2500 m.

Prvič so preplezali 2500 m visoko zahodno steno Pik Kirov (6370 m). Naveze so bile ukrajinske, vodil jih je V. Pasanov, vrh, še deviški, so dosegli v 8 dneh. Gruzinci pod vodstvom Šarašenidzeja so si zapisali še direttissimo v 1800 m visoki steni Pik Oktober (6780 m).

Moskovčani pod vodstvom O. Abalakova, sina znanega V. Abalakova, so v 10 dneh prečili šesttisočaka Pik Engels in Pik Karl Marx. Leningrajčani pa so uspeli v 1800 m visoki steni Marxovega vrha.

2100 m visoko severno steno Čantare (5190 m) v Fanskih gorah so prvič preplezali pod vodstvom Kustovskega. Poprečna naklonina stene je znašala 80°, plezali so 65 ur, zabili 170 klinov in 1 svedrovec.

Nove smeri so preplezali tudi v Tien-

Šanu, v najsevernejšem sedemtisočaku Pik Pobeda (7439 m). Tu je sodelovalo devet ekspediciij. Ludmila Agranovskaja, vodilna alpinistka na Kamčatki, je zmogla s svojo navezo severni steber, za njo so šli še Moskovčani, Leningrajčani, Ukrajinci in Sibirci. Naveze iz Čeljabinska pod vodstvom V. Samohvalova so izbrali težki pristop preko Pik Vaša Pšavela (6920 m). V tej gneči alpinistov so bili še alpinisti iz Kazahstana. Najtežji pristop pa so v 11 dneh zmogli Moskovčani pod vodstvom Ivanova.

NESREČA NA UŽBI

Vzhodnonemški alpinisti so imeli pozimi l. 1970/71 nesrečo pri nas na Okrešlju, poletni 1970 pa na Užbi v Centralnem Kavkazu. Sedem nemških alpinistov je bilo že blizu svojih šotorov, ko jim je zdrsnil W. Schumann iz Dresdena, drsel 50 m po kopnem žlebu in nato še 250 m po snežišču. K sreči tudi Schumann ni bil težje ranjen, zlomil si je tri rebra, se močno opraskal in obtokel. Tovarishi so ga obvezali in obvestili sovjetsko GRS. Ta je priletela na več helikopterjih na Užbin plato. Ponesrečenec je obležal na višini 4200 m v težko pristopnem kraju. S škripci so ga potegnili na štartno mesto, tedaj pa je privrsl veter, ki je helikopterje prisilil k mirovanju. 20 sovjetskih alpinistov in nemška skupina so porabili dva polna naporna dneva, da so z vitli ponesrečenca spustili 300 m v globino, nato pa ga v štirih dneh spravili preko ledenika Užbe v Maseri. Schumann se je nato 14 dni zdravil v bolnišnici v Mestii.

ARGENTINCI NA EVEREST

L. 1971 se pripravljajo na Everest Argentinci in to v pomonsumskem času. Vodil jih bo Gerhard Watzl, nemško ime, ki smo ga v argentinski planinski literaturi že večkrat srečali. Argentinci so izbrali 17-člansko moštvo, imeli bodo 20 šerp. Šli bodo po »normalni« poti, torej čez Južno sedlo.

NOVA POT NA MAKALU (8470 m)

Po 15 letih so se Francozi odločili za ponovno ekspedicijo na Makalu. L. 1955 je francoske može uspešno povedel na vrh Makaluja Jean Franco. V l. 1971 so si izbrali za vzpon zahodno stran, bo torej nova pot na visoki vrh. Poročajo, da bo v odpravi tudi Réne Desmaison, o katerem smo letos že mnogo brali v dnevnem časopisju.

HALLSTATTSKI LEDENIK

V Avstriji se varuhi narave resno boje za prvotno podobo znamenitega ledenika v Dachsteinu. Turistična podjetja objavljajo velike načrte za izgradnjo sistema liftov na tem mogočnem okrasku značilne zgornjeavstrijske gore, edine ledeniške gore v Severnih Apneniških Alpah, najvzhodnejšega alpskega vrha z ledenikom. Relativno majhen ledenik je toliko bolj občutljiv. Strokovnjaki pravijo, da bi ga številne naprave, o katerih se govori in piše, popolnoma razdejale. Značilne zanj so številne razpoke. Treba bi bilo zgraditi veliko umetnih varovalnih elementov, če bi ga hoteli izrabiti za smučanje na najbolj mikavnem predelu. OAV se je že odločno izrekel zoper vsakršni vertikalni promet po tem ledeniku.

T. O.

OGROŽENI MIR V GORSKI NARAVI

Naše glasilo je za evropsko leto varstva narave odprlo novo rubriko »Varstvo narave«, z namenom, da bi v njej sodelovali člani domače komisije za varstvo narave in drugi naši javni delavci, ki so sorazmerno zelo zaskrbljeni za ohranitev naravnih vrednot. Žal moramo ugotoviti, da prispevkov za to rubriko pravzaprav ni. Upravičena je graja, zakaj prinašamo razne beležke iz tujega sveta. Res je, da se tudi svetovne planinske revije ne ponašajo s posebno pestro vsebino te iste rubrike, res pa tudi, da na prvo mesto postavljajo svoje domače probleme, potem se šele ozirajo in ozro na sosesčino. Jih pri nas še ni? Seveda so. Morda manjši, manjša je tudi naša domovina. Zračnega taksija še nismo uvedli, še GRS ga zadnji dve leti komaj dobi. Drugod so se zračni taksiji v obliki avionov in posebej helikopterjev uvajali kmalu po l. 1950. Dobo žičnic in njihovega »paketa« pa že preživljamo, medtem ko imamo intenzivnejšo gradnjo raznih gozdnih cest že za seboj. Avtomobilizem in vertikalni promet v gorah je vsaj deset let sèm za naše razmere v takem razmahu, da imajo varuhi narave dovolj drobnih, a vendarle važnih nalog samo s tem. Morda niso tako drobne, če gre tudi za ureditev okolja okoli žičniških postaj, za ohranitev ruše tam, kjer mora turistična industrija poseči v naravo zaradi smučarske proge, za ureditev zgornjega in spodnjega nagiba pri gozdnih cestah, za vzdrževanje in varstvo nasadov ob cestah itd. Boste rekli, saj nasadov ni! Prav tu je treba zavihati rokave. Često slišimo: »Dajte mir, bodimo veseli, da je do ceste sploh prišlo«.

Že res. Res je pa tudi, da bi vzdrževanje cest terjalo manj sredstev, če bi bile zgrajene tako, kakor to terjajo načela varstva narave. Ni še vse tisti veča, ki ga lahko izrečemo, kadar se nam zdi, da za bodočnost branimo mejo med potrebno eksploatacijo in stroгим varstvom narave, ki hoče za bodoče rodove hraniti prvobitni obraz narave – prostor za oddih, za umiritev. Dovolj je pozitivnega dela že v tem, da to, kar je, ohranjamo v čim boljšem stanju, da ne ogroža še bolj, kot je treba, že načeto naravo. Pri nas je to toliko bolj važno, ker vprašanje odgovornosti še vedno ni razčiščeno in ga tudi ni lahko razčistiti, saj naša alpska dežela ne živi od turizma, ampak – vsaj doslej – bolj od gozdov, od živinoreje in od bega v dolino. Zato je prav, če se pri vseh naših načrtovanjih do kraja odkrito in pošteno razčistijo dileme, ki nastajajo med industrijskimi planerji in varuhi narave.

T. O.

TOTALNA RAZPRODAJA

Švica spada med turistično najbolj razvite dežele na svetu. Je ena od zibelk turizma, ki s svojimi začetki sega prav do Rousseaujevih časov. Njegov poziv k naravnemu življenju, vrnitvi k naravi, je pred 200 leti in več povzročil razvoj, ki danes mnoge ljudi v turistično razvitih deželah razburja in skrbi. Švicarski alpski svet, pravijo varuhi narave, še ni popolnoma razprodan, vendar stoji dežela pred tem, da razprodajo v zadnjem trenutku prepreči, zavaruje prvobitno gorsko okolje, zavaruje mir in vse tisto, kar spada zraven.

V biltnu SAC (CAS) avg. 1970 in februarja 1970 je vodstvo švicarske planinske organizacije objavilo dva članka, ki opozarjata na širjenje tehnizacije in mehanizacije v alpskem delu Švice. Naštevajo vrsto dolin in vrhov, v katerih pričakujejo otvoritev novih smučarskih področij (cirkov).

Pri nas industrijska eksploatacija ni v nevarnem razmahu, tako da varuhi narave še nimajo takih skrbi. Spričo naše majhne alpske površine, bi bilo seveda usodno, če bi pri nas v gore vdrla tehnika s tako koncentracijo investicij in ureditev, kakor se je to pred našimi očmi vršilo v zadnjih 20 letih v Švici, Italiji, Avstriji, Franciji in Nemčiji. Poleg tega pa nas čaka v zvezi z eksploatacijo naših gora za turizem še vrsta drugih naprav in ureditev, ki so potrebne za moderno izkoriščanje planinskega sveta v smislu turistične industrije. Dokler teh ni, investicije v gorah niso rentabilne.

T. O.

STARO GLASILO – Z NOVIM OBRAZOM

Zanimivo zgodovino ima glasilo ÖAV (Organ des Österr. Alpinismus), ki izhaja v znani založbi F. Bruckmann KG v Münchnu, uredništvo pa je na sedežu ÖAV v Innsbrucku. Izhaja 38 let in je do zdaj osemkrat menjal svojo podobo. Osmo je nastopila svojo pot v svet z letom 1971. Predvsem se je ta znamenita revija vdala okusu časa in modernemu občutku za prostor, predvsem z namenom, da bi se v taki obliki fotografija še bolj uveljavila, fotografiji pa je redakcija vsa leta posvečala veliko pozornost. Ker se razrašča in spreminja planinski turizem ali turistično planinstvo, ker planinstvo ni več stvar redkih in posebnih ljudi, ampak postaja množična oblika oddiha, se mora to poznati tudi v glasilu, ki ta pojav spremlja. Postati mora bolj »salonsko«, pravi urednik Seibert, vedrejše, svobodnejše in drznejše. Kljub temu »seksu« še ne bo podleglo, pač pa s svojo vsebino združevalo in vezalo široki razpon planinsko čutečega človeka, razpon od skromnega popotnika po pohlevnih stezah in potih do ekstremnega garača onstran vertikale. »Kdor pa si želi, da bi v planinski reviji bral pornografska pleva, naj si dokupi katerikoli magazin, ki že z naslovno stranjo napoveduje svojo vsebino.«

Novi »Bergsteiger« bo skušal ustreči širokim množicam, ne samo tistim, ki se v gorah itak dobro spoznajo. Spoprijel se bo s sodobnimi problemi planinstva, ki jih pred 10 leti še ni bilo. Obravnaval bo pojave kritično, predvsem mladinske zadeve, zadeve varstva narave, predvsem pa, kako ohraniti mir v gorah, oz. zavarovati »mirne cone« pred množičnim turizmom itd. Kljub pridobitvam sodobnih grafičnih sredstev in raznim racionalizacijam se je revija podražila za ca. 30 din. Od l. 1958 je vsa izhajala na umetniškem papirju in je zato ves čas prinašala prvovrstne fotografije. Zdaj bodo dodali še polno tristransko črno-belo prilogo v enem klišeu, 55 cm × 25 cm, v živ rob.

T. O.

DOKUMENTACIJA VELIKIH ODPRAV

Dokazno gradivo velikih odprav oz. odprav v neraziskana visokogorja drugih kontinentov je enako važna kakor uspeh sam. Če se odprava nameri v doslej neraziskano področje, mora med drugim v svoje poročilo vključiti tudi kartografski oris opravljenega dela. Če pa se giblje v raziskanem predelu, je napak, če ga ne opremi z dobrim zemljevidom. Sled-

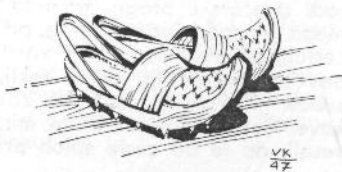
nje velja tudi za odprave, ki nimajo raziskovalnega značaja. Skrbno urejena dokumentacija je seveda stvar zbranega, vestnega dela in ne nastaja v posluhni ihti in naglici, v katero je potisnjen marsikakšen ali pa večina članov najrazličnejših odprav.

Decembra 1970 je poskrbela za zgledno razstavo dokumentacije o Visokem Hinduokušu – Vakhanu akademska sekcija ÖAV Graz. Razstavili so veliko panoramo 7 × 1,80 m, fotografske posnetke in seveda kartografske dosežke, ki jih je zbrala ekspedicija te sekcije. Seveda je vse to finansirala Štajerska banka, razstava pa je bila v graškem rotovžu. Razstava je šla tudi v Innsbruck v palačo alpenvereina. Treba je reči: Večje možnosti, večji uspehi, višji nivo v dokumentaciji. Dostaviti pa tudi, da se bomo morali naučiti ceniti svoje delo, ga oceniti in pokazati javnosti na mednarodno veljaven način. Verjetno bi bilo dobro naučiti se kaj od obeh najbližjih sosedov, ki za dokumentacijo in afirmacijo ekspediciij res smotno skrbita. Npr. v času zgoraj omenjene razstave je zasedala generalna skupščina OHG (Österr. Himal. Gesellschaft) zaradi obračuna v l. 1970. Skupščina je izvolila tudi novo vodstvo, ki ima predsednika (ing. Gassner), namestnika (O. W. Steiner), blagajnika (ing. Haussmann), namestnika (E. Kulhavy), tajnika in njegovega namestnika (Ing. Moravec) in ekonomo. V odboru OHG pa so tudi delegati vseh planinskih organizacij, dokler se vodstvo OHG ne konstituira. Ministrstvo za prosveto je OHG obljubilo, da bo ekspedicijam dajalo še večjo finančno podporo kot doslej, sodelovalo pa z eksperti VAVO (Združenje avstrijskih planinskih organizacij) pri ocenjevanju ekspediciij.

T. O.

KATEDRA ZA TURIZEM

V Innsbrucku bodo na univerzi ustanovili turistično katedro z vsemi raziskovalnimi inštituti, ki spadajo zraven. Pravzaprav nič čudnega, saj Avstrija že dolga leta uravnoveša svojo bilanco z dohodki iz turistične industrije. L. 1969 je iz nje požela blizu 18 milijard ös.

SEVEROVZHODNA STENA PIZ BADILE je dobila konec zime 1970 novo smer, imenovano »bratovska smer« (Via del fratello). Plezala sta jo Giovanni in Antonio Rusconi iz Lecca, kjer še danes živi Riccardo Cassin. Smer Rusconi poteka levo (vzhodno) od njegove znane klasične smeri.

ENZO COZZOLINO, je mlad tržaški plezalec, ki je spomladi l. 1970 po Comicijevih stopinjah preplezal Cimo d'Auronzo (Comici je to smer plezal s Severinom Casaro, ki smo ga zadnji dve leti v tej rubriki večkrat omenili). Kot prvi je pozimi preplezal tudi novo smer Stenico-Pisoni v jugovzhodni steni Torre Dellago.

MALUBITING (7459 m) je bil l. 1970 cilj ekspedicije ÖAV in to dunajske sekcije tega 100-letnega planinskega društva. Vodja ekspedicije je bil ing. E. Kobl-müller, njegov namestnik pa ing. G. Haberl, člani ekspedicije pa so bili vsi študentje dunajske univerze.

Povprečna starost – 24 let. Tovarna avtomobilov ÖAF (Österr. Automobil – Fabrik) jim je podarila vozilo s pogonom na vsa štiri kolesa in majhen avtobus. Pred odhodom jih je sprejel dr. h. c. Franz Jonas, zvezni prezident, v ÖAF pa so jim priredili slovo obratni inženirji, predstavniki oblasti, planinske organizacije in seveda vsa komunikacijska sredstva.

5000 KM. PEŠ. Bolgarski novinar Kristo Rodopski je peš premagal dolgo cesto od Sofije do Moskve in medtem pisal članke o SZ. Na cilj je prišel 4. 11. 1970. Prvi obisk v Moskvi je namenil – Leninovemu mavzoleju.

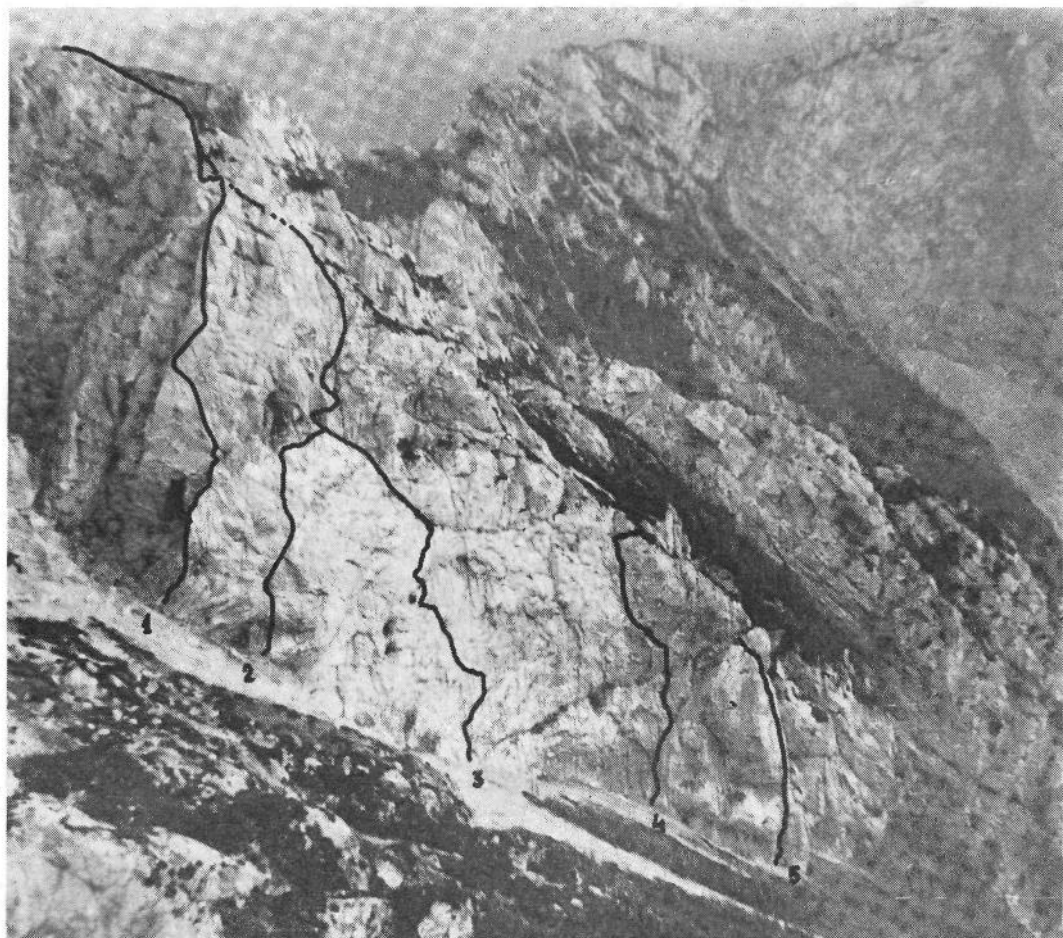
TONI GOBBI (1914–1970). Lani je v svetovnih alpinističnih krogih močno odmevala smrt alpinista Tonija Gobbija. Ponesrečil se je v plazu na Plattkoflu v Dolomitih, v skupini Langkofel. Bil je gorski vodnik in je v tej vlogi tudi našel svojo gorniško smrt. Rodil se je v Paviji, živel v Vicenzi, dosegel doktorat prava na padovanski univerzi, med vojno bil inštruktor v alpinski šoli, v Aostii, odkoder ni daleč do Courmayeura, ki je postal Gobbiju drugi dom. Posvetil se je samo goram, predvsem vodništvu v Mt. Blancu. L. 1943 je postal nosač in vodniški aspirant. L. 1944 je že imel dve prvenstveni smeri: v Mont Rouge de Peuterey in v Pic Gamba. Plezal je s Serralungo, v vodniški karieri pa mu je pomagal tast Prospero iz Courmayeura. Vodniški naslov je dobil l. 1946, l. 1947 ko je pozimi prvi preplezal Gervasuttijevo smer v Petit

Capucinu, pa so ga slovesno sprejeli v courmayeurski vodniški ceh. Kljub vodniškemu poklicu je našel čas za prvenstvene: l. 1948 greben Hironnelles v Grandes Jorasses, l. 1949 južni greben Aig. Noire de Peuterey. Dobil je tudi naslov smučarskega mojstra. L. 1953 je prvi pozimi preplezal smer Major. L. 1957 ga je vzel na Cerro Torre Guido Monzino. Isto leto je z Bonattijem prvi preplezal Grand Pilier d'Angle po vzhodni steni. Nato je obenem s Cassinom vodil ekspedicijo na Gašerbrum IV (7925 m). Doživel je velike časti. Med drugim je bil predsednik italijanske vodniške organizacije.

Pri srcu mu je bil smučski alpinizem. L. 1966 je s smučmi prvi pridrsal na Elbrus, l. 1967 je bil 20 dni na Grönlandiji in s smučmi dosegel vrsto vrhov. L. 1969 je bil spet tam in v Stauningovih Alpah spet s smučmi osvajal vrhove. Bil je res eden od najvidnejših italijanskih alpinistov.

300 VZPONOV NA MT. BLANC. Chamoniški vodnik René Claret Tournier je 11. avgusta 1969 tristočič stopil na streho Evrope. Vodnik je potomec dr. Paccarda, zdravnika, ki je povezan s prvim vzponom na Mt. Blanc. Približno v istih dneh pa je Anglež C. Philipps sam kot tretji v zgodovini alpinizma preplezal južni greben Aiguille Noire de Peuterey, kar se še vedno šteje za »grande course«. Četrto zimsko ponovitev je doživel Gervasuttijev ozebnik v Mt. Blanc du Tacul 21. in 22. marca 1970. V navezi so bili Batel, Fanton, Jager in znani italijanski plezalec R. Sorgato. Doživeli so hudo nevihto, bivakirali dve noči blizu vrha, pri sestopu pa sprožili plaz. Morali so ponovno prenočiti pod šotori brez spalnih vreč. Šele 25. marca jih je rešil z drzno akcijo helikopter – pilot se ni ustrašil hudega vetra. Vsi štirje so bili do kraja izčrpani. Gora ni hotela, tehnika v rokah pogumnega pilota je zmogla več, kot bi smeli pričakovati.

JUŽNOTIROLSKA ALPINISTIČNA ŠOLA. V Bolzanu (Bozenu) sta Reinhold Messner in Hendrick van de Driesch ustanovila alpinistično šolo za Južno Tirolsko. Predsednik šole je slavni filmar, planinski pisatelj Luis Trenker, alpinistični idol v prvem desetletju po prvi svetovni vojni. Šola je – ex ungue leonem – precej ekskluzivna, »goji alpinizem za mlade ljudi moderne dobe z modernimi metodami, alpinizem kot vzgojni dejavnik«. Tečaj je priredila že pozimi 1969/70 v Ortlerju, Cevedalu, v Oetztsalskih, Stubaiskih in Zillertalskih Alpah. Sedež šole: Piazza Parrochia, 4/II, Bolzano (Italija).

- 1 - SZ raz
2, 3 - spominska smer Geršak-Grčar
4 - akademska
5 - spominska smer Marjana Perčiča

VEŽICA: SPOMINSKA SMER MARJANA PERČIČA

Dostop: Od doma na Korošici čez Petkove njive in Šraj pesek do konca melišča - približno $\frac{3}{4}$ ure.

S ceste v Kamniško Bistrico po lovski poti ali pa čez Skok - približno $2\frac{1}{2}$ ure.

Opis: Vstop je pri Treh javorjih. Po poševni, razbiti polici 8 m navzgor. Desno na ploščo, nato sledi neroden prestop v levo. Po previsni, poševni poči do temne, hrapave plošče. Čez njo v dno kamina. 3 m po kaminu, nato levo ven v poševni kamin. Po njem v kot pod streho. Naravnost ven in čez streho. Po poči navzgor do police. Tu levo čez navpičen trebuh in po previsni poči na polico. Poč se nadaljuje do druge police. Tu levo navzgor, nato preko gladke trikotne plošče. Po poklini in preko previsa v lažji svet. Slab raztežaj do kamina. Po njem do previsa. Tu umik v levo in navzgor na rob. Desno v zajedo in po njej do previsa. Tu prečnica levo na rob. Slab raztežaj po lažjem svetu na vrh stebra.

Sestop: Z vrha stebra po robu stene navzgor telovadba skozi rušje. Nato na vrh Vežice ali pa na pot Presedljalj-Korošica. Do doma na Korošici približno $2\frac{1}{2}$ ure.

Z vrha stebra po polici levo navzdol do začetka grape. Od tu 2 spusta po vrvi (klin, skupaj 60 m) do akademske smeri. Nato še približno 60 m spusta po akademski smeri. Izpod stene čez Šraj pesek na Korošico - približno $1\frac{1}{2}$ ure ali pa v dolino - približno $1\frac{1}{2}$ ure.

Ocena: VI.

Višina: 200 m.

Čas plezanja prvih plezalcev: 16 ur.

Datum: 27., 28. II. 1970.

Plezala: Janez Kosec, Bojan Pollak - AO Kamnik.

Opomba: V steni je ostalo okoli 60 klinov.

SLIKA NA PRVI STRANI: TRIGLAV Z MISELJ VRHA –
FOTO ING. ALBERT SUŠNIK

SLIKA NA DRUGI STRANI: TRIGLAV NAD BOHINJSKO DOLINO
POGLED Z MOŽICA – FOTO ING. ALBERT SUŠNIK

SLIKA NA TRETJI STRANI ZGORAJ: VEL. DRAŠKI VRH IN KANJAVEC
Z MALEGA DRAŠKEGA VRHA – FOTO MARJAN KERŠIČ-BELAČ 1971

SLIKA NA TRETJI STRANI SPODAJ: ROMSDALSHORNU
SLOVENSKA SMER V ROMSDALSHORNU

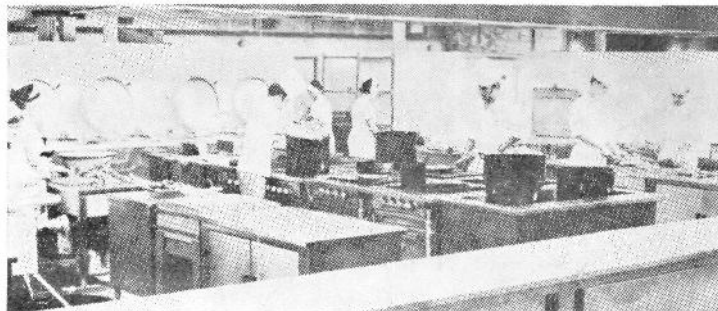
SLIKA NA ČETRTE STRANI: TRIGLAV Z VIŠEVNIKA (2047 m) –
FOTO MARJAN KERŠIČ-BELAČ 1971

POGLED NA DEL TOPLE SODOBNE KUHINJE
OPREMO IZDELALA TOVARNA IGO, LJUBLJANA

**INDUSTRIJA GOSTINSKE
OPREME
LJUBLJANA — JUGOSLAVIJA**

Podjetje za projektiranje, izdelavo in montažo opreme za vse vrste kuhinj, samopostrežnih restavracij in gostinskih obratov.

Uprava: Trnovski pristan 8, Telefon: h. c. 20-869, 21-747, direktor: 22-778, komerciala: 24-415, servis: interno 05, telegram: IGO Ljubljana, Tek. račun: KB 501-1-502-3.

POSLOVNO ZDRUŽENJE

Modna hiša

LJUBLJANA ■ MARIBOR ■ OSIJEK

Vsa športna oblačila za izlete in hribolazenje za vse letne čase dobite med ostalo bogato izbiro tekstilnega blaga, konfekcije in pletenin v Modni hiši v Ljubljani ali Mariboru

Poslovne enote Ljubljana, Maribor, Osijek

impol

INDUSTRIJA METALNIH POLIZDELKOV, SLOVENSKA BISTRICA

proizvaja:

pločevino, trakove, rondela in rondelice, palice, cevi in profile, žico, varilno žico in pletene elektro-vodnike, okna, vrata, fasade in nosilne konstrukcije iz aluminija in vseh standardnih aluminijevih zlitin.

**ZA VAŠE VOZILLO DOBITE NA NAŠIH BENCINSKIH
SERVISIH VEDNO NAJUSTREZNEJŠE MAZIVO IN GORIVO**

Planinci

na vrhu Triglava se boste počutili še prijetneje, če vas bodo greli jopiči iz islandske volne, ki jih izdelujejo za vas pletilje iz Sirogojna.

Trikotažo najboljšje kvalitete lahko nabavite samo v razstavnih salonih in trgovinah **Jugoexporta**

Beograd, Kolarčeva 1, Knez Mihajlova 10 in Terazije 2

Po vrnitvi s teške ture se boste najbolje odpočili na pohištvu

Jugoexporta

ki ga lahko nabavite v razstavnih salonih:

v Beogradu:

Kolarčeva 1
Bulevar revolucije 84
Generala Ždanova 78

v Skopju:

JLA 66

v Splitu:

Kupališki prilaz 12

v Zagrebu:

Zagrebski velesejem
Paviljon 19

v Novem Sadu:

JLA 25

v Nišu:

Rudjera Boškovića 2

Jugoexport

Beograd — Kolarčeva 1